

rodna gruda 10 *slovenija*

oktober
1976
letnik 25

revija za slovence po svetu
magazine for slovenes abroad
revista para los eslovenos en el mundo

Olimpijski ogenj je ugasnil

Olimpijske igre v Montrealu so se končale 31. julija 1976. Več kot 7000 športnikov z vsega sveta se je razšlo, olimpijski stadion je zapuščen, olimpijski plamen ne gori več. XX. olimpijske igre v Montrealu so bile v znamenju velikih organizacijskih in političnih problemov, tako da se je svetovni tisk spraševal: Ali so olimpijske igre zapisane smrti? Kanada ni dovolila nastopa športnikom Taivana pod zastavo Kitajske in ti športniki so nato zapustili igre. Zaradi tega so Združene države grozile, da bodo bojkotirale igre, vendar so njihovi predstavniki le ostali v Montrealu. Več kot 25 afriških in arabskih držav je zapustilo igre v znamenje protesta, ker je sodelovala na igrah Nova Zelandija, ki je poslala svoje rugby moštvo v Južnoafriško republiko.

Vendar so XXI. olimpijske igre preživle vse te težave in so se uspešno končale.

Največje odkritje in presenečenje iger je bila vsekakor romunska telovadka 14-letna Nadja Comaneci: priborila si je 3 zlate, eno srebrno in eno bronasto medaljo. Blestela je predvsem na gredi in dvovišinski bradlji, kjer je dobila kot prva telovadka v zgodovini olimpijskih iger od sodnikov najvišjo možno oceno 10 za brezhibno izvedbo vaj. Najvišjo oceno pa je v teku tekmovanj dobila kar sedemkrat. Po mnenju mnogih opazovalcev je bila prav Nadja Comaneci najboljši športnik olimpijskih iger v Montrealu. Presenečenje iger so bili tudi športniki

Nemške demokratične republike, ki so se uvrstili po številu priborjenih medalj na drugo mesto, takoj za Sovjetsko zvezo in pred Združenimi državami Amerike. Levji delež so imele predvsem plavalke s 17-letno Kornelijo Edner na čelu.

Kaj pa jugoslovanski športniki? Uspešno! Osvojili so dve zlati, tri srebrne in tri bronaste medalje in so se tako uvrstili na odlično 15. mesto, vsekakor bolje kakor pa na olimpijskih igrah v Münchnu leta 1972, kjer so osvojili pet medalj. Lahko pa bi bilo še bolje, ko bi ne odpovedali naši rokometišči, ki bi lahko osvojili eno od medalj, saj so v predtekmovanju premagali Sovjetsko zvezo, ki je nato osvojila zlato. Naši se niso kvalificirali v finale, ker so nesrečno izgubili z zahodnimi Nemci le z golom razlike in so se morali zadovoljiti s petim mestom. Računali smo tudi na boljši uspeh naše atletike, kjer smo ostali praznih rok, kljub temu pa s solidnimi uvrstitvami (Sušanj v teku na 800 m, Stekić v skoku v daljavo). V našem olimpijskem moštvu smo pogrešali tudi telovadce, saj je bila Jugoslavija v preteklosti telovadna velisila, če omenim samo nepozabnega Mira Cerarja.

Najboljši jugoslovanski športnik na igrah je bil Mate Ljubek, ki je osvojil bronasto medaljo v kanuju na 500 m in zlato medaljo v kanuju na 1000 metrov.

Junaki iger pa so bili naši košarkarji z osvojeno srebrno medaljo. Ena naj-

bolj razburljivih tekem, kar sem jih gledal na igrah, je bila košarkarska tekma med Jugoslovani in Italijani za vstop v finalna tekmovanja. Naši so slabo začeli in Italijani so vodili ob polčasu kar s 16 koši razlike. Tekma je bila na papirju izgubljena. V drugem polčasu so naši dobro začeli, nenehno manjšali razliko v koših in 30 sekund pred koncem igre so Italijani še vodili z enim košem prednosti, naši pa so imeli žogo. Namerno so zavlačevali met vse do 10 sekund pred koncem tekme. Met na koš je bil realiziran (Zoran Slavnić) in naši so dobili tekmo z enim košem razlike. V finalu so premagali tudi Sovjetsko zvezo, izgubili pa proti boljšim Američanom in zaslužno osvojili srebrno medaljo.

V celoti lahko ocenjujemo nastope Jugoslovanov v Montrealu kot uspešne, upamo pa, da bo še bolje v Moskvi leta 1980.

Vladimir Urbanc, Montreal, Kanada

*Slika na naslovni strani:
Skupščina mesta Ljubljane vam
predstavlja stari del mesta
z gradom*

V spomenik Ivanu Cankarju v Sydneyu, ki ga bodo odkrili v decembru, bo vgrajen tudi kamen, ki so ga rojaki prinesli s samega vrha Triglava. Sydneyčani žal letos niso zbrali toliko poguma, na pomoč so jim morali priskočiti rojaki iz Melbournu. Na sliki: Ivanka Škof, učiteljica v slovenski šoli Jadran v Melbournu, izroča predsedniku Slovenskega kluba Triglav iz Sydneya, Emilu Kukovcu pravi »triglavski« kamen, katerega verodostojnost potrjuje več žigov z vrha

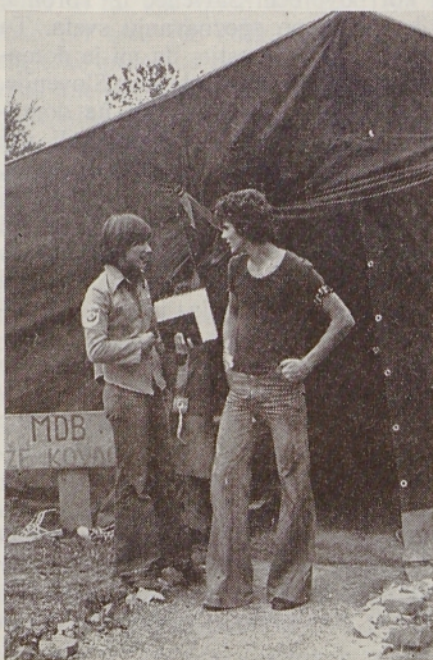
STRAN 10

Na festivalu jugoslovanskega filma v Pulju smo Slovenci pobrali največ nagrad, slovenski filmi pa so vzbudili tudi veliko pozornost občinstva. Že drugo zlato areno za najboljšo žensko vlogo je letos dobila Milena Zupančič za vlogo v filmu *Idealist*, ki je bil narejen po Cankarjevi noveli Martin Kačur.

STRAN 12

Hrvaška prestolnica Zagreb je med najmodernejšimi jugoslovanskimi mesti, zlasti pa so njegovi prebivalci ponosni na novo koncertno dvorano Vatroslav Lisinski, pa na novi televizijski stolp.

STRAN 15

Konec avgusta so zapustile delovna mesta po vsej Sloveniji številne mladinske delovne brigade, ki so delale zlasti na nerazvitih področjih in na potresnem Tolminskem. Ena od teh brigad je delala tudi v Brkinih, od koder je naš zapis.

Izdaja — Published by:
Slovenska izseljenska matica
Ljubljana
Tel.: 061/20-657

Naslov — Address:
61001 Ljubljana
Cankarjeva 1/II, p. p. 169
Slovenija-Jugoslavija
Tel.: 061/23-102 — uredništvo
061/21-234 — uprava

Glavni urednik
Drago Seliger

Odgovorni urednik:
Jože Prešeren

Urednica:
Ina Slokan

Uredniški odbor:
Janez Kajzer, Jože Olaj, Ernest Petrin,
Jože Prešeren, Ina Slokan, Mila Šenk,
Juš Turk

Uredniški svet:
Anton Ingolič (predsednik), Matjaž Jančar,
France Poznič, Franci Stare,
Andrej Škerlavaj, Martin Zakonjšek

Upravnica publikacij:
Vera Valenci

Oblikovalec:
Peter Žebre

Prevajalca:
Milena Milojević-Sheppard/Angleščina
Alberto Gregorič/Španščina

Letna naročnina:
Jugoslavija 100,00 din, USA 6,00 US \$
Kanada 6,00 c \$, Avstralija 5,00 au \$
Anglija 2,80 Lstg, Avstrija 115,00 Sch,
Belgija 220,00 Bff, Danska 35,00 Dkr,
Finska 23,00 FM, Francija 25,00 FF,
Holandija 16,00 Hfl, Italija 4.000,00 Lit,
Nemčija 16,00 DM, Norveška 33,00 Nkr,
Švedska 25,00 Skr, Svica 19,00 Sfr.

Plačila naročnine:
Dinarski tekoči račun: 50100-678-45356
Devizni račun: 50100-620-575
pri Ljubljanski banki

Plačilo je možno tudi po mednarodni
poštni nakaznici ali s čekom, naslovljenim
na »Slovenska izseljenska matica«
v priporočenem pismu

Payment from Abroad:
Assignment to our account no.
50100-620-575
at Ljubljanska banka, or by international
money order, or by check — addressed to
»Slovenska izseljenska matica«
— in registered letter

Revija izhaja vsak mesec — 7. in 8.
številka izideta skupno
Oproščeno prometnega davka po pristojnem
sklepu št. 421-1/73 z dne 24. 7. 1973

Tisk — Printed by:
ČGP DELO, Ljubljana

Zahvala Slovenski izseljenski matici in ansamblu Mihe Dovžana

V maju letos je na pobudo Slovenske izseljenske matice in v podporo listu Prosveta priredil kulturno turnejo po Ameriki in Kanadi ansambel Mihe Dovžana iz Slovenije.

Ansambel sestoji iz instrumentalnega tria pod vodstvom Mihe Dovžana z godbenikoma Jožetom Hribarjem in Milanom Izgorškom, vokalni kvartet »Zvonček« sestavljajo člani Leon Marolt, Jože Benedik, Rado Kokalj in Tone Blaznik, napovedovalec je bil pa Janez Hočevar (Rifle).

Z ansambliom sta prišla pozdravit ameriške Slovence Jože Prešeren, urednik Rodne grude in Jože Hartman, član eksekutive Slovenske izseljenske matice v Ljubljani. Oba sta znana iz delovanja pri Matici in reviji Rodna gruda in zelo razgledana v vseh vprašanjih.

Gostovanje ansambla Mihe Dovžana, vokalnega kvarteta »Zvonček« in predstavnikov Slovenske izseljenske matice iz Ljubljane v Ameriki je bil poseben kulturni dogodek, ki nam bo ostal v trajnem spominu. Z lepimi slovenskimi melodijami ste nam obogateli smisel in ponos za slovensko pesem in petje ter glasbo v užitek izseljencem, njih sinovom in hčeram v prostrani Ameriki. Iz prirodnih lepote Slovenije sta nam prinesli globok pomen narodnih melodij, ki ste jih predstavljali ljudem po zamisli naših pesnikov, skladateljev in s svojstvenim instrumentom — citrami.

Popolnoma smo prepričani, da je ta vaš kulturni obisk naše Amerike, posebno slovenske metropole Clevelanda, zaznamoval novo voljo do naše medsebojne skupnosti in razumevanja. Naše narodne vezi ste s svojim humanitarnim obiskom v prid lista Prosveta še bolj utrdili. Biii ste odlični gostje in boste ostali nam v trajnem spominu.

Slovenski izseljenski matici v Ljubljani, instrumentalnem triu Mihe Dovžana, članom kvarteta »Zvonček« in predstavnikom Matice izrekamo najprisrčnejšo zahvalo za vaš odlični poset Amerike!

Za izvršni odbor priprav za Dovžanove nastope v Clevelandu v pomoč listu Prosveta:

Louis Kaferle

Nepozabni sin

Naš sin Louis E. Vodopivec bi bil v avgustu star 52 let, žal pa ga črna zemlja pokriva že polnih 32 let. Umrl je v cvetu mladosti, star komaj 20 let, in zapustil starše, brata, sestro, svojo drago ženo, 11 mesecev starega sina, hčerka pa se mu je rodila šele tri mesece po njegovi smrti. To je bila velika žalost za nas vse in še danes nam je v živem spominu.

Vesela sem, da sem spoznala vas in vse člane ansambla Mihe Dovžana, ko ste bili na turneji po Ameriki. Še posebno hvala za pušlec, ki mi ga je Miha izročil v Irwinu. Vse to so nepozabni vtisi.

Frances Fink Vodopivec, McKeesport, Pa. ZDA

Rad bi povečal zbirko znamk

Sem fant z dežele, star 42 let, in že več kot 28 let negibno ležim. Kruta bolezen (sklepna revma) me je za vedno prikovala na posteljo. Ne desnica in ne noge me ne ubogajo več, le levo roko še malo premikam, da počasi pišem. In še to leže, saj se sam ne morem ne vsteti in se ne obriti. Pomaga mi mama ali sestra, očeta pa žal nimam več. Večkrat mi je zelo hudo, ko vem, da ne bom več hodil po tleh

Vokalni kvartet »Zvonček« z Miho Dovžanom in Janezom Hočevarjem (na levi) med nastopom v Clevelandu

lepe domovine. Da mi je čas krajši, si rad dopisujem in zbiram razglednice, da si vsaj malo ogledam lepe kraje. Veliko se ukvarjam tudi z zbiranjem znamk in pisem, ki so mi v veliko veselje. Ker pa imam znamk še bolj malo, lepo prosim naše izseljence po svetu, da mi pomagajo povečati mojo zbirko. Hvaležen bom za vsako znamkico, ki jo bom prejel. Pred nedavnim so me obiskali znanci, ki žive v Avstriji, in so mi prinesli izvod Rodne grude. Ko sem jo prebral, sem sklenil, da vam pišem.

Vse na uredništvu in naše izseljence po širnem svetu prisrčno pozdravljam in vsem želim veliko uspehov.

Lojze Sušnik, Jiršovci 70

62253 Destrnik pri Ptuj, Slovenija-Jugoslavija

Slovenska kulturna kronika v Torontu

Predstavljam se vam kot povprečni Slovenec iz Toronta, ki me je gnala v tujino želja po spoznavanju sveta. Tu sem si ustvaril svoj drugi dom z zavestjo, da mi je domovina blizu, saj si lahko privoščim dovolj obiskov Slovenije. Spadam v povojno generacijo, ki nam spomin na domovino ne predstavlja podoknice, ki je nikoli nismo peli, niti nas posebno ne ganejo žalostne pesmice o domači vasi, ki bi jo tudi sicer zapustili, če bi živeli v Sloveniji. Bolj kot spominov in pozdravov iz domovine smo potrebni spodbude za ohranitev slovenske zavesti in materinega jezika, saj je to temelj vsake kulture. Torontski Slovenci molče sprejemamo, kar nam kdo ponuja, in se ne zavedamo, da si moramo bodočnost v tujini graditi sami. Povzdigniti moramo svoje talente, saj je slovenska pesem še bolj lepa, če jo poje ali recitira tuje zemlje sin, ker je v njej več truda in ljubezni do domovine. Na to pa trenutno najbolj popularni predstavniki naše kulture pozabljajo, ker — kot izgleda — jim je edini cilj, da bi čimveč slovenskih melodij izmenjali v dolarje. Zelo smo bili veseli, ko so nam predvajali nekaj slovenskih filmov, ne strinjamo pa se s tako pogostimi obiski ansamblov iz domovine, posebej še, ker je menjava v obratno smer tako počasna. Saj imamo tudi tu dovolj ansamblov, ki lepo zaigrajo in zapoje slovensko.

Deset let že živim v Torontu in opazujem, kam plove slovenska kultura. Slovencev je tu zelo veliko, saj imamo kar dve cerkvi in vsaj pet društev, a na žalost ne spadam nikamor. Sicer je pa tako najbolje, saj poleti lahko zavijem na katerikoli letovišče, pozimi pa na katerikoli ples, ne da bi se komu zameril.

V juniju smo imeli v Torontu tradicionalni »Karavan«. Rad si ga ogledam, čeprav že vnaprej vem, kaj bodo pokazali — kranjske klobase idr. Zakaj ne bi bilo kdaj še kaj drugega našega? Seveda bi tudi izbiro slovenskih narodnih predmetov lahko izdatno povečali in popestrili. S tem ne bi rad užalil g. Soršaka, ki je v glavnem odgovoren za to edinstveno enotedensko prireditev, ker vem, koliko skrbi in trdega dela ima s tem, vem pa tudi to, da nas je še dovolj takih, ki bi radi pomagali, da bi bila ta slovenska prireditev še lepša in bi tujcem resnično lahko pokazala, kaj smo Slovenci.

V poletnem času so po slovenskih letoviščih številni pikniki, kar pa po mojem mnenju ne sodi v kulturni koledar. Omeniti pa moram, da je lani društvo »Simon Gregorčič« organiziralo na svojem letovišču izredno proslavo ob odkritju spomenika temu velikemu pesniku. Če bi takrat prodajali njegove poezije, mislim, da bi šle ravno tako v promet kot plošče in značke slovenskih ansamblov po plesih. Pozimi je naše kulturno življenje omejeno v glavnem na razne plesse. Če igra iz Slovenije uvožen ansambel, je to kulturno-umetniška prireditev, če pa igra domač ansambel, se taka prireditev imenuje banket, ker dobiš v ceni vstopnice tudi večerjo. Pohvale vreden je bil ples, ki je bil povezan s predavanjem dr. Edvarda Gobca iz Clevelanda in razstavo o slovenskih dosežkih po svetu, ki jo je pripravil njegov inštitut. Če bi slovenski radio posvetil tej prireditvi toliko pozornosti kot ansamblom iz domovine, bi bila mogoče tudi takrat dvorana polna, tako pa se mnogi Slovenci zaradi predavanja še na ples niso upali priti.

Tako je moje življenje v tujini. V morju tujcev se med Kanadčani počutim ničla, med Slovenci pa kot izgubljena ovca, ki molče išče pot za svojo čredo. Udeležujem se vseh prireditev, kritizirati pa si ne upam, ker se bojim da bi podrl še to, kar sploh obstaja. Tudi naprej bi še molčal, toda pri srcu me stiska, ko me moj sin prosi, naj mu angleško pravljico berem po slovensko, ker se on bolj zaveda kot jaz, kako nerodno mu je bilo, ko se je s svojimi bratrančki na Gorenjskem zelo težko razumel. Odločil sem se, da mu bom pomagal, da mu bo ostalo navdušenje za slovenski jezik za vedno tako živo, kot je zdaj. Komaj čakam, da bo dovolj star, da ga bom dal v slovensko šolo, kajti le to je pravo okolje, kjer se otrok lahko uveljavi. Prav pri tem bi bili Slovenci v Torontu lahko hvaležni g. Ivanu Dolencu in njegovi ženi, ki sta lani organizirala slovensko šolo. Vsako soboto se ukvarjata z otroki, njuno plačilo pa je upanje, da jima bodo nekoč ti mladi ljudje hvaležni za vse, kar jih bosta naučila. Če je kanadska država zainteresirana, da jim je dala na voljo prostore, bi tudi vi, starši, lahko pomislili na to, kako sebični ste, ker se vam ne ljubi voziti otrok v slovensko šolo, ker mislite, da jih boste sami doma dovolj naučili. Če velja tisto pravilo, da je bodočnost odvisna od mladine, potem se lahko zamislite tudi vi, člani slovenskih društev, kaj bo, ko boste prenehali. Vaši sinovi bodo vzljubili tujo družbo in tuja dekleta, z njimi pa druge navade, potem boste pa pregovarjali, da so vas pozabili.

Slovenec iz Toronta (naslov v uredništvu)

Kadar prispevaš denar v ta ali oni sklad, te včasih že nehote spremlja skrb, ali bo tvoj denar resnično prišel tja, kamor si ga namenil, ali pa bo porabljen v druge namene. Mnoge skrbi je seveda odgnala javnost dela upravnih odborov teh skladov in pravica vsakega člana, da kadarkoli lahko zahteva pojasnilo. Nezaupanje seveda pogosto povzročajo tudi govorice, za katere pa že iz izkušenj vemo, da so največkrat neutemeljene in pogosto celo zlonamerne.

Ob zadnjem potresu v slovenskem Posočju je glavni odbor Rdečega križa Slovenije ustanovil tudi poseben sklad, na katerem se zbira vsa pomoč za obnovo prizadetih krajev. Na njihov žiro račun se stekajo prispevki delovnih organizacij in posameznikov iz vse Jugoslavije in seveda tudi iz tujine. Ob koncu preteklega avgusta so nam na Rdečem križu povedali, da se je na njihovem deviznem računu nabralo za prek 37 milijonov starih dinarjev deviz, ki so jih zbrali naši rojaki na tujem ali pa so jih nakazale organizacije Rdečega križa iz drugih dežel. Večji delež pri tem imajo seveda naša izseljenska društva, ki so organizirala nabiralne akcije, posebej pa moramo pohvaliti slovenska društva v Avstraliji, ki so tokrat resnično presenetila vse.

Kako Rdeči križ razdeljuje to pomoč? Ali jo dobijo v roke posamezniki, ki so bili najbolj prizadeti, ali upravlja s tem denarjem sama občina? Ali bo resnično ves denar uporabljen za to, za kar je bil namenjen? Rdeči križ bi najbrž ne bil dolgo humanitarna, človekoljubna organizacija, če bi zlorabljal zaupanje darovalcev z vsega sveta, zato so bila ta moja vprašanja, ki sem jih postavil predsedniku glavnega odbora slovenskega Rdečega križa, že skoraj žaljiva. Do dinarja vse bo prišlo tja, kamor je namenjeno. O tem ni niti trohice dvoma! Žal je resnica le v tem, da so vsa zbrana sredstva v primerjavi s škodo, ki jo je povzročil potres — malenkostna. In dobil sem tudi konkreten odgovor: vsa zbrana pomoč se bo razdelila po posebnem ključu občinskim štabom za premagovanje posledic te naravne nesreče v občinah Tolmin, Idrija in Nova Gorica. Posameznikom načelno ne dajejo denarja iz teh skladov, vsakdo, ki je potreben, pa bo dobil ugoden kredit za obnovo hiše in drugega, kar je bilo uničeno v potresu. Pozneje, morda čez leto, pa se bo ugotavljalo, ali je prizadeti sposoben to posojilo vrniti, ali pa naj se mu ga odpiše. Rdeči križ pa je v vsakem primeru dovolj močan porok za to, da zbrani denar ne bo prišel v napačne roke.

Jože Prešeren

Svet neuvrščenih

V Colombu na Sri Lanki so se v avgustu zbrali najvišji državniki iz 86 držav z vsega sveta na petem vrhu neuvrščenih dežel. Govorniki na tem zasedanju so razgrnili široko paleto odtenkov podobe sveta, kakršen naj bi bil v prihodnosti: v njem naj bi vladal resničen mir, enotnost in pravičnost. Jugoslovanski predsednik Josip Broz Tito, ki velja za enega izmed tvorcev ideje o neuvrščenosti, je bil tudi v Colombu med najvidnejšimi državniki. Njegov govor je vzbudil splošno pozornost po vsem svetu. Med drugim je dejal:

»Neuvrščene države se bojujejo za najširše interese vsega človeštva in ne za kake svoje ožje cilje. Zato se ob njihovem programu zbira čedalje več držav. Le-te se niso zapirale v svoj krog, ampak so si prizadevale, da bi sodelovale z vsemi državami, ki jih politično navdihujejo enaka ali podobna hotenja.«

»Mislim, da je napočil čas, da bi pod okriljem Združenih narodov sprožili najširšo mednarodno akcijo za hitrejšo reševanje kriz in perečih problemov. Razumljivo je, da bi se morale tudi velesile pridružiti tej dejavnosti, da bi naposled hitreje krenili naprej.«

»Nadaljevanje oboroževalne tekme, ki je že dosegla orjaški obseg, vse bolj postaja eden izmed glavnih virov nestabilnosti, napetosti in nevarnosti za mir in varnost v svetu. Zato je treba sprožiti nove pobude in narediti nove korake, da bi se ta tekma ustavila in brez odlašanja sklenil sporazum o resničnih ukrepih za razorožitev.«

Mednarodni ekološki seminar

Na Fakulteti za sociologijo politične vede in novinarstvo v Ljubljani je v dneh od 1. do 12. avgusta potekal mednarodni seminar z naslovom Komparativna ekološka analiza družbenih sprememb. Seminar je odprl dr. Anton Vratuša, podpredsednik zveznega izvršnega sveta, poleg njega pa so uvodne misli prispevali še dr. Avguštin Lah, podpredsednik republiškega izvršnega sveta, ing. Tone Kovič predsednik skupščine mesta Ljubljane, dr. Zdravko Mlinar kot predsednik pripravljalnega odbora in dr. Mattei Dogan kot predsednik komiteja za socialno ekologijo pri mednarodnem sociološkem združenju.

Seminarja so se udeleževali družboslovci iz več kot dvajsetih držav, po-

Predsednik matice Drago Seliger je v začetku avgusta predsedniku slovenskega kluba »Triglav« iz Sydneya na intimni slovesnosti izročil kip Ivana Cankarja, katerega odkritje bo 19. decembra v Sydneyu. Navzoč je bil tudi akad. kipar Zdenko Kalin in skupina izseljencev

leg tega pa tudi predstavniki mednarodnih organizacij, kot so UNESCO, FAO, OECD in UNEP. Najmočnejše je bila seveda zastopana Jugoslavija in posebej še Slovenija. Prav raziskovalci in planerji iz Slovenije so se še posebej potrudili, da predstavijo tujim udeležencem naš družbeno ekonomski in politični sistem iz znotraj tega posebej še sistem načrtovanja nadaljnjega družbenega, ekonomskega in prostorskega razvoja Jugoslavije.

Po besedah dr. Antona Vratuše je ta seminar mogoče uvrstiti med najvidnejše dogodke na področju družboslovja, kar jih je bilo v zadnjem času v Jugoslaviji.

T. Š.

Nov potres v Posočju

Sredi septembra so ponovni močni potresni sunki z epicentrom v Furlaniji, Italija, močno prizadeli številne kraje, ki jih je poškodoval že majski potres. Večina poškodovanih hiš ni več primerna za bivanje in v Italiji je bilo tedaj pod šotori kakih 70.000 ljudi. V slovenskem Posočju sta zdaj popolnoma uničeni vasi Podbela in Breginjski, kjer prebivanje ne bo več mogoče, skupno pa je v Sloveniji brez strehe prek šeststo ljudi. Številna slovenska podjetja so na potresno področje poslala stanovanjske prikolicke.

Koliko nas je

Konec letošnjega junija je imela SR Slovenija 1,819.000 prebivalcev ali za 19.000 več kot v istem času lani. Tako kažejo začasno podatki zavoda za

statistiko SR Slovenije. V letošnjih prvih šestih mesecih so zabeležili 15.285 živorojenih otrok, medtem ko je umrlo 9766 ljudi ter je tako znašal naravni prirastek 5519 prebivalcev. Na tisoč prebivalcev je prišlo v tem obdobju 16,8 živorojenih otrok, kar je več kot v kateremkoli od zadnjih let. Prav tako pa je bilo v letošnjem prvem polletju tudi največ umrlih na tisoč prebivalcev, v poprečju 10,7.

Peko za izvoz

Tovarna obutve Peko iz Tržiča je v letošnjem letu skoraj podvojila vrednost izvoza v primerjavi z lanskim letom. Tako so si prislužili 3,424.000 dolarjev, povečala pa se je tudi prodaja njihove obutve doma. V letošnjem prvem polletju so izdelali 1,098.357 parov čevljev.

INA-nafta gradi v Lendavi

V največjem slovenskem petro-kemičnem kombinatu Ina-Nafta v Lendavi bodo v naslednjih letih vložili 1,8 milijarde dinarjev v nove proizvodne objekte. Lani so v Lendavi zgradili tovarno za letno proizvodnjo 16.500 ton formalina, letos jeseni pa bodo začeli graditi novo tovarno formalina z zmogljivostjo 60.000 ton letno. Zgraditi nameravajo tudi tovarno metanola, ki bo prva tovarna te vrste pri nas.

Mima Jaušovec prvakinja Kanade

Mima Jaušovec, mlada Mariborčanka, ki je že pred tem osvojila dve dragoceni lovoriki — mednarodno prvenstvo Italije in prvenstvo Evrope v tenisu, je v avgustu zmagala tudi na mednarodnem teniškem prvenstvu Kanade. Strokovnjaki ji tudi za prihodnja vrhunska tekmovanja obetajo visoke uvrstitve.

Ne damo se preštrevati!

Letos jeseni naj bi avstrijska vlada izvedla ugotavljanje slovenske manjšine na Koroškem. Manjšini sovražne organizacije, kot so Heimatdienst idr., pa prirejajo pod pokroviteljstvom znanih politikov hujskaške množične prireditve in s tem zastrašujejo pri-

V veliki dvorani glasbenega doma v središču Celovca, ki je bila popolnoma zasedena, je na protestnem zborovanju govoril predsednik zveze slovenskih organizacij na Koroškem dr. Franci Zwitter

padnike naše manjšine. Tako je bila v zadnem času ena takih prireditev najprej v Šent Jakobu v Rožu, kjer je policija nesramno postopala proti članom solidarnostnega komiteja za pravice koroških Slovencev, ki so na miren način zahtevali izpolnitev člena sedem avstrijske državne pogodbe, s katero naj bi slovenski manjšini zagamčili vse pravice. Višek protislovenske gonje na Koroškem pa je bil teden dni za tem v Škocjanu. Na zborovanju v tem kraju je bil glavni govornik vodja Heimatdiensta dr. Feldner, ki je v svojem govoru na nesramen način žalil pripadnike slovenske manjšine. Temu je sledil brutalen nastop prisotne žandarmerije proti članom solidarnostnega komiteja ne da bi sploh izvedli kako protidemonstracijo. Po štiri, pet in več žandarjev se je vrglo na posamezne mladince, če so samo sumili, da imajo protestne

letake, jih vlekli po cesti in odpeljali v policijskih avtomobilih na sedež policije. Na ta način so aretirali 17 članov solidarnostnega komiteja.

Toda Slovenci na Koroškem so odločeni, da ne bodo odnehali. Gesla »Ne bodo nas preštrevali« in »Zahtevamo uveljavitev sedmega člena državne pogodbe« so prisotna vsepovsod. Na desetine in desetine kulturnih prireditev širom Koroške, kjer prebivajo Slovenci, in polne dvorane občinstva dokazujejo, da so koroški Slovenci trdni v zahtevah za uveljavitev svojih narodnostnih pravic. Za njimi pa stoji trdno tudi matična domovina in vsa avstrijska demokratična javnost. Dokaz za to so solidarnostni komiteji širom Avstrije, od Dunaja do Salzburga, katerih člani javno izjavljajo, da so in bodo do konca solidarni s pripadniki slovenske manjšine.

Edi Šelhaus

Posnetek je iz časov, ko je v tem kraju še stala ob cesti dvojezična tabla

Člani slovenske folklorne skupine iz Železne kaple se odpravljajo na eno izmed številnih kulturnih prireditev, ki jih je dovolj v vseh slovenskih naseljih po Koroški

Ti plakati so bili obešeni po vsej Koroški, kjer prebivajo Slovenci, kot protest proti ukinitvi dvojezičnega pouka

Stari ljudje radi rečejo: »Majhni otroci — majhne skrbi, veliki otroci velike skrbi.« To je rek, ki bi ga zlahka prenesli na mesta, ki se širijo in rastejo kakor mravljišča. Tako je z Ljubljano, slovensko prestolnico, katere prebivalstvo narašča najhitreje od vseh slovenskih mest. Z njimi vred pa se kopicijo vprašanja, ki zadevajo družbeni standard ljudi in kakovost življenja v velikem mestu. Tako se v Ljubljani veliko misli na jutrišnji dan in z vso naglico rastejo vrtci, šole, bolnišnice in drugo in pri vsem tem soodloča tudi prebivalstvo samo, s čimer uresničuje svojo ustavno pravico do neposrednega urejanja svojega življenja in okolja, v katerem živi in Ljubljana leži v Ljubljanski kotlini, na posrečeni zemljepisni točki, kjer se križajo poti z vzhoda na zahod in s severa na jug. To so takoimenovana Ljubljanska vrata, skozi katera so že pred skoraj tri tisoč leti tekle poti, kakršna je na primer bila jantarjeva pot. Tod so se tako že zelo zgodaj naselila ljudstva in v zamočvirjenem nekdanjem Barjanskem jezeru pustila reči, ki danes pričajo o njih. Za Iliri in Kelti so Ljubljanska vrata zasedli Rimljani in iz prvotnega vojaškega tabora je zraslo mestece Emona, ki se je razcvetelo ne le vojaško, ampak tudi trgovsko in kulturno središče. In prav iz stare Emone so arheologi obelodanili vrsto znamenitosti, ki jih danes lahko občudujemo v muzejih ali na prostem.

O Ljubljani se je prvič kot o mestu pisalo leta 1220, ko je šlo za naselbino z ozkimi uličicami in stisnjenimi hišami med Ljubljanico in Gradom, tam kjer je danes Stari trg. Novi trg je nastal potem, ko so ob Ljubljanici uredili rečno пристanišče. Okrog leta 1484 so zgradili Mestni trg, ki je veljal za imenitnejši predel mesta, saj so tam živeli bogatejši ljudje in tudi uprava mesta se je preselila v Mestno hišo, v kateri še dandanašnji uraduje ljubljanski župan.

Nekdanja srednjeveška Ljubljana je živela od obrti, trgovine in prometa. Večji del tega predela je še ohranjen in zato tudi turistično zanimiv. Takrat si je namreč tudi umetnost utrla svojo pot med ljudi in nam pustila prelepo kulturno dediščino. Zlasti se je razbohotil barok, ki je gradil cerkve, dvorce in meščanske hiše in katerih slikarji, kiparji in arhitekti so s svojimi deli segli tudi daleč iz domovine.

Ljubljana pa je bila tudi središče narodnih buditeljev in upornikov. Tu je deloval tako Primož Trubar, ki nam je leta 1550 dal prvo slovensko knjigo, in France Prešeren, odločni borec za kulturno in politično svobodo slovenskega naroda. Ni čudno, da je Ljubljana mnogo let pozneje, ko je našo zemljo teptal fašistični škorenj, postala mesto heroj. Vse, kar se je kuhalo stoletja, se je izbistrilo po drugi svetovni vojni, ko je Ljubljana postala zares svobodno mesto, ki diha s svojimi lastnimi pljuči in se dobro zaveda, da ji nihče ničesar ne bo poklonil, ampak si mora vse zgraditi z lastnimi rokami in lastnimi žulji.

Danes to ni več ljubko srednjeveško mestece s 4000 prebivalci, temveč jih šteje 288.000 in leta 2000 načrtovalci predvidevajo, da jih bo pol milijona. V svetovnem merilu so to morda zanemarljive številke, ampak za Slovenijo, ki sama zmore le okrog dva milijona ljudi, je to razmerje drugačno. Res je, da na račun policentričnega razvoja republike rastejo tudi druga mesta, kar pripomore k skladnejšemu razvoju vseh, vendar Ljubljana ostaja središče, brez katerega ne gre; središče političnega, nacionalnega, kulturnega in znanstvenega razvoja.

Vsako leto je v Ljubljani okrog 5000 ljudi več, ki ne morejo živeti od zraka. Tako iz leta v leto rastejo potrebe mesta želje in hotenja, da bi v tej socialistični samoupravni družbi vsak človek imel ne le svoj košček kruha, temveč tudi svoj prostor v družbi, katere član in sotovorec je. V prvi vrsti so tu potrebe, ki jih zahtevajo mlade generacije in načelo: vsakemu otroku enake možnosti za vstop v življenje. Tako je zadnja leta v Ljubljani največ govora o utesnjenosti vzgojno-varstvenih ustanov in osnovnih šol, kajti število otrok raste hitreje, kakor se debeli vreča denarja za skupne potrebe. Zato so se Ljubljanci z referendumom novembra 1971. leta odločili za samoprispevek, 1 odstotek od čistega osebnega dohodka, da bi tako čim več otrok našlo družbeno varstvo in da bi čim več otrok hodilo v lepe, sodobne in zračne osnovne šole.

Ljubljana ni le poslovno, trgovsko in gostinsko središče, ampak tudi industrijsko. Po vojni je v samem mestu, še več pa v okolici zrasla vrsta sodobnih tovarn, zlasti s področja kovin

in elektroindustrije. Razumljivo je, da je silen gospodarski razmah zahteval na tisoče in tisoče novih delovnih rok. Hkrati pa je bilo tem novim delavcem treba zagotoviti spodoben družbeni standard. Tako se je v mestu razmahnilo tudi gradbeništvo, ki tudi danes moli svoje žerjave in druge gradbene stroje v zrak na vseh koncih in krajih. Nove stanovanjske stolpnice in velika naselja novih stanovanjskih blokov zlasti rastejo v občini Šiška in Bežigrad (mesto je razdeljeno na 5 občin), kjer so že nastala prava satelitska mesta Ljubljane s svojo lastno urbanistično podobo. Ker pa je Ljubljana nekoč veljala za zeleno mesto, hočejo urbanisti ta sloves mesta ohraniti tudi danes, zato rastejo tudi nova drevesa in nove zelenice. da mesto ne bi nekoč postala betonska džungla kot tisoče drugih mest v svetu. Tudi tu je namreč prisotna misel na otroke, ki naj bi se ne dušili v asfaltu in betonu. Zato tudi novi vrtci rastejo v senci dreves in v zelenilu trave, kolikor je sploh lahko mogoče. Urbanisti zlasti pazijo na to potem, ko so jih začeli graditi s pomočjo samoprispevka prebivalcev samih. Vsaka mati si namreč želi, da bi njen malček raste v čim ugodnejšem okolju in zato ji na referendumu ni bilo težko reči »da« za bodočnost svojih in drugih otrok.

Med zaposlenimi je v Ljubljani okrog 48 odstotkov žensk. Zato je primerno otroško varstvo tembolj v ospredju, saj zaposlena mati nima kam z otrokom, vrste za sprejem v vrtce pa so takšne, da marsikatera mati vpiše otroka v vrtec še preden se le-ta rodi. Kljub pospešeni gradnji morajo vrtci še naprej odklanjati otroke: leta 1970 so jih odklonili 2532, lani pa že 4709. Da bi to stisko nekoliko omilili, smo v Sloveniji nedavno podaljšali rodniški dopust, ki zdaj traja toliko časa, dokler otrok ni star osem mesecev. Začeli smo tudi z organiziranim varstvom na domu, kjer izprašane gospodinje vzamejo v varstvo po tri ali več otrok, jih hranijo in vzgajajo po programu matičnega vrtca in dobivajo redni mesečni dohodek. Ampak željeno je, da bi vsaj 60 odstotkov otrok v doglednem času uživalo družbeno varstvo in tako imelo enak start za življenje. Danes je v Ljubljani okrog 43 odstotkov otrok v predšolski dobi v vzgojno-varstvenih ustanovah. Ta odstotek se je predvsem popravil v teh letih, ko so se vrtci hitreje gra-

zeleno mesto

dili na račun samopriskpevka. S tem prvim samopriskpevkom, ki se bo kmalu iztekkel, bo v Ljubljani zraslo 50 vrtcev in šol.

Ker so občani videli, da je napredek mesta s samopriskpevkom zares očiten, so se odločili, da bi v Ljubljani razpisali nov samopriskpevek, ki bo nekoliko višji in vezan tudi na nekoliko širši program. Za vrtci in šolami v Ljubljani zaostajajo tudi domovi za ostarele in zdravstveni domovi. V ljubljanskih občinah je veliko ostarelih in osamljenih ljudi, ki sami težko živijo, v bolnišnico pa ne sodijo.

Povedano v številkah; v Ljubljani je toliko ljudi starih nad 60 let, kolikor je mladih do 27. leta. Številke so dovolj zgovorne, da jim je potrebno posvečati posebno skrb. Zato naj bi s pomočjo novega samopriskpevka, o katerem se bomo odločali novembra, zraslo v Ljubljani v petih letih še 19 vzgojno-varstvenih ustanov, še 19 osnovnih šol, 4 domovi za ostarele in 5 zdravstvenih domov. V petih letih vrednosti programa, preostali del pa bi združile samoupravne skupnosti in naj bi se tako nabralo dve tretjini družbeno politične skupnosti.

Nov način samoupravnega urejanja življenja Ljubljančanov tako postaja skoraj vsakdanja praksa, saj se ljudje dobro zavedajo, kako z godrnjanjem ni mogoče ničesar doseči, temveč je treba aktivno, z občutkom solidarnosti in tudi nekoliko lastnih žrtev poseči »in medias res«, pa je omiljenih, če že ne rešenih kup težav. Seveda pa

tega ni moč storiti čez noč, kajti vse zahteva svoj čas.

Vsako mesto, ki naglo raste, ima težave. Tako se Ljubljana nadalje otepa tudi s prometom, ki jo zlasti duši poleti. Tu se namreč križa vrsta mednarodnih poti in skozi ljubljanska vrata potuje večina turistov, usmerjenih v Grčijo in proti vzhodu ali pa k morju. Da ne govorimo o zdomcih, Jugoslovanih, Grkih in Turkih, ki polnijo naše ceste ne le poleti, temveč tudi ob večjih praznikih in ob koncu tedna. Posebna nadloga pa so tovarnjaki, ki tudi z vseh koncev in krajev ropotajo skozi Ljubljano.

Promet naravnost kliče k ureditvi in po novih cestah; vreča, namenjena tej gradnji, pa je domala brez dna. Program cestnega omrežja je nared, treba bo le zagrabit za lopate in te lopate potem plačati. Ljudje so zainteresirani, ne le da bi bili varnejši na cestah, ampak da bi tudi mesto lažje dihalo (Ljubljančani sami imajo 80.000 avtomobilov) in prišlo na seznam krajev z dobrimi cestami. Zato ni bilo dosti pomislekov, ko je republiška skupnost za ceste razpisala posojilo za ceste v SR Sloveniji. Ljudje so se množično odzvali in pričakujejo, da bodo rezultati te »žrtve« dokazali, kako se je izplačalo nekoliko zategniti mesečno kuverto z osebnim dohodkom. Seveda pa bo denar občanov samo pripomogel k hitrejšemu razvoju prometnega omrežja; poleg siceršnjih namenskih sredstev za ceste si bomo pomagali še z mednarodnim posoji-

lom. In tako bo ne le Slovenija, temveč tudi njena prestolnica laže zadihala.

K temu moramo dodati, da je Ljubljana turistično mesto, kamor prihajajo turisti od vsepošod. S svojo lepo lego, s svojo arhitekturo, z zgodovinskimi znamenitostmi, s številnimi mednarodnimi prireditvami (sejmi, kulturni festivali, športne manifestacije) Ljubljana privlači in avtomobili s tujimi registracijami so nekaj povsem običajnega na ljubljanskih parkiriščih. Tudi trgovine, tako veletrgovine kakor majhne butike in umetniške galerije ustvarjajo posebno vzdušje. Poglejmo nekaj števil: Ljubljana ima 900 trgovin, 400 gostinskih objektov s 40.000 sedeži, 10 muzejev in galerij, 5 stalnih gledališč, univerzo z 20.000 študenti, nad 1000 zdravnikov, 4253 postelj v bolnišnicah, od katerih je zlasti sodobno opremljen in v svetu priznan nov klinični center.

Ljubljana je sila živahno mesto in hkrati tudi mesto odprtih vrat, ki je povezano z večjim številom mest po svetu. Tako štejejo med pobratena mesta Parma in Pesaro v Italiji, Bratislava na Češkoslovaškem in Sousse v Tuniziji, prijateljske stike pa ima z mesti Nottingham v Veliki Britaniji, Karl-Marxstadt v DR Nemčiji, Wiesbaden in Leverkusen v ZR Nemčiji, Valkenburg v Holandiji, Tbilisi v Sovjetski zvezi in Cleveland iz ZDA. Vsi ti stiki Ljubljane z drugimi mesti pomenijo ne le zblíževanje narodov v abstraktnem smislu, ampak tudi v konkretnem, saj gre za izmenjavo izkušenj pri urejanju mest, za blagovno izmenjavo ter za vrsto sodelovanj na športnem, mladinskem, kulturnem, turističnem in zdravstvenem področju.

Tako so v tem relativnem malem mestu prepletene niti življenjskega vrveža, ki te zagrabijo, čim postaneš eden od njih. In vsakdo se v tem mestu lahko počuti za enega izmed mnogih, kajti vse, kar se dela v mestu in zanj in okrog njega, je javno. Skrivnosti ni, kajti vse odločitve so prej, preden padejo, tisočkrat pretehtane; en sam sklep gre namreč skozi 12.000 delegatskih glasov in nič se ne more zgoditi, ne da bi občan čez svojega delegata ali tudi sam izrekel svoj da. Tak je namreč sistem samoupravnega odločanja; mestu ne vlada peščica izbrancev, temveč množica po demokratični in samoupravni socialistični poti. . . . za lepši jutri, za bolj belo in bolj zeleno Ljubljano.

Ptice selivke ob žetvi

Ah, to je čas
žita zrelega,
globoko v pasu
požoltelega,
ko do noči
nam sonce gori...

Josip Murn-Aleksandrov

Bilo je globoko poletje v lanenih kopicah neba. V razpokani zemlji je zorela pšenica, malo požgana od rje in malo od suše. Na upognjenih njivah in in vse križem kračem. Žanjice so zatakale srpe ob boke in brusile kakor kosci, — potem pa so se zažrle v njivo in le od časa do časa zravnale hrbet, ko so delale povresla, pa spet žele in puščale za sabo kopice otrok — težkih žitnih snopov, da so se sušili na soncu.

Čas žetve je bila molitev za dobro zrnje in srečno spravilo in velikokrat ni bilo prave sreče. Bilo je deževje ali pa je udarila strela v nabito poln kozolec.

Možje so prihajali pozneje, z volmi ali konji, na široko raztegnjenih vozovih z žrdjo. Težkali so klasje in nezaupljivo grizljali zrnja. Kleli so obade in mirili živino — nazadnje pa zapeljali z njive, se upirali s širokimi hrbti v bodeče snope, da se ni vse skupaj prevrnilo na nevarnih previsih in sanjarili o dobri mlatvi. — Sanjarile so tudi žanjice in pogače belega kruha so visele na drevesih. Ampak ob rojstvu, poroki in smrti ni kruha nikoli zmanjkalo.

Žanjice-tabrhorce so prihajale od daleč in blizu, pomagala pa je cela družina. Deklice komaj godne za šolo so že mahale s srpi in to je bila prva velika preizkušnja. Saj je bilo potrebno zdržati v hudi vročini, sklonjen k zemlji ure in ure.

Hrastov dol je gručasta vas nedaleč od Ivančne gorice. Lahko bi rekli, da je to konec sveta, saj so vsenaokrog gozdovi in njive, makadamske poti in zoreče njive pšenice. Ljudje pravijo, da je pšenica v teh krajih že od nekdanj največji ponos, zato raste skoraj na vsaki njivi.

Toda kljub temu se je iz teh krajev veliko ljudi izselilo v tujino. Samo iz Hrastovega dola in bližnje okolice preko deset. Hrastov dol z veliko lužo na sredi vasi, starimi lipami in stoletnimi hrasti pa je večno domotožje in ptice selivke se vračajo vedno znova v vseh letnih časih in obdobjih svojega življenja. Toda najlepše je ob

času žetve in v jeseni, ko gozdovi porumenijo in dišijo kašče po žitu. Pokrajina v Hrastovem dolu ob gozdovih Trnovcu, Srebotnici, Lučarjevem in Rdečem kalu je kakor veliko jezero. V ta mir prihajajo tudi divje živali in nedaleč od tu je nekoč Jurčičev Krjavelj lovil polhe in nabiral zdravilne zeli. Čez bližnji gozd je do Mljlave slabo uro. V stari slamo kriti rojstni hiši Josipa Jurčiča je muzej. Pod hišo pa je Krjavljeva koliba, le Krjavlja in koze ni, zgleđa, da sta oba nekam pobegnila.

Franc in Angela Rus iz Hrastovega dola pripovedujeta: »Poročena sva petnajst let in imava sedem otrok. Najstarejšemu je petnajst in najmlajšemu pet in pol. Imamo 17 ha zemlje in živimo samo od kmetije. Redimo deset glav živine in sedem prašičev. Vozimo s konji. Imamo tudi kosilnico. Francetovi sestri Minka in Ivan-

Angela Kastelic s sinom, snaho in vnuki

Tihožitje s pšeničnim klasjem

ka sta se izselili pred leti v Kanado, v Toronto. Tam imata vse, kar je potrebno za življenje. Družino, hišo, avtomobil. Toda prava domovina je tukaj v Hrastovem dolu. Sredi dolenjskih njiv in gozdov. France pripoveduje, kako je včasih Ivanka furala s konji. Zdaj pride velikokrat na obisk. Po predalih in vsepovsod po stenah so fotografije kanadskih rojakov. »Zdaj so boljši časi kakor včasih,« pripoveduje France, »zdaj našim otrokom ne bo več potrebno v svet.«

Kastelic Angela, drobna ljubezniva ženička je stara sedemdeset let. Rodila je trinajst otrok, v Kanadi v Torontu pa so trije sinovi in ena hčerka. Tam so Franc, Ivan, Milan in Jožica. Franc že enajst let, Milan šest, Ivan pet in Jožica tri. Vsi so poročeni in se počutijo v Kanadi kakor doma. Toda pismošoša prinaša kar naprej pisma. Mama Angela jih bere z ljubeznijo in zdaj jih je že cel kup v predalu. Bila je že tudi na obisku čez veliko lužo. »Kar tam bi ostala, tam je toliko mojih, se spominja in se je loti žalost. Zdaj je sin na obisku. Hčerka Jožica pa se bo vrnila za stalno.

Hrastov dol je kot gnezdo sredi dolenjskih gozdov. Med vojno je bilo požganih veliko hiš. Toda ljudje so zgradili nove, še lepše. Žitna polja so bila v zenitu poletja rumena kakor zlato. Bil je blag veter in pšenica je glasno zorela.

Zdaj pride kombanj in požanje njive, travo pa pokosijo s kosilnico. Ljudje hodijo v službe, v Ljubljano in Ivančno gorico in le malo je še pravih kmetov. Vas ima vodovod in štiri-razredno osnovno šolo.

Toda vsako leto pridejo tudi obiski iz Kanade. V času žetve ali v jeseni. Gledajo in se čudijo napredku v svoji vasi in so ponosni, na svoje gnezdo, ko se vračajo nazaj. Tako mi je pripovedoval France in Angela in drugi ljudje. Stali smo pred podom pri Rusovih in Kastelčevih in Franc Rus je prinesel s podstrešja ptičje kletke, ki jih je zrezljal njegov oče. »Vidite, vse ptice so odletele!« Angela Kastelic pa je v svoji stoletni hiši pripovedovala snahi in vnučkom o svojih sinovih in hčerki, ki so tako daleč in tako blizu, da se vsak dan z njimi pogovarja. Saj je mati in jih nosi v srcu.

Žito pa je zorelo. Bil je lep sončen dan in Hrastov dol je gorel od poletja.

Ladislav Lesar

Pesem slovenske dežele

Pri založbi Obzorja v Mariboru je v začetku letošnjega leta izšla reprezentativna zbirka slovenskih ljudskih pesmi z naslovom *Pesem slovenske dežele*, ki jo je oskrbela sodelavka Glasbeno-narodopisne sekcije pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti v Ljubljani dr. Zmaga Kumrova.

V njej se ji je posrečilo prikazati našo ljudsko pesem v vsej njeni raznolikosti, gibkosti in živosti, kar so ji omogočile bogate skušnje s terena in prav tako bogat arhiv slovenskih ljudskih pesmi na njenem delovnem mestu.

Pesmi uvaja osem poglavij dolg uvod, v katerem avtorica v vsakomur dostopnem jeziku govori o vlogi ljudske pesmi v vsakdanjem življenju in ob letnih praznikih pa tudi ob pomembnih mejnikih človekovega življenja (rojstvo, sprejem v fantovsko družino, svatba, smrt itd.), o vsakdanji resničnosti, mišljenju in čustvovanju, kot se kaže iz nje, o njenih stilnih značilnostih in glasbeni podobi, dosedanjem zbiranju in raziskovanju in nazadnje o ljudskih pevcih in njihovem pomenu za pesemsko izročilo.

Sledi 537 pesmi z notnimi zapisi z vsega slovenskega etničnega ozemlja. Razvrščene so v osemnajst poglavij z naslovi: *Šel bom v planinco v vas; Nevesta, le jemlji slovo; Pust, pust krivih ust; Žalosten je veliki teden; Dóšel je, dóšel pisani vuzem; Anča banča pomaranča; Eno gosko sem prisluzil; Zéleni Jurij, zéleno drevce; Pomladi vse se veseli; Dóbro véčer, krésno véčer; Prosmo rosó na to suhó zemljó; Žánjemo jo, da jo požánjemo; Mi smo pa romarji, romance; Iz bren-te gre v prešo; Oj, ta vojaški boben bo moj mrtvaški zvon; Hládna jesen že prihaja; Kadar jaz umrl bom; K temu letu novemu.*

Že ti naslovi pričajo o razpetosti čuštvev, občutij in razpoloženj. Z vizualnimi učinki jih poudarjajo še ustrezno intonirane umetniške fotografije, ki uvajajo vsak razdelek posebej.

V knjigi je zbrano tolikšno duhovno bogastvo, da prav gotovo vsak najde v njej kaj zase, bodisi da mu še more obuditi spomine na čas, ko si je v družbi svojih domačih ali prijateljev s pesmijo lepšal ure prešernega veselja ali pa preganjal trenutke malodušja. Mlajši rod pa se more iz nje tudi poučiti o tej kulturni vrednoti, ki je bila dolga stoletja malodane edina oblika umetniškega izražanja slovenskega preprostega človeka. Knjiga prepričevalno dokazuje njegovo ustvarjalno

Dr. Zmaga Kumrova, sodelavka Glasbeno narodopisne sekcije pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti v Ljubljani

sposobnost in bo zato dragocena obogatitev vsake knjižnice, saj po avtoričinih besedah ni le pričevanje o naši preteklosti, ampak tudi del naše zemlje, našega življenja, naše kulturne sedanjosti in prihodnosti.

Njeno uporabnost povečujejo obsežni povzetki predgovora in uvoda v angleščino (*Folk Songs in Daily Life and for Special Days, Reflection of Everyday Life and Historical Events in Songs, Folk Songs as a Mirror of Man's Thoughts and Feelings, Style of the Slovene Folk Song Texts, Characteristics of Lines and Verses, Musical Aspects of the Songs, Folk Song Collecting and Research, Significance of Folk Singers for the Folk Song Tradition*). Prav tako je na kratko označena vsebina vseh pesmi (*Abstracts of Folk Song Texts*). Oboje knjigo približuje tudi tistim našim rojakom po svetu, ki jim po sili razmer slovenščina morebiti dela težave, toda še vedno čutijo slovensko ali bi se radi vsaj seznanili s kulturno dediščino svojih prednikov.

V knjigi med drugim zasledimo tudi pesmi, ki so jih zložili naši izseljenci po svetu, največ v Ameriki in za ilustracijo tudi prinašamo odlomek prek-

murske pesmi *Gda se dragi v Ámeriko odprávlja*, ki je za to priložnost neznatno prirejena knjižni slovenščini:

*Ura bije, sonce mi zahája,
ura bije, sonce mi zahája,
ko se dragi v Ámeriko odprávlja.*

*Te je mene mojá dragá pitála,
Kam ti bodem, dragi gólob písala?
Piši, piši, draga v Ámeriko,
tam me najde tvoje pismo žalóstno.*
...

Posebnost knjige sta še dve dodani gramofonski plošči z originalnimi posnetki slovenskih ljudskih pesmi in zemljevid Slovenije z označenimi kraji, kjer so bile v zbirki upošteevane pesmi zapisane ali posnete. Več kazal na koncu, navedba literature in virov je namenjeno strokovnjakom, slovarček narečnih izrazov in izposojenk pa bo prišel prav vsakomur.

Nadejamo se, da bo knjiga prinesla košček domačnosti in duha rodne grude tudi v domove naših rojakov po svetu.

Marija Stanonik

Skromna žetev

Vsako leto je lepo istrsko mesto Pulj gostitelj največje jugoslovanske filmske manifestacije — festivala igranega filma. Letošnji je bil že trindvajseti po vrsti. Spremljajo ga je čez 200 novinarjev iz vse Jugoslavije in okrog 50 gostov iz tujine.

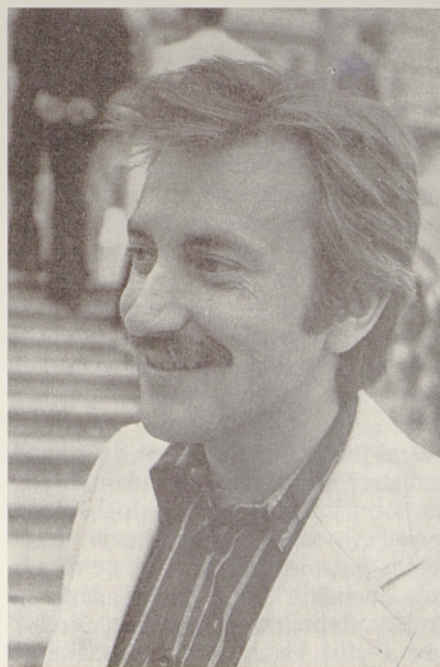
Kaj nam je ponudila stara puljska arena? Letos ne kaj dosti — le šestnajst celovečernih filmov, kolikor smo jih izgotovili do puljskega festivala. Selekcije ni bilo — proizvodnja je bila pač preskromna, da bi si jo privoščili. Številčno in tudi kakovostno smo se letos najbolje odrezali Slovenci. V Pulj smo poslali tri svoje filme — Idealista, napisanega po povesti Ivana Cankarja Martin Kačur, film Med strahom in dolžnostjo ter Bele trave. Naj zapišemo prav na kratko nekaj besed o vsakem. Za Idealista sta napisala scenarij Vitomil Zupan in Igor Pretnar, ki je film tudi režiral. Glavno vlogo je odlično odigral Radko Polič, njegova partnerka pa je bila tudi izvrstna Milena Zupančič, ki je, zasebno, Radkova soproga že kar nekaj lepih let.

Režiser Vojko Duletič je film, Med strahom in dolžnostjo realiziral po literarni predlogi Karla Grabeljška, igrala pa sta mu Boris Juh in Marjeta Gregoračeva. Film obravnava vojno tematiko. Sodobne teme pa se je lotil Branko Šoemen v scenariju Bele trave, ki govori o mladem paru, njunih zmotah, željah in ciljih. Režiral je Boštjan Hladnik, glavni vlogi pa sta odigrala mlada Jože Horvat, ki je s Travami debitiral, in prikupna Marina Urbanc,

ki jo poznamo kot glavno igralko iz Hladnikovega filma Zgodba o levu.

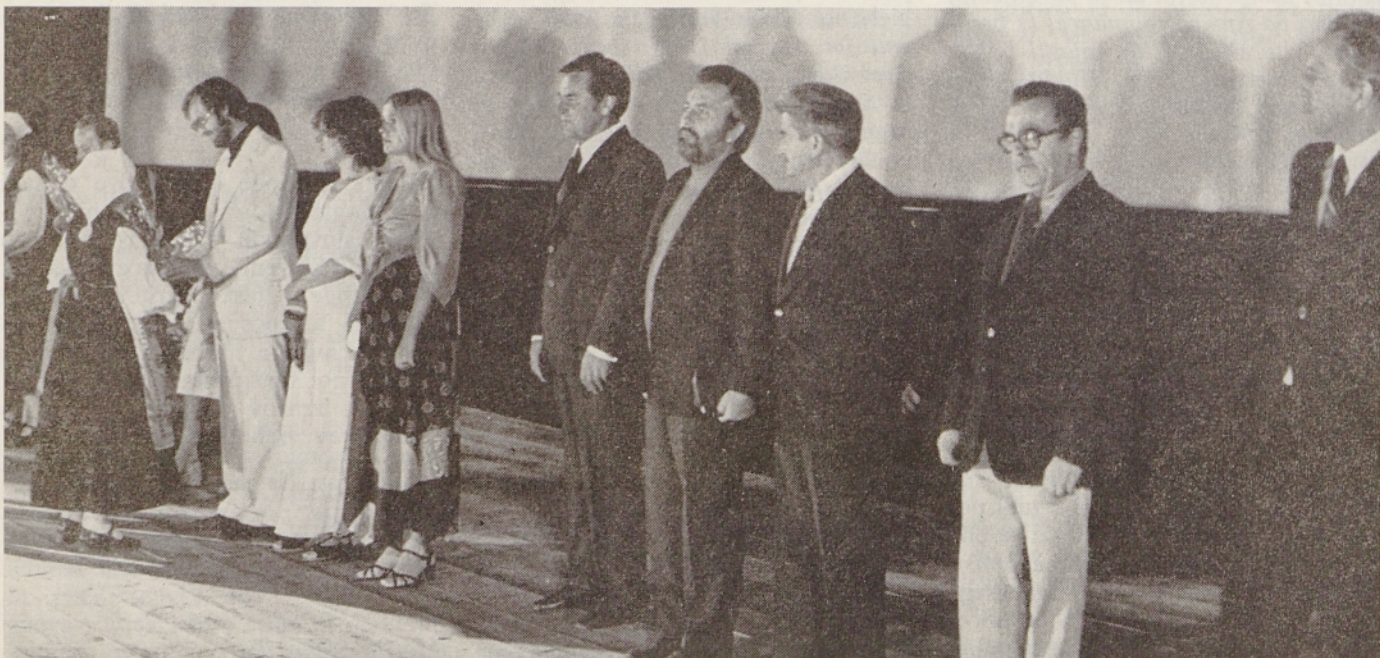
Idealist, ta lirična pripoved o učitelju Kačurju, mladem in zagnanem borcu za svetle narodove ideale, za prosvetljenstvo ljudi in drugačne socialne razmere, ki pa, osamljen v tem boju, propade, da bodo čez čas potem zmagali drugi, močnejši, prodornejši, nam je prinesel lepo število najvišjih puljskih odličij. Film je dobil najvišje priznanje — veliko zlato areno za najboljši jugoslovanski film letošnjega leta. Oba njegova glavna igralca, zakonca Polič, sta bila nagrajena z zlato areno. Priznanje humani ideji filma in angažirani pripovedi je dala Idealistu tudi mednarodna žirija C.I.D.A.L.C., ki mu je podelila srebrno medaljo z diplomom. Pohvalo žirije je prejela tudi maskerka Berta Meglič, ki je res izvrstno opravila svojo nalogo. Pod njenimi spretnimi rokami se je mladi učitelj Kačur počasi staral, da je umrl kot izpit sivolasi starec. Res — mojstrsko delo naše najboljše maskerke. Mlada Marjeta Gregorač je za svojo vlogo kmetice v filmu Med strahom in dolžnostjo dobila srebrno areno za igro. Tako je prinesla Slovincem še eno veliko odličje.

Poleg Idealista je požel največ priznanj, tudi neuradnih žirij, mladi beograjski debitant Goran Paskaljević s svojim filmom Čuvaj plaže v zimski sezoni. Paskaljević je bil za svoj režijski prvenec nagrajen z zlato areno za režijo, zlato areno za epizodno vlogo je prav za njegov film dobila prvakinja Ateljeja 212 Mira Banjac

Zakaj se ne bi smejali, si misli debitant Goran Paskaljević, ki je za svoj prvenec »Čuvaj plaže v zimski sezoni« odnesel najvišje odličje — zlato areno za režijo

Zmagovita ekipa slovenskega »Idealista« se predstavlja puljskemu občinstvu. Na levi je zlati Martin Kačur oziroma Radko Polič, ob njem tudi zlata Milena Zupančič, poleg je srebrna Marjeta Gregorač, tu so Bert Sotlar, Dare Ulaga, direktor filma Povh, pa scenograf Lipužič in zadnji na desni je režiser Igor Pretnar

Takole se je uslužno nasmehnil v fotografov objektiv najboljši igralec letošnjega Pulja Radko Polič. Naši simpatični Milena Zupančič in Marjeta Gregorac sta bili stalni tarči vseh fotografov. Ne le zato, ker sta dobri igralki in prikupni dekleti, temveč tudi zato, ker sta bili eni redkih na letošnjem festivalu.

Jugoslovanski film namreč že vrsto let zanemarja ženske like, zato naše igralkice na filmu nimajo pravega dela (Foto: Franci Mulec in Joco Žnidaršič)

(ki je zdaj odigrala nosilno vlogo v TV nadaljevanki Marija, o kateri vam bomo kaj kmalu napisali kaj več, saj so jo zvečine posneli v Sloveniji), tudi Čuvajev Scenograf, Dragoljub Ivkov, je dobil za svoje delo zlato.

Vse ostale arene pa najbrž niso prišle čisto v prave roke. Kdo bi vedel, zakaj je žirija nagradila z veliko bronasto areno film Vatroslava Mimice Kmečki punt 1573? Film je stal ogromno denarja, zato je za lep čas blokiral hrvaško filmsko proizvodnjo — njegovi rezultati pa tudi bron niso vredni. Ep o slavni kmečkih puntih Hrvatov in Slovencev pred štiristo leti je izzvenel blede, njegova ideja ni prišla do izraza, filmska pripoved je bila okorna in dolgočasna.

Nič boljši ni toliko reklamirani film, pravzaprav spektakl, Veljka Bulajića Sarajevski atentat. Glavne vloge so resda igrala velika imena svetovnega filma — Christopher Plummer, Florinda Bolkan, Maximilian Schell, pa še lepa vrsta naših igralcev, denarcev smo zanje odšteli veliko, preveč — film pa ni nič posebnega. Bulajić, ta veliki mojster samoreklame in biznisa, je ob letošnjem tekmovanju za oscarja samozavestno izjavljal, kako bo Jugoslavijo zastopal za to najvišje svetovno odličje prav njegov Atentat. Pa je ni, niti v konkurenci ni prišel. Je pa zato dobil Veljko Bulajić srebrno areno za režijo.

Le nekaj filmov bi bilo še omembe vrednih. Med drugimi Vlak v snegu, kjer je igral mladi Slavko Štimac, po bič s planin, pa že prekaljen igralec,

saj kar naprej nastopa v vseh naših filmih in televizijskih nadaljevanjih. Zdaj se je vanj zagledal slavni slavni Sam Peckinpah, ki je pravkar končal s snemanjem svojega spektakla Železni križ. Posnel ga je pri nas, v Portorožu, Piranu in na Otočcu. Zdaj obljublja malemu Slavku, da ga bo odpeljal s seboj v Ameriko. Bomo videli! Prav nič radi ga ne damo — kako bi brez njega, ko nosi režiserjem nagrade publike. Tudi Jelena z letošnjega Pulja je prinesel režiserju Mati Relji. Tu je še makedonska Najdaljša pot, nagrajena z veliko srebrno areno, pa Bauerjeva Pristava v Malem Ritu, ki je režiserju zagotovila bronasto areno, igralcu Miodragu Radovanoviću srebrno, enako tudi scenaristoma.

To pa so vsi filmi, ki so nam dali povod za razmišljanje. Žal sta med njima spektakla, o katerih ne razmišljamo z radostjo — veliko bolj se zavzemamo za cenene filme, ki se ne zatekajo v zgodovinsko problematiko, temveč kažejo človeka danes in tukaj, našega živega človeka, kot ga je predstavil Čuvaj plaže v zimski sezoni. Taki filmi so prihodnost jugoslovanske kinematografije, prav taki filmi lahko prinesejo svežino v naše filmsko mrtvilo in pusto sivino, ki, žal, že nekaj zadnjih let neusmiljeno barva jugoslovanska filmska platna.

Manca Košir

Od Zagreba do Zagreba

Do današnjega Zagreba lahko potujemo v raznih smereh. Z vzhoda proti zahonu, t. j. od Sesvetov do Podsuseda, na primer, je nekaj delj od dvajset kilometrov in zato potrebujemo glede na gost promet z avtomobilom več kakor pol ure. Od severa proti jugu, od Gračana do Sigeeta, bi prispeli prej, ker je Zagreb v tej smeri nekaj krajši. No, to naše potovanje, o katerem bomo danes spregovorili, bo pa steklo v smeri, ki ni zarisana v načrtu tega mesta in namesto z avtomobilom se bomo popeljali z vremenoplovom. Potovali bomo po cesti dolgi trideset let. Po cesti novega, svobodnega, socialističnega Zagreba.

Osmega maja 1945 je Zagreb s svojimi 334.000 prebivalci dočakal z odprtim srcem in žarom, katerega lahko najbolje izrazi reklo, ki je čez noč postalo življenjsko vodilo te povojne dobe: »Ni počitka dokler traja obnova.« Zagreb smo z naglico in planirano gradili. Na vseh straneh so se odprla gradbišča: rasle so stanovanjske zgradbe, šole, zdravstvene postaje, upravne zgradbe, tovarniške hale. Največ gradenj je bilo ob novih cestah, novih prometnih vpadnicah, ki so s svojim še toplim asfaltom presecale mesto. Takšna je na primer Ulica proletarskih brigad, privlačna glavna cesta, po kateri se živo odvija promet v povojnem Zagrebu. Ob njej se dvigajo stavbe, ki so pomembne za mesto in novo življenje v njem: tam je mestna skupščina, INA, elektrogospodarstvo Hrvatske, univerza »Moša Pijade«, hotel »International«, nekaj kasneje je zrasla tam tudi palača pravice (sodišče), koncertna dvorana »Vatroslav Lisinski« in poleg nje Dom hrvatskih izseljencev itd. Mesto je presekala tudi avtocesta Ljubljana—Zagreb—Beograd—Skopje, ob kateri raste industrijska četrt Žitnjak. Z izgradnjo Mosta svobode (L. 1959) se je Zagreb začel naglo seliti na desni breg Save.

Tam je že bil Zagrebški velesejem, zatem so začela rasti nova stanovanjska naselja — Remetinec, Savski gaj, Trnsko, Siget, Zaprudje, Sopot, Utrina in Travno. Ta novi Zagreb južno od Save je zatem dobil še eno povezavo s starim mestnim jedrom — Most mladosti, ki so ga zgradili leta 1972. Obenem so začela rasti nova naselja na Trešnjevki, Knežiji, Hrovatih, v Dubravi na Krogih, na Volovčičih; načrtovana gradnja novih stanovanjskih četrti pa se je selila iz mesta v Samobor, Zaprešič, Dugo Selo,

Veliko Gorico... V današnjem Zagrebu, ki se je potegnil za blizu petsto kvadratnih kilometrov, živi in dela danes blizu osemsto tisoč prebivalcev. To je popolnoma novo mesto, po velikosti drugo v državi in še vedno vodilno industrijsko središče.

Zagrebška industrija, ki je do vojne bila izključno obrtniška, daleč od moderne industrije, kakršno pozna svet, je po osvoboditvi v novih socialističnih odnosih dobila ves polet. V Zagrebu so med prvimi v Jugoslaviji uvedli delavsko samoupravljanje (»Rade Končar«). Novi odnosi so ustvarili nove delovne pogoje: človeka vse bolj zamenjujejo stroji. S povečano proizvodnjo je hitro raslo število zaposlenih. Že v letu 1955 je imel Zagreb blizu 120 tisoč zaposlenih. Danes je to mesto z okrog tristo tisoč delavci, kateri delajo v blizu devetstotih delovnih organizacijah. Največ jih je zaposlenih v industriji, kjer dela v 125 industrijskih podjetjih okrog sto tisoč zaposlenih.

O moči zagrebške industrije je dokaz tudi to, da k skupnim dohodkom mesta prispeva gospodarstvo kar 31 odstotkov. Če to število vzporejamo z nekaterimi drugimi velikimi mesti naše dežele, vidimo, da je drugod ta odstotek znatno nižji. V Ljubljani znaša na primer le 18, v Beogradu pa samo 16 odstotkov.

Najbolj so se v Zagrebu razmahnile kovinska, elektro, kemična, tekstilna in živilska industrija. Zagreb se ponaša z nekaterimi industrijskimi giganti, ki imajo mednarodni sloves. To so: »Pliva«, »Rade Končar«, »Nikola Tesla«, »Prvomajska«, »INA«, »OKI«, »Sljeme« in še nekateri. Velik ugled v naši deželi in po svetu uživa zagrebški znanstveni inštitut »Rudjer Bošković«, ki večidel dela za zagrebško industrijo.

Na račun razvoja industrije je bila v Zagrebu nekoliko zapostavljena trgovina, a v zadnjih letih skušajo to popraviti in zagrebškim trgovcem vrniti veljavo. Delež trgovine k skupnim dohodkom mesta je 51 odstotkov, dočim je v Beogradu 64 odstotkov, v Ljubljani pa 67 odstotkov. Kljub temu pa je zagrebška NAMA v okviru tovrstnih trgovskih podjetij, še vedno največja blagovna hiša v državi, Zagrebški velesejem, to stoletno shajališče trgovcev, je eden največjih mednarodnih sejmov.

Zagrebški velesejem je bil preseljen leta 1956 na desni breg Save, kjer je zraslo celo trgovsko mesto s številnimi

Novi televizijski in razgledni stolp z restavracijo (Foto: Milan Pavić)

Nova koncertna dvorana »Vatroslav Lisinski« v Zagrebu

skozi trideset let

Ulica Proletarskih brigad v Zagrebu
(Foto: Milan Pavić)

paviljoni, restavracijami, kioski, alejami in parki. Lansko jesen je v tem mednarodnem čebelnjaku, ki obsega dvesto sedemdeset tisoč kvadratnih metrov, razstavljalo šest tisoč tristo razstavljalcev iz triinpetdesetih držav, ki so sodelovali s tristo tisočimi vrstami razstavnih predmetov. Letos bo poleg glavnih razstav, poletnega in jesenskega velesajma v tem trgovskem mestu prirejenih tudi dvajset različnih specializiranih razstav in prireditev.

Zagrebski velesajem je mesto, kjer se vsako leto seštevajo tudi uspehi zagrebškega gospodarstva. A uspeh zagrebškega gospodarstva je vsekakor odvisen tudi od znanosti. Zagreb pa je eno najmočnejših znanstvenih središč v državi in tudi sedež Jugoslovanske akademije znanosti in umetnosti. Poleg Akademije, njenih oddelkov in inštitutov se znanstveno delo odvija še v šestindvajsetih fakultetah

in tridesetih višjih, odnosno visokih šolah, dalje v raznih zavodih, inštitutih in drugih znanstvenih ustanovah zagrebške univerze. Za izpopolnitev tega prikaza moramo omeniti še to, da v Zagrebu deluje 343 znanstvenih in strokovnih knjižnic z blizu štiri milijoni knjig, publikacij in časopisov, ki so na razpolago zagrebškim znanstvenikom.

Zagreb je danes tudi eno od vodilnih izobraževalnih središč. Nad stotisoč malih Zagrebčanov obiskuje osnovne in srednje šole; v fakultetnih učilnicah, kabinetih in študentskih domovih pa je blizu štirideset tisoč študentov. Zagreb ni izrazito turistično mesto, je pa pomembno evropsko križišče avtomobilskega, železniškega in zračnega prometa in s svojimi 2327 trgovinami, 630 gostinskimi objekti, 14 tržnicami, 9 gledališči in 30 kinematografi vedno gostoljubno sprejema tistih devet milijonov potnikov in turistov, ki ga vsako leto obiščejo ali potujejo skozi. Po neki anketi so ugotovili, da obiščeta Zagreb vsak teden po dve tuji delegaciji, a dnevno je v zagrebških podjetjih in hotelih najmanj po sto ljudi iz raznih krajev sveta. Samoumevno je obisk inozemcev v Zagrebu posebej velik ob

času Zagrebškega velesajma. Poleg tega ima Zagreb štirinajst konzularnih, štiri informativno kulturne in več trgovinskih predstavništva iz tujih dežel.

Zagreb vzdržuje s številnimi evropskimi mesti poleg poslovnih tudi prijateljske stike. Že vrsto let sodeluje z mnogimi evropskimi mesti. Mesta — prijatelji Zagreba so: Bologna, Mainz, Milano, Birmingham, Leningrad, Krakov in Brno.

Na potovanju v Zagreb v smeri večeraj—danes, v dobi, dolgi trideset let, smo tako prispeli do velemesta, do pravcatega modernega križišča evropskega pomena, ki je za vse odprto z zelenimi lučmi in kjer promet usmerja tradicionalna gostoljubnost tega mesta. Ko pa že omenjamo križišče in promet, moramo (z žalostjo) ugotoviti, da je hkrati Zagreb doživel usodo vseh velikih mest našega časa in ni več beli Zagreb kakor nekoč. A kljub vsemu onesnaženemu ozračju (nad 200 tisoč avtomobilov z oznako ZG) in tovarniškimi dimnikom, Zagrebčani, uporno še naprej svoj Zagreb imenujejo — beli Zagreb.

(Zvonimir Milčec — Matica, list izseljencev Hrvatske)

Brez strojev ne gre

Iz leta v leto se v Sloveniji večja število kmetijskih traktorjev, ročnih motornih kosilnic ter drugih kmetijskih strojev. Po podatkih Zavoda za statistiko SR Slovenije je bilo pred dobrim letom v naši republiki okrog 53 tisoč kmečkih, dobrih 70 tisoč mešanih in 388 tisoč nekmečkih gospodinjstev.

V letih letih, od 1969 do 1974. leta, se je število kmečkih gospodinjstev sicer nekoliko zmanjšalo, število traktorjev pa se je kar popetorilo, medtem ko se je število ročnih motornih kosilnic podvojilo. Leta 1969 smo imeli 5487 traktorjev in 17372 ročnih motornih kosilnic. Leta 1974 pa že 25177 traktorjev in 34589 ročnih motornih kosilnic.

Ob tem pa bo morda koga presenetil podatek, da imajo največ traktorjev v pomurski regiji (4358), sledita ji primorska in mariborska regija, celjsko, ljubljansko, gorenjsko, dolensko, obalno, posavsko, koroško zasavsko ter kočevsko-notranjsko območje.

Kmetijski traktor, žal nešteti znamk, lahko srečamo v Sloveniji na slehernem koraku. Z njim upravljajo že fantiči in dekliči, ki še prvega desetletja življenja niso dopolnili, pa tudi krepki starčki, ki so se rodili v začetku našega stoletja. Žal se mnogi premalo zavedajo, da niso traktor le 4 kolesa, ampak, da je moč, ki je ni mogoče vedno ukrotiti in, ki kar prepogosto zahteva tudi človeško življenje.

Tega se zavedajo tudi pri kmetijsko tehniški komisiji pri Zvezi organizacij za tehnično kulturo Slovenije, republiški konferenci Zveze socialistične mladine Slovenije ter Zadrugi zvezi SR Slovenije.

Vsako leto, letos bo že dvajsetič, organizirajo področna tekmovanja traktoristov, ki se seveda zaključijo z republiškim tekmovanjem; četrtič pa so se letos pomerili v teoretičnem znanju, oranju in spretnosti vožnji tudi mladi zadrugi.

Razumljivo je, da med tekmovalci prevladujejo moški. Iz leta v leto pa vse več deklet sede za volan traktorja in se pomeri s kolegicami v ravnanju s tem prepotrebni strojem.

Med tekmovalkami, ki so se udeležile tekmovanja mladih zadrugi, je bila tudi Kristina Blažič iz Polja pri Vodica.

Na kmetiji, ki ima 7 ha obdelovalnih površin, delata sama z očetom. Kristini je 24 let in traktor s potrebnimi

Kristina Blažič, najboljša traktoristka Jugoslavije leta 1975

O uporabnosti traktorja ne odloča nadmorska višina obdelovalnega sveta (motiv s Škofjeloškega hribovja), ampak znanje traktorista (Foto: Stane Jesenovec)

priključki ima v »malem prstu«. Ne le kmetijske stroje, ki pomenijo odrešitev za marsikatero slovensko kmetijo, ampak tudi živino. Z očetom redita okrog 15 glav živine. Nekaj je krav, ostalo pitanci. S sodelovanjem s kmetijsko zadrugo Medvode sta Kristina in njen oče zadovoljna.

Kristina si je lani zaslužila s preciznim odpiranjem sendviča, kakovostnim oranjem in dobrim poznavanjem teorije, naziv najboljša traktoristka Jugoslavije.

»Naziv najboljša oračice sem si najprej priborila na področnem tekmovanju v Vodica, prva sem bila tudi na republiškem spopadu v Jablah in končno na zveznem tekmovanju v Osijeku.

Traktor vozim šest let. Delo na kmetiji je sedaj bistveno lažje in tudi hitreje se ga opravi. Pravzaprav danes lahko ženska na preusmerjeni kmetiji s primernimi kmetijskimi stroji sama opravi večino del. Enako velja tudi za moškega.«

Vedno poudarjamo le kmetijske stroje, kaj pa znanje?

»Menim, da bi to morali postaviti na prvo mesto. Kmetijski stroji so kar precejšnja denarna obremenitev za kmetijo in, če jih ne znamo primerno in dovolj uporabljati, lahko ostane ob koncu leta naš »mošnjček« prazen. Vsekakor nas bo moralo čim več mladih kmetovalcev in kmetovalk končati kmetijsko šolo in se stalno izobraževati na tečajih, seminarjih, ki jih prirejajo zadrugi in aktivni mladi zadrugi. Prav mladi pa bi morali pogosto segati po strokovnih kmetijskih knjigah, ki jih izdaja ČZP »Kmečki glas.«

Navedli ste, da bi se morali mladi kmetovalci stalno izobraževati. Ste med seboj dovolj povezani?

»V zadnjih dveh, treh letih smo tudi mladi v kmetijstvu uredili svoje vrste. Pogosto se srečujemo, izmenjamo izkušnje, se poveselimo, predvsem pa ugotovimo, da nas ni tako malo in da bomo družno lahko storili, ob podpori kmetijskih pospeševalcev pri kmetijskih zadrugah in kombinatih, še mnogo za razvoj slovenskega kmetijstva.«

Stane Jesenovec

Brigadirji naj pomlajajo

»Ah, kako so pridni ti otroci; gradijo nam cesto, pomagajo kmetom in ostarelim. Povem vam, da so nas pomladili,« je veselo rekla Antonija Gustinčič s Tater v Brkinih in pogledala v smer, kjer je vihrala zastava nad taboriščem brigadirjev. Letošnje poletje se je namreč spet vrsta mladih odločila, da bo preživela del svojih šolskih počitnic v delovnih brigadah. Ena takšna brigada, sestavljena iz grosupeljskih in trebanjskih mladincev ter bodočih vzgojiteljic in medicinskih sester je delala v Brkinih, pokrajini, ki šteje za manj razvito območje Slovenije.

Brkini so hriboviti predeli med Ilirsko Bistrico, Kozino in Čičarijo. Je del Slovenije, ki je dolgo ostal pozabljen, zato pa tudi zaostal in osamljen. Tam ni tovarn ne kmetijskih zadrug, asfalt pa se je šele zadnje leto zaril v kačasto cesto, ki je sicer polna kamenja in prahu. Ker so se mladi v glavnem izselili v dolino za boljšim kruhom, so Brkini ostali prazni in zapuščeni. Na mnogih njivah bujno raste plevel, na travnikih grmičevje, v prenekatero hišo pa se je naselil veter.

»V naši vasi je nekdanj živelo 360 ljudi, danes nas je komaj 50 pa še ti nismo za nobeno rabo,« se je pošalila zgovorna Antonija Gustinčič, medtem ko je pridno obirala lipovo cvetje.

»Ampak če so se mladi zavzeli za nas, mora biti boljše,« je pribila in pogladila vnuka, ki je pri njej na počitnicah.

Ob praznikih in v dopustih se mladi Brkinci že še vračajo domov, vendar je to premalo, da bi vasi zaživele. Zato Brkini niso pozabljeni v srednje-ročnem načrtu Slovenije. Brkinci naj bi dobili slemensko cesto, telefon, asfalt in verjetno tudi manjšo tovarno, ki bi zadržala doma še tisto mladino, ki je slučajno še ostala doma.

Brigadirji, ki so bili letos drugič v Tatrah, so pridno podirali drevesa, ravnali teren in pomagali graditi cesto. Ta naj bi povezala vse vasi v Brkinih, da se Brkinci ne bi več čutili odrezane od sveta.

Zanimivo je, da brigadirji niso videli le svojega dela na cesti, ampak so se tesno povezovali z domačini. Tako so kmetom pomagali spravljati seno in zgodilo se je, da se jim je kmet zahvaljeval s solzami v očeh, češ, samo vam se imam zahvaliti, da bo živina čez zimo preskrbljena, otroci moji.

Tu je veliko ostarelih in osamljenih ljudi, ki si sami ne znajo pomagati. Te so obiskovale predvsem brigadirke

Kamenje je popokalo, okna so se zvila, vrata povabila, nikogar ni, ki bi v Brkinih popravljaj hiše in obdeloval njive. Naš posnetek je iz vasi Avtiže (Foto: Ančka Tomšič)

Antonija Gustinčič: »Ko bi vsaj prišli vsako leto«

iz brigade Rdečega križa, jim pospravljale, prale, sekale drva in jim tudi medicinsko pomagale, kolikor se je dalo.

V popoldanskih urah so velikokrat delali udarniško, da bi čim več naredili.

»Ko pogledaš nazaj, koliko si tisti dan naredil in si zadovoljen, te obide občutek, da si nekaj koristnega naredil za druge ljudi, ne da bi zato zahteval denar,« je dejal eden od brigadirjev iz Stične.

Posebnost brkinske brigade so bili stiški gimnazijci, ki so se odločili, da bodo namesto na maturantski izlet, šli v brigado, da bi pomagali Brkincem in spoznali, kaj je to nerazviti kraj. Tako je cel razred, vseh 35 dijakov, preživelo mesec dni v velikem vojaškem šotoru pred tatrskim združnim domom, ki je nekdanj služil za osnovno šolo; zdaj pa šolarjev ni več.

Podobne brigade so bile letos tudi v Goriških brdih, na Kozjanskem in drugje po Jugoslaviji. Tako mladina spozna druge kraje, druge ljudi, hkrati pa vidi, kaj je fizično delo, kaj solidarnost, kaj revščina in osamljenost nekaterih. Zraven pa se zvrsti še vrsta zanimivih predavanj, kulturnih prireditvev pa tudi športnih iger, kar prinaša sproščenost in veselje do življenja.

A. Podbevšek

po domačih krajih

V Zgornji Polskavi so dobili vodovod. Za nad 16 km dolgo vodovodno omrežje so večino potrebnih sredstev prispevali krajan v denarju in s prostovoljnim delom. Pri tem je veliko pomagala tudi mladina, združena v delovno brigado »Pohorski bataljon«, ki je štela 115 mladincev, mladink in vojakov bistriške garnizije. Sodelovali so tudi učenci osnovne šole Zg. Polskava. Osrednjo slovesnost po zaključku del so imeli v vasi Kočno na Pohorju, kjer so podelili priznanja posameznikom in skupinam, ki so se pri gradnji vodovoda najbolj izkazale.

V Križevcih pri Ljutomeru so imeli letos poleti dva dni zanimivih prireditev pod skupnim naslovom »Kmečki bal 76«. Prireditelj je bila kmetijska zadruga v Križevcih, namen prireditve pa je bil, da bi se čimbolj živo ohranile nekdanje kmečke šege, opravila in navade na Murskem polju. Poleg športnih tekmovanj, kresovanja in živinorejske razstave je bilo posebej zanimivo tekmovanje mladih zadružnikov v oranju s traktorji. Za zaključek so imeli veliko povorko: v mimohodu so se zvrstili jezdec na konjih, dekleta v narodnih nošah, ki so nosile grbe svojih vasi, orači, sejalcji, kosci, tkalci in drugi. Obiskovalcem, ki se jih je zbralo nad tri tisoč, so najbolj ugajala dekleta z grbi, ki so povedala marsikatero šaljivo iz svojih domačih vasi.

V Dokležovju je najstarejši vaščan 84-letni Mihael Nemeč prerezal trak in tako izročil prometu novo asfaltirano cesto po vasi. Letos so namreč v Dokležovju z rednim in namenskim samoprispevkom asfaltirali okrog 5 km tamkajšnjih cest. Asfaltirano cesto skozi naselje so letos dobili tudi Tešanovci, enako se bodo odslej z asfaltom na svojih ulicah kmalu ponašali tudi v Žižkih, Trnju in Črenšovcih. Črenšovci so asfaltirane ulice že dobili.

V Novem mestu je Industrija motornih vozil med našimi vodilnimi proizvajalci stanovanjskih prikolic. Do leta 1980 bodo svoj delovni program zelo razširili in bodo začeli izdelovati tudi velike prikolice z lastnim pogonom. To bodo prava stanovanja na kolesih, ki jim v tujini pravijo »motorhome«.

V Breginjskem kotu v tolminski občini, ki ga je potres hudo prizadel, je poleg domačij uničil tudi mnoge

Grad Socerb, s staroljudskim imenom Strmec, ki ga niso mogli bolje označiti, saj stoji na strmi skali z višinsko razliko skalnatega brega in dolino spodaj pod njim nad 300 m. Z gradu je zelo lep razgled na Trst in okolico, zato ga obiskuje veliko izletnikov. (Foto: Ančka Tomšič)

hleve. Zdaj je živina na paši v planinah, a pred zimo se bo morala vrniti s planin in bo potrebovala streho nad glavo, kakor se bodo tudi ljudje morali preseliti iz prikolic in šotorov v zidane hrame. Za živino bodo, tako so sklenili, zgradili do zime skupne hleve s pomočjo združenih sredstev, ki so namenjena za pospeševanje kmetijstva v Sloveniji in s sredstvi domačih kmetijskih organizacij. Po en skupni hlev bodo zgradili v Robedišču, v Breginju in v Podbeli, četrti pa bo zrasel v nekaj tednih v Volarjih ob Soči. Ta bo zadostoval za sto govedi, vsi štirje pa bodo imeli prostora za nekaj več kot dvesto govedi.

»Posočje 76« je naslov mladinskih delovnih akcij, ki so v času počitnic, od julija do srede septembra

pomagale obnavljati po potresu prizadete domove na Tolminskem. Od vsepovsod so se zbrali brigadirji — mladi fantje in dekleta, iz raznih jugoslovanskih republik, iz raznih slovenskih krajev. Pridno, z vnemo so povsod poprijeli. Prva izmena je predvsem odstranjevala ruševine. Druga je začela s popravili. Popravili so 81 hiš, vrednost del je ocenjena na 2,5 milijona din. V tretji izmeni ki bo delala do 15. septembra, so predvsem razni strokovnjaki: 80 je zidarjev, 35 tesarjev, 7 gradbenih tehnikov in en inženir gradbeništva. Radi bi naredili še več kakor je druga izmena, a jim je težave povzročal dež. Vsekakor so naši mladi dokazali tudi v akciji »Posočje 76«, da imajo pridne roke in srce na pravem mestu.

V Beltincih so imeli v avgustu šesti mednarodni folklorni festival, ki je kot pet njegovih predhodnikov uspešno oživel nekatere prvine v naših ljudskih plesih in letos tudi v naši narodni pesmi. Čeprav je imel folklorno obeležje, je bil to izrazito kulturni festival, ki se je s svojimi dosežki že vrasel v kulturna prizadevanja prebivalcev ob Muri.

Mozaik Iveta Šubica na spomeniku v Dražgošah (Foto: Anton Kocjančič)

V mimohodu v Novi Gorici je sodelovalo okoli 3500 pripadnikov gasilskih enot in civilne zaščite (Foto: Stane Jesenovec)

Tradicije gasilcev

To, da ima gasilska organizacija na Slovenskem že nad stoletno tradicijo, vedo mnogi od vas. Kaj pa je dosegla Gasilska zveza Slovenije v 4-letnem obdobju med njenim VII. in VIII. kongresom (1972—1976), smo zvedeli na slednjem prve dni junija v Novi Gorici.

Kot so ugotovili, se tudi sedaj izredno živahno razvija celotna dejavnost gasilskih društev po slovenskih vaseh in mestih. Sedaj je vpisanih v GZS 1170 društev ali več kot imamo v Sloveniji krajevnih skupnosti. Organizacija z 58 tisoč člani vseh starosti je v Sloveniji lahko že ponosna na svojo številčnost, še bolj vesela pa je tega, da se število njenih pripadnikov veča ter da vanjo stopajo mladi. Ob VIII. kongresu je bilo v Gasilski zvezi Slovenije kar 14.440 članov starih od 7 do 18 let, skoraj 22 tisoč od 19 do 40 let ter nad 19 tisoč, ki so že dopolnili 40 in več let. Med njimi je okrog 5 tisoč žensk.

Sprevod gasilskih enot in civilne zaščite ob zaključku kongresa, v katerem je sodelovalo okrog 3500 pripadnikov gasilskih društev in civilne zaščite, je pokazal in dokazal, s koliko

srca so ljudje člani te organizacije in da so z vso srčno bitjo pripravljeni pomagati, brez vprašanja komu in zakaj, temveč le kje in kako. Ne le posameznikom v njihovi nesreči, ampak tudi v velikih naravnih nesrečah, ki so nas zadele zadnja leta: ob potresih na Kozjanskem in Posočju, ob ledeni ujmi v idrijskih in okoliških gozdovih in ognjeni v kraških gozdovih. Z 953 gasilskimi domovi — 40 so jih zgradili med kongresoma, 67 pa jih je še v gradnji — so gasilska društva tudi materialne nosilke družbenopolitičnega pa tudi kulturnoprosvetnega, družabnega in drugega delovanja. 1,3 milijona ur prostovoljnega dela, ali skoraj 560 tisoč več kot v prejšnjem 4-letnem obdobju pri gradnji gasilskih domov, razširitvah in adaptacijah, gradnjah bazenov in raznih storitvah, tudi priča, da je gasilska organizacija pri nas vse bolj živa in pomembna sestavina celotne družbene samozaščite.

Stane Jesenovec

Novi časi stare Ljubljane

Stara mestna jedra hranijo skrivnosti in tisti neizbrisljivi duh romantike, ko se bližamo preteklosti s spoštljivo in tiho zbranostjo, po poti stoletij, vzponov in padcev, tragedij in veselja generacij.

Stari portali, pročelja, obeliski — stavbe zgetene na kupu, ki so preživele potrebe in znamenja kuge. Majhne ozke ulice z golobi in kačastimi stopnicami, pa tisti večni na pol zverženi dimniki, stare ukrivljene ženice, veliko revščine v vseh teh časih zgodovine in veliko sanj za debelimi zidovi.

Stara Ljubljana je tisti arhipelag stečič in arhitekture, ki ohranjajo neminljivo podobo srednjeveškega mesta, s še odprtimi ranami, toda vse več je znakov, da se bo od časa že močno načeto in najzanimivejše, kar obstaja v Ljubljani, ohranilo in zavarovalo z novimi gradbenimi posegi. Tak je srednjeročni načrt in program razvoja stare Ljubljane za leta 1976 do 1980.

Krajevna skupnost Stara Ljubljana je sestavni del občine Ljubljana-Center in predstavlja osnovo, iz katere se je današnja Ljubljana razvila. Leži na jugozahodnem delu in meji na krajevne skupnosti Poljane, Prule, Gradišče, Kolodvor ter na občino Ljubljana-Vič-Rudnik. Celotna površina krajevne skupnosti meri nekaj čez 56 hektarov, na katerih so številne ulice in ceste, mostovi reke Ljubljanice in veliko hiš. Skupaj z Ljubljanskim gradom je ta del mesta srednjeveško jedro in zato neprecenljiv kulturno zgodovinski spomenik. Meja teče po črti nekdanjega mestnega obzidja. Po zadnjih statističnih podatkih prebiva v tem delu mesta okoli pet tisoč ljudi, predvsem starejših.

Osnovne značilnosti celotnega območja krajevne skupnosti predstavlja dokaj dotrajane stavbe, tako stanovanjske kot stanovanjsko-poslovne, in zahtevajo čimprejšnjo prenovitev. Večina teh stavb je pod spomeniškim varstvom in so zaščitene pred rušenjem. Zaradi slabih stanovanjskih razmer se je veliko mladih izselilo. Samo pod grajskim hribom v zadnjih štirih letih 1370.

Poseben problem pri obnovi je tudi Ljubljanski grad, ta stoletni simbol našega mesta.

Pri prenavljanju morajo biti zainteresirani vsi samoupravni, družbeno politični dejavniki in tesno povezani z ekonomsko, kulturno in še predvsem socialno upravičenostjo te obnove.

Stara Ljubljana, slovenski kulturni spomenik, mora postati mesto s sodobnimi življenjskimi pogoji. Zgodovinsko zaščiteni del mesta mora biti ponos sodobne Ljubljane, v kateri niso hiše le filmske kulise, pač pa se pod fasadami srednjeveških stavb odvijajo ljudem dostojno življenje.

Odbor za prenavo Stare Ljubljane je že začel s prvimi deli na Starem in Gornjem trgu. Povzemamo po zapisu poročevalca: V izhodiščih za sestavo srednjeročnega plana razvoja stanovanjskega gospodarstva v občini Ljubljana-Center smo poudarili zlasti pre-

stev med občinami ali za samopri-spevek.«

Že sedaj pa lahko trdimo, da je prenova Stare Ljubljane pomembna ne samo s socialnega in kulturnega umetnostnega stališča — temveč tudi turističnega. Male trgovinice in gostinski lokali, prodaja spominkov in vsemo-goči šarmi in zanimivosti z galerijami in starinami so že od nekdaj po vsem svetu privabljale reke turistov. In Stara Ljubljana je edinstven ambient za takšno turistično razkošje.

Z ukinitvijo prometa po starem, Mestnem in delno Gornjem trgu daje pred-

Ob Ljubljaniči (Foto: Janez Klemenčič)

novo starega dela mesta. Predvidevamo, da bo mogoče prenoviti 8—10 hiš na leto in odpraviti vsa stanovanja VI in VII kategorije. Do sedaj je že 107 prosilcev dobilo solidarnostna stanovanja, to dejstvo kaže na še posebej pereče stanovanjske razmere in ga lahko primerjamo z barakarskim naseljem.

Prenova mesta mora postati stalna akcija. Pri finansiranju naj bi bili udeleženi tudi lastniki in etažni lastniki, saj so le ti za prenavo Stare Ljubljane največji problem. Potreben bo dogovor za solidarnostno prenavanje sred-

nost tej pobudi — saj si turisti vse-mogočih narodnosti lahko v miru ogledujejo mestne stoletne zanimivosti in jih pri tem ne moti prometni hrup.

Dokončna ureditev Stare Ljubljane in še posebej gradu kjer se načrtujejo galerije, muzeji in gostinski objekti z razgledom po bližnji in daljni okolici, pa mestno jedro od tržnice, stolnice, Novega, Mestnega, Starega in Gornjega trga, pa pasaže ob Ljubljaniči . . . Šušarski most, Židovska ulica in Jurčičev trg, Rebri in Študentovska ulica — bodo spet tista privlačna dominantna mesta in ponos starodavne bele Ljubljane.

L. Lesar

Zaposlovanje

Načrti o poldrugem milijonu

Do konca sedanjega srednjeročnega obdobja, torej do konca 1980. leta se bo v Jugoslaviji število zaposlenih izredno močno povečalo — za okrog 1,5 milijona. Tako kažejo predvidevanja, ki si jih velja

povečevati za šest do sedem odstotkov.

Toda predvidevanja, ki smo jih omenili, temeljijo na trdnih izračunih, ob katerih se pomisleki lahko razblinijo. Kje bo tedaj prostora za poldrugi milijon delavcev?

Največ novih delovnih mest lahko najdemo v tistem delu družbenega načrta razvoja Jugoslavije do leta 1980, ki predvideva, da bo letna stopnja rasti zaposlenosti v

Takšna so predvidevanja o možnostih za zaposlovanje. Ogledati pa si velja podrobneje tudi predvidevanja o tistih, ki bodo iskali te možnosti, torej o tistih, ki se bodo do konca leta 1980 želeli zaposliti.

Največ potencialnih interesentov za zaposlitev imamo zabeleženih že zdaj: to so delavci, ki so prijavljeni pri pri skupnostih za zaposlovanje in ki so ali že bili zaposleni ali so končali šole,

čunali naši delavci, ki so še na začasnem delu v tujini in ki se bodo od tam utegnili vrniti.

Predvidevanja so torej gotovo nadvse ugodna. Seveda pa kljub temu ne moremo pričakovati, da bomo vprašanja o zaposlenosti rešili kar čez noč. Poleg tega, da tako iz šol kot s kmetij stalno sproti prihajajo novi iskalci zaposlitve — vse pogosteje pa tudi iz tujine — imamo še okrog pol milijona nezaposlenih. Nezaposlenost bo tako nekaj časa predstavljala še precejšnji problem, vendar iz leta v leto manjšega. Glede tega so pričakovanja lahko dobra, saj se je, na primer, tudi letos število zaposlenih povečevalo s tempom, kakršnega smo predvideli za celotno petletno obdobje.

In zdaj, ko smo razčlenili petletna predvidevanja za celotno državo, še o zaposlovanju v Sloveniji. Kaj smc si za to področje načrtali do leta 1980 v naši republiki? Najprej velja navesti nekaj podatkov, ki kažejo doseženo raven zaposlenosti. Prvič: skoraj polovica (48,5 odstotka) prebivalstva Slovenije je aktivna, torej ustvarja dohodek. Drugič: štiri petine aktivnega prebivalstva predstavljajo zaposleni v združenem delu (zaposlenih je okrog 700.000 prebivalcev). In tretjič: več ko dve petini (43 odstotkov) vseh zaposlenih predstavljajo ženske.

Že zapisani podatki kažejo, da je raven zaposlenosti prebivalstva v naši republiki visoka. Dosegli smo jo tudi s tem, da se je v minulih petih letih število zaposlenih povečalo za četrtno (za 24 odstotkov).

Z drugimi besedami pa lahko tudi zapišemo, da imamo v Sloveniji že polno zaposlenost. O tem pričajo tudi številke o nezaposlenih na eni strani in o prostih delovnih mestih na drugi. Oseb, ki iščejo zaposlitev, je v povprečju (po podatkih

Odborniki Slovenskega društva »Maribor« v Hildnu v ZR Nemčiji na eni od sej. Med njimi so tudi gostje — konzul Pristovšek in Siegerjeva iz Essna

ogledati tudi nekoliko podrobneje.

Številka — poldrugi milijon novih delovnih mest v petih letih — je gotovo izredno visoka in na prvi pogled lahko celo zbuja pomisleke. Predvsem ni mogoče pri tem zaposlenost v naši državi povečala nekako za tretjino. To pa je za petletno obdobje res precej, saj bi se potemtakem morala zaposlenost na leto

državi znašala okrog 3,5 odstotka. To z drugimi besedami pomeni, da se bo število zaposlenih v družbenem sektorju v petih letih povečalo za okrog 880.000. Drugo visoko število predstavljajo predvidevanja o tako imenovanem naravnem odlivu. Računajo, da bo v petih letih zapustilo delo okrog 550.000 zaposlenih (upokojitev, invalidnost, smrt, prenehanja dela iz drugih razlogov). Poleg tega pa računajo tudi na zaposlitev okrog 100.000 delavcev v raznih dejavnostih v zasebnem sektorju, predvsem v malem gospodarstvu. Vse tri navedene številke torej presega poldrugi milijon.

pa čakajo na možnosti za prvo zaposlitev. Vseh teh je okrog 500.000 — med njimi so tudi nekateri delavci, ki so se vrnili z začasnega dela na tujem. Poleg teh lahko v sedanjem srednjeročnem obdobju računamo na okrog 300.000 novih iskalcev zaposlitve. To bodo predvsem tisti, ki bodo končali šole ali si pridobili ustrezne kvalifikacije. Okrog 300.000 pa bo tudi tistih, ki bodo v tem času zapustili kmetije in se skušali zaposliti.

Vseh doslej zapisanih iskalcev zaposlitve bo tedaj predvidoma okrog 1,1 milijona. Preostaja torej še okrog 400.000 delovnih mest. Na ta mesta pa bodo lahko ra-

za letošnje prvo polletje) manj ko 12.000, medtem ko je prostih delovnih mest iz meseca v mesec okrog 9.000. O nezaposlenosti tedaj — vsaj v merilu republike — ne bi mogli govoriti. Res pa je, da je glede tega še nekaj nerešenih problemov na nekaterih manj razvitih območjih, predvsem v Pomurju. V sedanjem srednjeročnem obdobju bo zato potrebno pospešiti možnosti za zaposlovanje predvsem tam, medtem ko so vprašanja o zaposlovanju na drugih območjih drugačne narave.

Sicer pa velja tudi o temnanizati nekaj nadržbnosti. Za razliko od celotne Jugoslavije so v Sloveniji predvidevanja o zaposlovanju do leta 1980 nanizana okrog vprašanja, kako zagotoviti zadostno število delavcev. Računati je namreč mogoče le na 0,78-odstotno stopnjo rasti domačega aktivnega prebivalstva. Če k tem, ki jih bomo v zaposlitev mogli dobiti s tako imenovanim naravnim prirastom, dodamo še tiste prebivalce, ki bodo zapustili kmetije in se zaposlili v nekmetijskih dejavnostih, pa poleg njih še delavce, ki se bodo vrnili z začasnega dela na tujem, dobimo le toliko novih delavcev, da bi se zaposlenost lahko povečevala le za dva odstotka na leto.

Toda kot so pokazala predvidevanja po občinah, bo rast števila delovnih mest hitrejša ter se bo tako število zaposlenih (v nekmetijskih dejavnostih) v petih letih povečalo za okrog 111.000. To pa pomeni, da naj bi rast zaposlenosti znašala po tri odstotke na leto. Takšna rast (ali tudi močnejša) pa bo dosegljiva le tam, kjer bo tudi dovolj delovne sile, torej predvsem na nekaterih manj razvitih območjih, kjer pa bo potrebno zagotavljati nova delovna mesta. Drugod pa bodo morali računati tudi na delavce z drugih območij.

V Sloveniji kot celoti tedaj v obdobju do leta 1980 rast zaposlenosti še zdaleč ne bo tako hitra kot v vsej državi. Toda kljub bolj umirjenemu zaposlovanju kot smo ga zapazili v minulem obdobju, računamo na razmeroma visoko rast dohodka. Hitrejša rast dohodka ob počasnejši rasti zaposlovanja pa z drugimi besedami pomeni, da bo potrebno dosežati višjo produktivnost dela.

Tovrstne načrte smo imeli tudi za minulo srednjeročno razdobje. Predvidevali smo, da bomo pri prirastu družbenega proizvoda — torej pri novoustvarjeni vrednosti — uspeli doseči 75-odstotni delež produktivnosti. Vendar smo novoustvarjeno vrednost dosegali predvsem za zaposlovanje novih delavcev, manjši (v povprečju le 34-odstotni) delež pa je imela pri tem produktivnost. Za sedanje petletno obdobje smo si zastavili, da bo od vsakih sto dinarjev novoustvarjene vrednosti 57 dinarjev predstavljala produktivnost, v industriji pa kar 70.

Takšno rast produktivnosti pa bo moč doseči le z boljšim spodbujanjem delavcev k učinkovitejšemu gospo-

darjenju: s spodbudnim grajevanjem po delu, torej s takšno delitvijo osebnih dohodkov, ki bo temeljila na rezultatih dela, sprotnege in minulega. Tako predvideva tudi srednjeročni družbeni načrt razvoja Slovenije do leta 1980, vendar podrobnejše razmišljanje o tem presega naš tokratni okvir pregleda vprašanj o zaposlenosti in zaposlovanju.

Jože Olaj

Festival domače glasbe in petja

Najprej velja najiskrenejša zahvala slovenskemu društvu v Stockholmu za veliko prireditev, ki so jo organizirali 29. maja 1976. Slovenci v Olofströmu smo začeli to prireditev že ob 5.30 uri tistega dne, ko smo se zbrali ob naročenem avtobusu. Po krajšem čakanju je avtobus že drvel v smeri Jämsköping, Ronneby, Kalmar, kjer so se nam pridružili še nekateri drugi rojaki in ob 13. uri smo prispeli v Stockholm. Kmalu smo našli dvorano gimnazije Farsta, kjer nas je pozdravil lep slovenski napis »Domovina je ena, nam vsem dodeljena« okra-

Veselica KD Slovenija iz Olofströma. Prvi v sredini predsednik Milan Starc s plesalko, članico društva iz Nybra

šen s slovensko, jugoslovansko in švedsko zastavo. Naš festival se je kmalu začel. Kmalu za nami so prispeli tudi avtobusi z rojaki iz drugih krajev iz Göteborga, Köpingsa, Eskilstune, Landskrona idr. Po večurnem potovanju nam je seveda dobro teknil pravi domači golaž, kranjske klobase in domača kapljica.

Po uradni otvoritvi festivala s pozdravnim govorom stockholmskega predsednika Hribarja, ki nam je zaželel dobrodošlico, je sledil kulturni program, ki bo nam vsem ostal v prijetnem spominu. Česa takega mi vsi prisotni — bilo nas je kakih 400 do 500 — med bivanjem v tujini še nismo doživeli. Zvrstili so se nastopi otrok s slovenskih dopolnilnih šol, pevski zbori, recitacije, plesne skupine, glasbeni nastopi, nastop skupine »Dubrovnik«, nastop Valentina Pečovnika, ki je star komaj 7 let in nam je ču-

Motiv z novoletne prireditve z Dedkom Mrazom ob plesu z otroki okoli jelke v Olofströmu na Švedskem

dovito zapel nekaj skladb, in še mnogo drugih prijetnih trenutkov. Petje in melodije ter lepe slovenske narodne noše so vtisnile globoka čustva, vzbudile so nam spomine na dom in domovino in marsikoga je stisnilo pri srcu. Po koncertu se je nadaljevala zabava s plesom dolgo v noč ob glasbi »Domačih fantov« iz Olofströma, »Slovenskih fantov« iz Västerasa in drugih. Ta večer smo Slovenci na Švedskem imeli svojo Slovenijo na tujem.

Naslednji dan smo si ogledali Slovenski dom v Stockholmu, Kraljevsko palačo, televizijski stolp, Kaknästornet in mimogrede še nekatere druge znamenitosti Stockholma. Člani slovenskega društva v Stockholmu so nam bili odlični vodniki po tem mestu, zato se jim še enkrat zahvaljujemo za lep sprejem.

Ferdo Knez

Prispevek za prizadete ob potresu

Tudi rojaki v Olofströmu in okoliških krajih izražamo sočustvovanje s prebivalstvom, ki ga je prizadel nedavni potres v zahodni Sloveniji. Že tretji dan po potresu je naš upravni odbor sprožil akcijo zbiranja pomoči, denarja in obleke, za prizadete prebivalce v domovini. Akcija je vzorno uspela. Čeprav nas je tukaj le malo (le 50 odraslih Slovencev), so se vsi odzvali našim pozivom in solidarno prispevali po svojih zmoglostih. Naši solidarnostni akciji so priskočili na pomoč tudi pripadniki drugih narodov, kot Švedi, drugi Jugoslovani, Finci, Madžari in drugi. Zbrano pomoč smo že 17. junija odposlali republiškem odboru Rdečega križa Slovenije. Upamo, da bo tudi naš prispevek pomagal omiliti posledice nesreče in pomagal pri obnovi poškodovane domovine.

Skupno smo zbrali 3200 švedskih kron in 50 kg nove in rabljene obleke v vrednosti nekaj tisoč kron. Iz blagajne našega društva smo

prispevali 600 kron, jugoslovanski klub v tem mestu je prispeval 500 kron, ostalo pa so prostovoljni prispevki. Želja nas vseh, ki smo dali prispevke je, da bodo resnično porabljeni v navedene namene.

*Milan Starc za
UO kulturnega društva
»Slovenija«, Olofström*

Slovenski prostori v Olofströmu

Kulturno društvo »Slovenija« v Olofströmu je najelo društvene prostore, katerih otvoritev so imeli 1. septembra. V društvu zatrjujejo, da bodo imeli odslej večje možnosti za razvijanje društvenih aktivnosti. Urediti nameravajo tudi društveno knjižnico s knjigami za odrasle in za otroke, prostor pa so tudi primerno okrasili z domačimi motivi.

Nepozabno srečanje v Stockholmu

Minilo je že precej časa, a med člani našega društva France Prešeren v Göteborgu pogosto nanese pogovor za letošnje srečanje Slovencev 29. maja v Stock-

holmu. Iz Göteborga smo se tja odpeljali z dvema avtobusoma, z nami je bil pevski zbor, folklorna skupina in otroška plesna skupina. V okviru srečanja je bila tudi razstava slovenske kulture in konferenca slovenskih društev na Švedskem. Želja nas vseh je bila, da bi čimbolj uskladili naše delo in programe. Sodelovanje društev je potrebno predvsem glede kulturnih stikov z domovino in organizacijo izmenjave kulturnih skupin ter otroških letovanj, prav tako pa tudi glede tiska in nabave knjig za pouk materinega jezika na Švedskem. Ob tej priliki bi se želel zahvaliti Slovenskemu društvu v Stockholmu za požrtvovalno delo ob organizaciji tako zahtevne prireditve.

Na Švedskem so bile 19. septembra splošne volitve. Prvič so imeli volilno pravico pri volitvah v komunalne skupščine tudi priseljenci — tuji državljani — pod pogojem, da so na Švedskem prebivali najmanj dve leti. Priseljenci pričakujemo, da bodo med drugim tudi te volitve pomagale pri hitrejšem reševanju problemov priseljencev.

Stanislav Slak, Göteborg

Slovenski otroci — Švedi?

Vprašanje, ki je postavljeno v naslovu, se morda zdi komu naivno in nepotrebno, vendar ni tako preprosto, kot se marsikomu zdi. Nekateri rojaki si prizadevajo, da bi dokazali nasprotno, kadar jim je to po godu in ko jim to ustreza ob različnih ugodnih priložnostih. Največkrat dokazujejo svojo patriotičnost in svoje slovenstvo na veselicah in ob podobnih prilikah ob domači kapljici, ob domači glasbi. Komaj minejo taka srečanja, že so ti naši ljubi otroci pravi »Švedi« in seveda z njimi tudi starši. Ob nekaterih prilikah posamezniki celo zatajujejo svojo

pripadnost in s tem svojo mater. Stari slovenski pregovor pravi: »Kdor domovino zataji, je tudi vreden ni.« Večina Slovencev na tujem seveda trdi, če smo Slovenci mi, bodo to tudi naši otroci, seveda pa vedno ni tako.

Svojemu otroku ste dali slovensko ime in s tem ste dokazali, da vas pred nikomer ni sram svojega porekla. Otrok pa, ki mu ne boste dali tudi ljubezni do domovine, ljubezni do slovenskega jezika in slovenske kulture, bo nekoč zavrgel še tisto, kar ste mu dali. Svoje lepo slovensko ime in priimek bo spremenil na švedsko zveneče, ker se bo počutil manjvrednega.

Kadar se ob srečanjih pogovarjamo z vami po slovensko, nas vaši otroci gledajo kot deveto čudo, saj ničesar ne razumejo in ničesar ne vedo o domovini svojih staršev. Ali so to resnično vaši otroci? Mnogi starši, ki zatrjujejo, da ste zavedni Slovenci, se pogosto hvalite, kako dobro vaš otrok govori švedsko. V trgovini ali v kakem drugem javnem lokalu se še vi pogovarjate z njim v tem jeziku, da se mnogi upravičeno posmehujejo vaši popačeni švedščini. Nekoč vam bo zaradi tega žal. Žal vam bo, matere in seved tudi očetje, takrat, ko se vas bodo začeli sramovati vaši lastni otroci, ne zato, ker slabše govorite švedsko, temveč zato, ker niste imeli toliko ponosa, da bi jih naučili svojega jezika, da bi jih pošiljali v slovenske dopolnilne šole, da bi jim v srca vsadili ljubezen do staršev, do domovine, do svojega naroda.

Mogoče so ti stavki boleči. Morda se vam zdijo pretrde te besede. Morda je tako tudi res. A vendar so vredne premisleka.

Slovenci na Švedskem, organizirajte slovenske šole na Švedskem, v vseh mestih, kjer žive večje ali manjše skupine naših ljudi. Povežite se s tamkajšnjimi šolskimi

oblastmi in vsadite nova semena slovenske kulture, ki bodo ob zorenju v največjo čast slovenskemu ljudstvu. Tisti, ki ne pošiljate svojih otrok k dopolnilnemu pouku, kjer že obstaja, pa premislite, kakšno odgovornost prevzimate s tem. Danes je še čas, jutri bo morda že prepozno za vas in za vaše otroke. Pokažite, da imate svoje otroke res radi.

Rojaki, ostanimo Slovenci, vzgajajmo naše otroke v zavodne rojake in v ponosne osebnosti!

»Slovenec sem, tako je mati djala...«
(rojak s Švedske)

Za kos strehe nad glavo

Tako po potresu v zahodni Sloveniji je tudi naše društvo sklicalo sestanek, na katerem smo obvestili rojake, da bomo začeli z akcijo zbiranja denarne pomoči za ljudi, ki so ostali brez strehe nad glavo. Društvo Planika je poklonilo del zaslužka društvene veselice, člani pa še vedno zbirajo prostovoljne prispevke. Odbornik Jože Bergoč je med dopustom v domovini osebno obiskal prizadete kraje in izročil denarno po-

moč najbolj prizadeti občini.

Ivan Pucko, Malmö,
Švedska

Ivanke Urbasove ni več

Konec julija je v Merlebachu nepričakovano umrla znana rojakinja Ivanka Urbasova, rojena Sedej, dolgoletna, požrtvovalna članica našega društva Jadran in društva Triglav. Umrla je v starosti 74 let. Njena nenadna smrt nas je vse presenetila. Kako je bila pokojna priljubljena in znana, je pokazal tudi njen pogreb, ki je bil v četrtek 29. julija ob veliki udeležbi vseh, ki so jo poznali in spoštovali, med njimi je bilo posebej veliko članov društva Jadran, ki so tudi nosili njeno krsto. Na čelu sprevoda so nosili zastavi društva Jadran in društva Triglav. Predstavniki društev so se poslovili od pokojne ob grobu z lepimi govori, pevski zbor Jadrana pa ji je zapel v slovo. Enako ji je zapel tudi cerkveni pevski zbor Slomšek. Društva so ji poklonila tudi vence v zadnje slovo.

Mnogi so govorili, da tako lepega pogreba že dolgo ni

Ivana Urbas

bilo v Merlebachu. Pokojno bomo ohranili v častnem spominu. Njeni družini izrekamo iskreno sožalje!
Anton Škruba

Jožef Rahulin, Langon, Francija: Prilagam vam sliko članov in ustanoviteljev Slovenskega delavskega društva leta 1926 v Aumetzu. Poglejte, kakšni smo bili pred 50 leti. Žal nas je danes od tistih le še malo živih. Najlepše pozdrave vsem Slovincem po svetu

Triglav prvi med kegljači

V kegljaški ligi jugoslovanskih delavcev v Baden-Württembergu je v letošnji drugi prvenstveni sezoni zmagalo moštvo Kegljškega kluba Triglav. Med prvenstvom pa je zaradi prevelikih stroškov za potovanja odstopilo moštvo Triglava iz Aalena.

V letošnjem prvenstvu je bila izredno opazna kvaliteta rast igre v primerjavi z lansko, prvo sezono, vsi tekmovalci pa so se resno lotili tekmovanja. Na drugem mestu za Triglavom je KK »Alkar«, kar predstavlja izreden uspeh kluba, ki je bil ustanovljen tik pred prvenstvom.

Pohod Triglavanov na Triglav

Člani slovenskega planinskega društva Triglav iz Švice so že večkrat organizirali pohode v slovenske gore. To so bile manjše skupine, željne rodni vrhov. Ob tem se je tudi porodila misel, da bi zbrali še druge rojake po svetu, ki želijo spoznati čudovite naravne lepote domačih gora.

Letos se je ta želja uresničila. 29. julija zvečer so se v hotelu Zlatorog v Bohinju zbrali naši rojaki iz Avstralije, Belgije in organizatorji iz društva Triglav v Švici ter soorganizatorji, nekateri člani planinskega društva »Viharnik« iz Ljubljane, ki so bili tudi naši vodniki: Miha Lesar, Marko Jurišič in Bermet Poročnik. Vodniki so nam zvečer razložili načrt pohoda in marsikaterega od nas po planinsko spodbujali, da ne bi izgubili volje že v dolini. Vse udeležence tega pohoda je skrbelo negotovo vreme. Zjutraj nas je čakalo veliko presenečenje. Nebo se je vse bolj jasnilo in prva skrb je bila že za nami.

Kvintet »Triglav« iz Merlebacha v Franciji

Mali avtobus nas je popeljal na Rudno polje, od tam pa smo odrinili po gozdni poti vse više do Studovskega prelaza. Od tam smo že lahko občudovali planinske vrhove in doline, ki so bile že globoko pod nami. Pot nas je vodila proti Vodnikovi koči. Kmalu se nam je odprl gorski svet. Nekateri so prvič gledali našega očaka od tako blizu. Ob tem občudovanju se je znašla pred nami Vodnikova koča. Tu smo se okrepčali in si nabrali novih moči.

Šele zdaj se je začela prava preizkušnja. Po nekaj urah hoje smo prišli v kočo Planika in ugotovili, da nam je bil ta vzpon le priprava za še hujše vzpone. Tudi v Planiki smo počivali in se okrepčali. Nadaljnji cilj tega dne je bila Kredarica, od tam pa smo v sončnem zatonu občudovali priljubljeni Triglav.

V planinskem domu na Kredarici smo prespali, zjutraj pa v sončnem jutru v navezi odrinili na naš 2836 metrov visoki cilj. Po napornem plezanju in ob dobro razpoloženi družbi smo prispeli na Mali Triglav, od tod pa po grebenu na velikana. Ko pa smo zagledali Aljažev stolp, smo vsi vedeli, da je

pred nami toliko željeni cilj — vrh Triglava, najvišji vrh Jugoslavije. Nekaterim pa tudi ta višina ni bila dovolj, hoteli so priti še kak meter višje in so se vzpenjali po stolpu.

Od tod je čudovit razgled v dolino Trente, Bohinj, pod nami v globini pa se je stiskala dolina Vrat. Iz te smeri je najkrajša pot na vrh, a tudi najtežavnejša.

Človek, ki prvič stoji tako visoko, imajo občutek, da te skalne gmote ne bodo vzdržale in da bo vse skupaj nekam zgrmelo. Po nekaj desetih minutah pa si že bolj siguren.

Sledil je po starih običajih krst za vse tiste, ki so prvič stopili na streho Jugoslavije. Tudi jaz sem bil med njimi in za mene so se še posebej potrudili, da so mi odmerili tri močne udarce po zadnji plati.

Po enournem bivanju na vrhu je sledil spust preko Malega Triglava v smeri Planike. V tej smeri je pot nevarnejša, je pa občudovanja vredna. V koči Planika kratek počitek, nato smer Dolič. Pred Doličem smo se odločili, da gremo naravnost čez Prehodavce in pridemo v Triglavski nacionalni park.

Pot nas je vodila po dolini Triglavskih jezer. Megla pa nam je prikrajšala lep razgled. Utrujeni smo prispeli v kočico pri Triglavskih jezerih. Kmalu smo se odločili za nočni počitek. A v planinskih domovih je že tak

običaj, da se brez humorja ne more zaspati.

Jutro prvega avgusta nam je napovedalo krasen sončni dan. Vrhovi so bili obsijani s sončnimi žarki. Imeli smo prelep razgled na skalnate grebene. To nam je dalo novih moči in volje. Krenili smo ob jezerih navzdol. V velikem jezeru je sledilo obvezno kopanje. Osveženi v hladni vodi smo se spustili v dolino preko Komarče do slapa Savica. Spet novo doživetje. Ko pa smo prišli v dolino, pod slap Savica, nas je lepo vreme zapustilo in začelo je deževati. Zanimivo pa je, da smo v tistem času, ko je na splošno prevladovalo spremenljivo vreme, imeli na pohodu lepo. Res je lahko žal vsakomur, ki se je pohodu odpovedal zaradi vremena. V dolini smo vsi ugotavljali, da je pohod uspel, saj so imeli vsi udeleženci dovolj moči, dobre volje in smisla za humor.

V dolino je prispel tudi kar težek kamen. Z vrha Triglava ga je prinesel član PD IPM Marjan Požar, ki je hotel tako nekaj prispevati za Slovence v Avstraliji. Ta kamen bodo vgradili v podstavek spomenika Ivanu Cankarju, ki ga bodo odkrili v Sydneyu.

Želja vseh udeležencev je, naj postane takšen pohod tradicionalen. S tem bi pritegnili starejše in mlajše izseljence z vsega sveta, da bi spoznali, kakšne lepote skrivata naša rojstna domovina. V imenu organizatorja le-

tošnjega pohoda SPD Tri-
glav iz Švice se zahvaljujem
vsem udeležencem pohoda.
Posebno zahvalo pa zaslu-
žijo soorganizatorji PD »Vi-
harnik« iz Ljubljane, ki so
žrtvovali svoj prosti čas in
storili vse, da je ta pohod v
celoti uspel.

Marko Urbas,
Winterthur, Švica

Carinske novosti

Novi carinski zakon, ki je
začel veljati 1. septembra le-
tos, prinaša spremembe, pri
katerih gre dejansko za pri-
lagoditev ustavi in ki hkrati
omogočajo zveznemu izvrš-
nemu svetu, da prožneje
vpliva na tekočo carinsko
politiko, je povedal Dimitar
Aleksijevski, namestnik ge-
neralnega direktorja zvezne
uprave carin.

Z drugimi besedami, ZIS bo
dobil pooblastila, sprejemati
ukrepe glede na stanje naše
plačilne bilance, uvoza in
izvoza. Eno teh pooblastil
je, da v primeru, da bi v
tujini prišlo do motenj, ki
vplivajo na naš trg in našo
plačilno bilanco, lahko ZIS
poveča ali zmanjša carinske
stopnje do 50 odstotkov.
Poleg tega lahko za kmetij-
stvo predpiše mimo obsto-
ječih tudi sezonske carinske
stopnje do 20 odstotkov,
vendar časovno omejene.
Veljale bi za tisti čas, ko
obstoječe carinske stopnje
ne zagotavljajo stabilnosti
domači proizvodnje in trga.
Tretje važno pooblastilo
ZIS pa je v tem, da bo lah-
ko določal višino carinskih
olajšav za občane, ki so bile
doslej predpisane z zako-
nom samim. Kar zadeva te
olajšave, je bilo na primer
predlagano, da bi povečali
olajšave pri uvozu blaga za
vse občane, ki potujejo v
tujino. Doslej so lahko pri-
peljali domov brez carine
za 300 dinarjev blaga, zdaj
pa se bo po predlogu zvez-
nega sekretariata za finance
in zvezne uprave carin ta
meja pomaknila na 800 di-
narjev. Do te vrednosti bla-
go ne bo ocarinjeno.

Prav tako bodo naši občani,
ki so bili v tujini dlje kot
dve leti, imeli po tem pred-
logu večje olajšave, opro-
ščeni bodo namreč carine na
uvoz v vrednosti 50.000 di-
narjev, medtem ko jim do-
slej ni bilo treba plačati ca-
rine samo na vrednost do
10.000 dinarjev.

Občani, ki so bili v tujini
nepretrgoma dve leti ali 24
mesecev v treh letih, bodo
delžni tudi večjih olajšav pri
uvozu gospodarskega inven-
tarja. Na inventar z vred-
nostjo 25.000 dinarjev jim
ne bo treba plačati nobene
carine, za nadaljnjo vred-
nost, ki pa ne sme presegati
100.000 dinarjev, pa bo
veljala ugodnostna carinska
stopnja 10 odstotkov. Do-
slej ni bilo treba plačati ca-
rine samo za blago v vred-
nosti 10.000 dinarjev.

Še večjih olajšav bodo po
tem carinskem predlogu de-
ležni občani, ki nepretrgoma
žive v tujini štiri leta ali več
(doslej je znašala ta meja 10
let). Ne bo jim treba plačati
carine do vrednosti 50.000
dinarjev, za večjo vrednost
do 100.000 dinarjev pa jim
bodo blago carinili prav
tako po ugodnostni stopnji
10 odstotkov.

Eno najvažnejših pooblastil
ZIS se nanaša na gospodar-
stvo in postopek pri carinje-
nju blaga. Gre za to, da bi
gospodarstvo lahko dvignilo
blago, ki je pod carinsko
kontrollo, še preden plača
uvozne dajatve, česar seda-
nji zakon ni dopuščal. Sklep
o pogojih za ta postopek naj
bi sprejel ZIS, in sicer bi
carinski obveznik lahko
dvignil blago takoj po pre-
gledu, ne šele potem, ko
plača carino. Dolžan pa je
jamčiti, da bo carino plačal
najpozneje v enem koledar-
skem letu.

Ves postopek — carinjenje,
dvig blaga, predložitev do-
kumentacije elektronskemu
centru, da jo obdela, obde-
lava sama in izstavitev fak-
tur — je precej poenostav-
ljen. Rok za plačilo carin,
ki jih je bilo treba doslej

Mama in hči (Foto:
Milenko Pegan)

plačati takoj, je po novem
osem dni po izstavitvi fak-
ture.

Dela bo za vse, ki se vračajo

Ko so letos poleti delegati
v skupščini SR Slovenije
razpravljali o vprašanjih, ki
zadevajo začasno zaposlo-
vanje naših delavcev v tujini
in njihovo vračanje od tam,
so se lahko seznanili tudi z
nekaterimi razmeroma ugod-
nimi rezultati dela na tem
področju.

Enega takšnih, razmeroma
dobrih rezultatov izkazuje
tudi resnica, da je na za-
časno delo v tujino odšlo
v minulem letu spet manj

delavcev kot leto pred tem.
S posredovanjem skupnosti
za zaposlovanje se je tako
na tujem zaposlilo vsega le
še 1.129 delavcev: velika
večina teh je šla delat v
Avstrijo (1.107), medtem
ko jih je v Zvezno republiko
Nemčijo odšlo le 7, v Švico
5 in v druge države sku-
paj 10.

Ob teh podatkih pa je po-
trebno upoštevati še nekaj:
to namreč, da so domala
vsi ti delavci šli na tuje prek
skupnosti za zaposlovanje v
Murski Soboti in da so po-
temtakem doma iz pomur-
skih, manj razvitih občin.
Na vso preostalo Slovenijo
pa je lani prišlo le 5,5 od-
stotka od 1.129 delavcev,
ki so šli delat na tuje, torej

Nad Bohinjem (Foto: Ančka Tomšič)

le nekaj posameznikov. Slovenija tako — z izjemo Pomurja — lani v resnici ni zabeležila odhajanja na delo v tujino.

To pa je prav gotovo mogoče šteti za uspeh tistih prizadevanj, da bi zmanjšali potrebo po odhajanju na delo na tuje. Brez dvoma lahko trdimo, da je odhajanje delavcev naredilo konec predvsem več možnosti za zaposlitev doma. Svoje pa so prispevale tudi neugodne gospodarske razmere v zahodnoevropskih državah, v katerih so se naši delavci poprej najpogosteje zaposlovali.

Manj uspehov pa smo lani dosegli pri ustvarjanju pogojev za vračanje naših de-

lavcev z dela na tujem in pri njihovem ponovnem vključevanju v zaposlitev doma. Resda se je lani vrnilo domala dvakrat toliko delavcev, kot jih je odšlo, vendar je to še zdaleč premalo. In res je tudi to, da so neredki med tistimi, ki so se vrnil, naleteli tudi na večje ali manjše težave pri iskanju dela doma. Tudi v zvezi z vračanjem ne gre prezreti resnice, da je na tuje odšlo v prejšnjih letih največ delavcev prav z manj razvitih območij, ki tudi zdaj še niso prebolela svojih gospodarskih težav, zaradi katerih ne premorejo toliko delovnih mest, kolikor imajo za delo sposobnih prebivalcev.

Seveda pa ni mogoče pričakovati, da bi se območja, ki so poprej v razvoju dolgo časa zaostajala za drugimi, lahko gospodarsko opomogla čez noč. Gre pač za dolgotrajnejše razvojne procese, ki pa počasi, iz leta v leto že prinašajo spremembe v gospodarskem življenju takšnih območij.

Te procese in vplivanje nanje so imeli v mislih tudi pri sprejemanju sklepov in priporočil za reševanje problematike naših delavcev v tujini — te sklepe in priporočila so v skupščini SR Slovenije sprejeli že konec novembra 1973. V omenjeni listini so začrtali tudi smeri za zagotavljanje pogojev za

vračanje naših delavcev iz tujine.

Takšne pogoje je mogoče zagotavljati tudi z ustanavljanjem novih industrijskih obratov na manj razvitih območjih. Tu je sicer bilo zapaziti nekaj ugodnih rezultatov, vendar je mogoče tudi ugotoviti, da je odpiranje takšnih obratov še vse prepočasno.

Nekatere pomembne uspehe smo v minulem letu dosegli tudi pri socialni zaščiti naših delavcev na tujem in njihovih družinskih članov, pri zdravstvenem in pokojninskem zavarovanju, pri podpiranju društvenih aktivnosti naših delavcev, začasno zaposlenih v tujini, pri razvoju dopolnilnega šolanja in vzgoje otrok naših delavcev v zahodnoevropskih državah in drugod. Vendar puščamo tokrat vsa ta vprašanja ob strani, da bi si zato toliko podrobneje lahko ogledali vsebino tistih sklepov in priporočil za postopno vračanje naših delavcev z dela v tujini in za njihovo ponovno vključevanje v zaposlitev v Sloveniji, ki so jih v skupščini SRS sprejeli letos poleti. Gre za sklepe in priporočila, ki naj pospešijo postopni in organizirani proces vračanja naših delavcev iz tujine in ki tudi upoštevajo zvezni program tovrstnih akcij in ukrepov — program, ki ga je sprejel zvezni izvršni svet, potrdila pa skupščina SFR Jugoslavije.

Najprej o sklepih. Le-ti zadolžujejo vrsto ustanov: zavod SR Slovenije za planiranje (ter nosilce planiranja v občinah), številne republiške sekretariate (med njimi republiški sekretariat za industrijo, sekretariat za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, sekretariat za finance, sekretariat za urbanizem, sekretariat za delo idr.), republiške komiteje (za zdravstveno in socialno varstvo, za vzgojo in izobraževanje), in izvršni svet skupščine SR Slovenije, pa

tudi nekatere druge dejavnike.

Vsebina sklepov zadeva predvsem interes družbe za to, da bi se naši delavci postopno in organizirano vračali z dela v tujini ter se aktivno vključevali v delo doma. Spričo takšne naravnosti hotenj, ki morajo dobiti konkretno obeležje v primernih ukrepih in akcijah, je težišče sklepov predvsem na zagotavljanju možnosti ali za zaposlitev vračajočih se delavcev ali za to, da bi si le-ti lahko našli kakšne druge načine za pridobivanje dohodka: v malem gospodarstvu, kmetijstvu, turizmu in drugod.

Sklepi so tako med drugim zadolžili republiški sekretariat za industrijo, da v sodelovanju s komitejem izvršnega sveta skupščine SRS in gospodarsko zbornico Slovenije odpravlja vzroke za to, da se malo gospodarstvo pri nas ne razvija hitreje, in predlaga ukrepe za vplivanje na hitrejši razvoj teh proizvodnih in storitvenih zmogljivosti, še zlasti na tistih območjih, kjer je zdaj zapaziti nizko stopnjo zaposlenosti prebivalstva. Ukrepe in rešitve pa bo v zvezi s tem potrebno usmeriti tudi tako, da bodo delavce na delu v tujini spodbujali k vlaganju njihovih prihrankov v razvoj zmogljivosti malega gospodarstva.

Poleg malega gospodarstva govorijo sklepi tudi o drugih oblikah gospodarjenja na podlagi osebnega dela ter med drugim poudarjajo, da je v občinah potrebno vsestransko obravnavati ekonomske in druge pogoje zanj ter za združevanje takšnega gospodarjenja z organizacijami združenega dela. Drugo, o čemer govorijo sklepi, zadeva turizem. V zvezi s tem je republiški sekretariat za industrijo dobil zadolžitev, da skupaj s komitejem izvršnega sveta za turizem zagotovi tudi vključevanje turistične dejavnosti

med tiste oblike, s katerimi bi si vračajoči delavci lahko doma, v Sloveniji zagotavljali pridobivanje dohodka. Ne nazadnje velja zapisati tudi nekaj besed o kmetijstvu. Tudi v njem so številne možnosti za delo, saj potrebe po pridelkih in živilih iz leta v leto naraščajo. Kmetijstvo ima zato pred seboj velike razvojne naloge, ki pa jim ne bo kos tam, kjer bo kmetovanje ostajalo na zastarelih tirnica. Gre tedaj za to, da z ustreznimi ukrepi spodbudimo usmerjanje kmetov v sodobne oblike kmetijske proizvodnje z uporabljanjem ustrezne kmetijske mehanizacije, s primernim strokovnim izobraževanjem ter tudi s sodelovanjem z organizacijami združenega dela v kmetijstvu in z vključevanjem v razne oblike kooperacije.

Priporočila so naslovljena na gospodarsko zbornico Slovenije, na organizacije združenega dela, zvezo skupnosti za zaposlovanje Slovenije, skupščine občin in vrsto drugih dejavnosti. Govorijo najprej o tem, da bo v temeljnih organizacijah združenega dela potrebno preučiti vzroke za nezadostno izkoriščenost proizvodnih zmogljivosti ter s primernimi ukrepi to tudi odpravljati: tako bi bilo mogoče najti tudi številne možnosti za zaposlitev novih delavcev, torej tudi tistih, ki se bodo vrnili iz tujine.

Tako sklepi kot priporočila zadevajo še vrsto vprašanj in nakazujejo smer njihovega reševanja. Skupni namen vseh tako naštetih kot neomenjenih sklepov in priporočil pa je, da do konca sedanjega srednjeročnega obdobja, torej do konca 1980. leta zagotovimo možnosti za delo za vse naše delavce, ki so še na začasnem delu v tujini. Teh je zdaj še okrog 60.000. Seveda vsi naenkrat niti ne bi imeli možnosti najti delo doma niti ne bodo naenkrat

prišli nazaj v domovino. Toda sčasoma se bodo možnosti za zaposlitev ali za siceršnje vključitev v delo doma toliko pomnožile, da vračanje iz tujine ne bo povzročalo preglavice nikomur, ki bo voljan prijeti za delo.

Zdaj je takšnih preglavic kljub visoki stopnji zaposlenosti v Sloveniji še nekaj. Ob približno 12.000 delavcih, ki so kot nezaposleni prijavljeni pri službah za zaposlovanje, je sicer okrog 9.000 prostih delovnih mest. Vendar je večina prostih delovnih mest na enih, večina prostih delavcev pa na drugih, predvsem manj raz-

viti območjih. Iskanje rešitev za tiste, ki ali iščejo delo ali ga bodo iskali jutri prihodnji mesec, prihodnje leto, bo torej šlo v veliki meri po tisti poti, ki jo opredeljujejo tudi sklepi in priporočila: v zagotavljanju raznih možnosti za delo tako v združenem delu, kot v dejavnostih malega gospodarstva, v turizmu in kmetijstvu. Večji poudarek kot druga bodo pri tem imela območja, ki so danes še manj razvita, ki pa se bodo tudi v naslednjih letih, kot so se že v obdobju 1971—1975 razvijala pospešeno, s hitrejšo stopnjo kot druga. J. O.

V vetru

*Ko sem na stopnicah
zaslišala vaše korake,
sem se zdrznila,
spet sem prisluhnila.
Vračajo se, vračajo,
sem veselo dahnila.
Zdaj čakam, poslušam,
korakov več ni,
le vetrič na rahlo
tam zunaj šumi.
Glasove njegove potihlo lovim,
morda mi pozdrave
pošiljate z njim.*

P. S.: Nekje v Bruslju, v Belgiji, živi moj sin. Pošljam mu pozdrave s to pesmico, ker nimam njegovega naslova. Piše se Roman Prašnikar. Če bo izvedel za te vrstice, ga prosim, da me obišče, ali pa naj mi pošlje vsaj naslov.

*Simona Prašnikar
Kranj, Smedniška cesta 18*

H koreninam svojega rodu

Frank Groser iz Chicaga, predsednik Slovenske narodne podporne jednote ni bil prvi v Ameriki rojeni Slovenec, ki si je zaželel raziskati sledi svojega rodu na slovenskih tleh. Najti očetov rojstni dom, če še stoji, ali videti vsaj kraj, kjer je stal. To je glas hrepenenja, ki se včasih oglasi v tebi, pa mu moraš prisluhniti, čeprav si že zdavnaj odrasel in dozorel in te je življenje obklesalo. Tako se zgodi.

In ko je letos priredila SNPJ svoj veliki izlet v Slovenijo in je bil tudi njen predsednik Frank Groser spet med nami, to pot že drugič, si je zaželel, da bi poskusil najti očetov dom.

Razodel nam je svojo željo, z veseljem smo mu obljubili pomoč, a sledi so bile šibke, saj je vedel povedati le to, da je bil oče Luka, ki je umrl leta 1955 v Fontani, tam nekje od Bovca doma. Spominjal se je še, da so si z neko teto Ivančičevo pred leti dopisovali, a kraja, kjer je živela, se ni spominjal.

Tudi njegove matere ni več. Letos spomladi je umrla. Pred devetinšestdesetimi leti je brhka Gorenjka Jerca, dvajsetletni deklič iz svojih rojstnih Čabrač nad Škofjo Loko prišla v Ameriko. Že po nekaj mesecih se je omožila z Jackom Tavčarjem, bržkone tudi Gorenjcem. Živela sta v Superiorju v državi Wyoming. Jack je bil rudar. A že po nekaj letih se je smrtno ponesrečil in zapustil mlado ženo z dvema otrokoma. To je bilo dvakrat hudo, saj vdove rudarjev, ki so se smrtno ponesrečili, niso dobile nobene zavarovalnine ali pokojnine. Mlada mati je morala s pranjem preživljati sebe in otroka, dokler se ni spoznala z Luko Groserjem in se leta 1911 omožila z njim.

Tudi Luka je bil rudar. Večkrat so se selili iz kraja v kraj. Luka si je prizadeval, da bi čimbolje zaslužil, saj se je družina večala. Jerica je rodila še troje otrok: Mary in Jacku iz prejšnjega zakona so se pridružili Frank, Luke in Ann. Naselili so se v Nakomisu, Illinois, kjer je bilo v okolici več rudnikov. To je bila prijazna naselbina, kjer so bili Slovenci zelo aktivni. Ustanovili so društvo SNPJ in druga društva. Kmalu po prihodu v ta kraj so Luko izvolili za predsednika društva in to je ostal vse dokler se leta 1927 ni družina preselila v Chicago...

In zdaj je njegov sin Frank iskal sledi njegovega rojstnega doma. V sončnem sobotnem jutru smo se odpeljali proti Bovcu. Z rojakom Frankom je bila tudi njegova ljubezniva soproga, ki je to pot prvokrat med nami, pa je zagotavljala še in še, da ji je v naši deželi zelo všeč, čeprav je bila v Ameriki rojena staršem, ki so se priselili tja iz Sicilije.

Po cesti nad Idrijo smo hiteli proti Tolminu. Že pri Idriji smo videli prve stavbe, ki jih je razmajal potres, potem so se takšne podobe množile. Prijazno nas je pozdravila modra Soča in za njo samosvoje lepo staro mesto Tolmin. Spet s tramovi podprte stavbe. Porušena nad-

Frank in Mae Groser ob srečanju s sorodniki v Drežniških Ravnah

stropja. Delavci, ki so hoteli s popravili. V Tolminu smo na miličniški postaji povprašali za Groserji in Ivančiči. Prijazno so odkimavali in nas poslali naprej proti Kobaridu. Ubogali smo. Sledi potresa je bilo vse več. Videli smo razmajane strehe, zasilno pokrite s polivinilom. Videli smo ljudi v prikolicah, v šotorih. Videli na zunaj trdne stavbe, zaznamovane z rdečimi križi, to je z znakom, da jih bo treba podreti. Videli smo zaskrbljene obraze prebivalcev in čim delj smo se peljali v Kobarid, tem več je bilo rdeče zaznamovanih hiš. Okna in pristenki pred hišami pa polna cvetočih rož, tako značilnih za Kobarid. Tega vedrega, lepega cvetja ni zmožal potres, niti sončna pripeka in suše, kakor prijazen nasmeh so, kakor upanje, da bo jutri boljše, da se bo vse uredilo.

Rdeče je zaznamovan tudi kobariški zdravstveni dom in ambulanta se je morala začasno preseliti v šolo. Kaj pa bo, ko se bo začel pouk? Na to ni lahko odgovoriti. Tudi lepa dvonadstropnica z okni polnimi rož, v kateri je bila miličniška postaja, ima rdeče znamenje. Miličniki poslujejo kar v dveh prikolicah in šotoru. Prijazno so nas sprejeli. Na vprašanje, kam zaprejo razbojnike, če jih ulove, so nam zatrdili, da pri njih sploh ni razbojnikov. Čestitamo, zares.

Tu smo dobili prve sledi za Groserji in Ivančiči. Prijazni komandir je povedal, da ti imeni v teh krajih niso neznani. V Kobaridu jih sicer ni, a više gori v planinski Drežnici nam bo gostilničar, ki vse ve in vse pozna, prav gotovo dal podrobnejše napotke.

Po krajšem postanku v Bovcu smo se zapeljali skozi Kobarid in navzgor proti Drežnici. Asfaltirana cesta, ki so jo pred nekaj leti s samopriskom uredili sami Drežničani, se je v zavojih vila navzgor.

Kmalu smo zagledali na samem mogočno drežniško cerkev s čudno nizkim zvonikom, o katerem smo pozneje zvedeli, da so mu podrli streho v prvi vojni, ko so snemali zvonove. Zdaj bi pa veljal nov zvonik težke milijone, pa je dober kar tak, kakršen je.

V gostilni Pri planiki smo našli prijaznegla gostilničarja, ki je dejal, da žive tam okrog res neki Groserji pa tudi Ivančiči, nekateri so pa tudi že pomrli. Kaj se hoče, takšno je pač življenje. A za tistega pravega Groserja, če je bil od tu, bo najbolje vedel župnik, ki ima vse farane v knjigah zapisane.

In tako se je tudi zgodilo. Mlad prijazen župnik, na zunaj čisto nič podoben prečastitim gospodom, je v knjigi našel Luko Groserja, in njegov sin Frank je končno izvedel, da je bil njegov oče doma iz Drežniških Raven, vasi, raztresene po pobočju, tri kilometre proč od Drežnice. Tako se je navsezadnje klobčič le odmotal do kraja...

Zvedeli smo, da rojstnega doma Luke Groserja ni več. Podrli so ga že leta 1920 in tam iz kamenja postavili drugo hišo, v kateri živi zdaj nekdanji partizanski bolničar Anton Lister-Boris, ki je bil bataljonski sanitetni referent, in se ga mnogi, katerim je med vojno rešil življenje, spominjajo s spoštovanjem in hvaležnostjo.

Dve hiši naprej smo končno našli sorodnike. Seveda je bilo veliko veselja, presenečenih vzklikov, pripovedovanja. Postregli so nam in so hoteli še in še postreči, a žal je bilo že pozno in morali smo pohiteti. Gospa Groserjeva pa se ni mogla odžejati ob koritu, v kateri je žuborela srebrno čista mrzla studenčnica. »Oh, kakšna voda, kako dobra voda, če bi imeli takšno v Ameriki,« je nenehno ponavljala, zdaj po angleško, zdaj po italijansko, pa še malo po slovensko.

Ko smo odhajali, sta Groserjeva obljubila, da kmalu spet obiščeta Drežniške Ravne. In verjamem, da bo to držalo.

Ina Slokan

Nazaj — na Dolenjsko

Kakšno leto je že od tega, ko so iz reaktivca na ploščadi zagrebškega letališča stopili potniki, med katerimi so oči Alojza Pergarja, upokojenega krojača iz Novega mesta, iskale Jožefa Pohar iz La Salla. Se bosta našla? So beli nageljni dovolj viden razpoznavni znak, da med tujci spoznaš svojega najožjega sorodnika, ki ga nisi videl že šest desetletij? Jožefa je imela poleg nageljnov v rokah tudi Lojzovo fotografijo, Lojz pa Jožefino . . .

»Ko sem ga zagledala, sem obstala kot pribita. Nekaj korakov naju je še ločilo. Tedaj me je strašansko stisnilo

Ker to ni preveč neslo in ker se je govorilo, da se »onkraj velike luže« bolje in lažje živi, je oče nekega dne leta 1911 sklenil: »V Ameriko pojdem, čez čas boste prišli za menoj še drugi.« In res je odpotoval. Iz Amerike so prišle vozovnice že naslednje leto. Mati, brat Jože in sestra Jožefa so sedli na vlak in se odpeljali v Le Havre, kjer je že čakal čezoceanski parnik. To je bilo tistega leta, ko je vodovje Atlantika postalo grobnica za Titanic in njegove potnike. Brž ko so se na ameriških tleh izkrcali, jih je vodila v La Salle — k očetu.

svojih v Ameriki — ne, kje so, niti tega, ali sploh še živijo. Naneslo pa je, da je prav to leto prišlo iz Amerike pismo, ki je poizvedovalo za njim. Po več pismih so onkraj Atlantika vedeli: tudi Lojz še živi. Na obeh straneh je zdaj vrtila zaskrbljenost: se bomo še kdaj videli?

»Sklenila sem, da ga obiščem, da še enkrat vidim brata in rojstni kraj, pa naj stane, kolikor hoče. Zdaj se je ta moja velika želja uresničila. Za nič na svetu ne bi šla nazaj, a ko imam v Ameriki otroke, vnuke . . .«

Med bivanjem v stari domovini se je Jožefa zaljubila v dolenjske griče, mesta, vasi, Krko, ljudi. Zetova filmska kamera ni zamudila ničesar, na čemer se je ustavilo oko, kar je vzbudilo njeno pozornost. Obiskala je rojstno hišo svoje matere v Zburah, bila je v Dolenjskih Toplicah, na Bazi 20, v Lukovem domu. »Pri nas pa so tako grdo govorili in pisali o partizanih in novi Jugoslaviji. Saj imate tu stokrat lepšo in boljše Ameriko kot mi tam.« Jožefa se je težko poslovila od brata in Dolenjske. Da bi ji bilo po vrnitvi v La Salle lažje, je v Novem mestu kupila obilico najrazličnejših spominikov in predmetov. Med njeno prtljago pa je bila tudi vrečka prsti z domače, rodne grude — iz Zbur.

I. Zoran

Triinšestdeset let so ju ločevale vode Atlantika: sestra in brat — Jožefa Pohar iz La Salla in Alojz Pergar iz Novega mesta — se nista videla od leta 1912

Alojz in Ivan (danes živi v Šentjanžu na Dolenjskem) sta nameravala odriiniti čez leto ali dve. Potovanje jima je preprečila prva svetovna vojna, ki je nenadoma izbruhnila . . .

V Ameriki je oče Brekan dolgo delal v premogovniku, nato pa se je zaposlil v tovarni. Prihranil je toliko denarja, da si je bil lahko kupil manjšo farmo. Oče je poslej še vedno služil kruh v tovarni, zemljo pa je obdelovala mati z otrokoma, ki sta počasi odraščala.

»Sprva sem hodila v slovensko šolo, potem pa samo še v angleško. Govoriti nisem pozabila, le s pisavo se mučim,« je pripovedovala Jožefa. S trinajstim letom si je že morala sama služiti kruh. Dali so jo v neko bolnišnico, kjer je pospravljala in stregla, od tam pa je šla na malo boljše — v urarno. Zagledala se je v slovenskega fanta, Poharjevega iz Radeč, in sta se poročila. Imela sta sedem otrok. »Živih je še šest, vsi so preskrbljeni in ohranili slovensko govornico.« Mož ji je umrl pred osmimi leti. Njeni starši so dočakali visoko starost. Umrla sta kmalu po drugi svetovni vojni, oba stara precej nad 80 let. Alojz vse do leta 1946 ni nič vedel o

65-letnica poroke pri Hribarjevih

V juniju sta praznovala 65-letnico srečnega zakona tudi zakonca Hribar iz Clevelanda. Slavljenca še vedno živita v domu, ki sta si ga zgradila že leta 1915, tu pa se pogosto srečuje tudi njuna številna družina — 5 otrok, 28 vnukov in 11 pravnikov. Oba sta kljub visokim letom, 94 in 83 let, še vedno pri zdravju in polna spominov na pisano življenje. Bartolomew Hribar je bil med drugim tudi udeleženec burske vojne v Južni Afriki, pozneje mornar in poklicni rokoborec, znan pod imenom Mike Murphy. Pred desetletji sta aktivno sodelovala tudi pri številnih slovenskih kulturnih društvih.

Zanimivo je, da je žena B. Hribarja najmlajša hčerka Josepha Turka, ki velja za prvega slovenskega naseljenca v Clevelandu, saj se je tam naselil že leta 1881.

v grlu, solze so privrele na oči in vrgla sem se nanj tako silovito, da bi ga kmalu spravila na tla. Nikoli si nisem mislila, da bom brata še kdaj videla . . .«

»Veste, ko smo se pred več kot šestdesetimi leti ločili, sem bila stara komaj več kot tri leta,« je kasneje v govorici, ki jo je še dandanes slišati v okolici Šmarjete, pripovedovala Jožefa Pohar v Pergarjevem stanovanju v Trdinovi ulici v Novem mestu.

»Mene je bolj zanimalo, kako govori, ali se bomo sploh še lahko razumeli,« je s šaljivo pripombo segel sestri v besedo Alojz Pergar.

Potem sta izmenoma pripovedovala, kako to, da ju je usoda razdvojila za toliko dolgih desetletij.

Ziveli so v Zburah. Oče, mati in štirje otroci. (Jaz sem nezakonski, zato se ne pišem Brekan kot drugi,« je dejal Pergar.) Imeli so trgovino in pošto.

*Kapela v Slovenskih goricah (Foto:
Janez Klemenčič)*

Avstralija

Kaj dela Planica

Letos 1. maja je naš slovenski klub Planica priredil prvi slovenski ples v eni najlepših in največjih mestnih dvoran v Wollongongu. Udeležba je bila zelo velika. Slovenskih pesmi in dobre kapljice ni manjkalo. Za ples je igral znani Šernikov kvartet, ki ga zdaj imenujejo tudi Srebrne strune. Vrstile so se polke in valčki, da so se veselo vrteli mladi in starejši in to vse do zgodnjih jutranjih ur. Posebej smo bili veseli, ker so se naše prireditve udeležili tudi člani bratskega društva Triglav iz Sydneya, ki so se pripeljali kar z dvema avtobusoma nad 100 km daleč. Daleč smo od domovine in zato je prav, da se večkrat srečamo in skupaj pogovorimo, poveselimo in po slovensko zapojemo.

Letos je naš klub imel že kar precej prireditev. Naj jih na kratko omenim. Veselo silvestrovanje Planice, s katerim smo začeli leto, je bilo zelo dobro obiskano. Takrat smo izvolili tudi Miss Planice za leto 1976. Izvoljena je bila prikupna 17-letna Rosana Krčmar, hčerka naše požrtvovalne slovenske družine.

Druga letošnja prireditev je bila razstava, ki jo ob prazniku našega mesta prirede tukajšnji priseljenci raznih narodnostnih skupin. Na razstavi je letos sodelovalo nad trideset narodnostnih skupin. Prejeli smo drugo nagrado. Obenem smo se udeležili tudi slavnostne povelje po glavni mestni ulici. V povorki je bilo nad sto slovenskih narodnih noš in smo pri ocenjevanju zasluženo prejeli dve nagradi: mladi na prvo in odrasli drugo nagrado.

Sodelovali smo na Festivalu narodnosti. Velika skupina naših članov v narodnih nošah je zaplesala na glavni cesti mesta Wollongong nekaj slovenskih polk in valčkov in vzbudila prijetno pozornost in odobravanje. V Daptu, ki je okrog 15 km zunaj Wollongonga, smo priredili slovensko razstavo, kjer je naš paviljon prejel tretjo nagrado. Obenem smo se ponovno pokazali publiku v naših narodnih nošah na velikem športnem igrišču in zaplesali nekaj polk in valčkov.

Velika pustna zabava — maškarada, ki spada med najbolj priljubljene in zabavne prireditve Planice, je tudi letos odlično uspela. Lepo število čla-

Skupina učencev slovenske šole »Jadransko« v Melbournu, ki jo vodi učiteljica Ivanka Škof.

nov se je udeležilo izleta k našemu bratskemu klubu Triglav, ki je priredilo proslavo v počastitev naših žena in mater in stoletnice rojstva Ivana Cankarja. Lepo obiskan je bil tudi piknik Planice, združen z izletom na jezero.

Z. Groznik

Kulturni večer v Sydneyu

Že v prejšnji številki smo na kratko poročali o uspeli uprizoritvi komedije »Vdova Rošlinka«, ki jo je 17. julija pripravilo Slovensko društvo Sydney v počastitev 100-letnice rojstva Ivana Cankarja. Tokrat pa naj naše poročilo samo dopolnimo in ga seveda tudi ilustriramo.

Golarjeva »Vdova Rošlinka« je bila med gledalci navdušeno sprejeta, kar je nedvomno tudi zasluga režiserke Vlaste Klemenčič in nosilcev glavnih vlog: zlasti Mišelce Sušteršič in Daneta Brkoveca, pohvalo pa po besedah navzočih zaslužijo tudi vsi ostali igralci in sodelavci.

Višek tega večera pa je bil drugi del, ki se je svečano začel z jugoslovansko himno in z okrasitvijo Cankarjev slike.

Vodja dramske skupine Slovenskega društva Sydney Dane Brkovec v vlogi Balantanča (Vdova Rošlinka) 17. junija 1976

Cankarjev recital je spretno režirala Danica Petrič, vodila pa sta ga Jože Petrič v slovensčini in Olga Lah v angleščini. Pri izvedbi recitala so sodelovali D. Petrič, A. Stare in D. Borec, v nadaljnjem programu pa še Mark Stare, Iztok Nusdorfer, Rihard

Laznik, Irenca Tomšič, Boris Muha, Andrejček Kobal, Peter Lovrenc, Karl Dolenc, kratek nagovor o Ivanu Cankarju pa je imel Bert Pribac. Pri programu je sodeloval tudi moški pevski zbor pod vodstvom Ludvika Klakočerja, za ples pa je poskrbel kvintet »Mavrica«.

Med častnimi gosti na prireditvi je bil tudi jugoslovanski generalni konzul v Sydneyu Velimir Lesić, zastopnik premiera NSW in drugi. Navzoči so bili predstavniki klubov Triglav, Planica, Karantanija in Triglava iz Canberre.

Karantanci napredujejo

Slovensko društvo Karantanija iz Canberre je za svoje člane in prijatelje priredilo uspešen ples 24. julija v Philip Community Centre v Wodenu. Za razvedrilo in seveda za ples so igrali godci ansambla Mavrica iz Sydneya, ki so vse bolj znani med našimi rojaki po vsej Avstraliji.

Iz obvestil, ki jih izdaja društvo Karantanija, smo izvedeli, da so iz društvene blagajne prispevali 100 dolarjev za žrtve potresa v Sloveniji. Denar je bil odposlan prek avstralskega Rdečega križa, mnogi člani pa so prispevali tudi v druge zbirke.

Obletnica

slovenskih oddaj

V juliju je minilo leto dni, odkar prek radijske postaje EA 2 v Sydneyu oddajajo tudi slovenske oddaje. V prvih treh mesecih so imeli naši rojaki dve dnevni in eno polurno oddajo, od 1. septembra 1975 pa je slovenska oddaja po eno uro vsak četrti dan ob 7. uri zvečer in s ponovitvijo programa naslednje jutro ob 7. uri. Oddaje so v veliko veselje predvsem starejšim rojakom, od katerih imajo nekateri posebne želje po slovenski pesmi.

Slovenske oddaje so bile omogočene s sklepom avstralske vlade, ki je uvidela, da so ljudje, ki ne obvladajo angleščine, tudi enakopravni državljani Avstralije. Zasluge za uspešne oddaje pa ima tudi požrtvovalni uredniški odbor slovenskega radia, ki dela v dobrobit vse slovenske skupnosti v Sydneyu.

Nov urednik Triglava

Slovenski list Triglav, ki v Sydneyu izhaja že peto leto, je dobil novega urednika. Na to mesto je bil imenovan rojak Stane Petkovšek, ki se je tudi doslej odlikoval z uspešnim delom pri društvu Triglav, pri delu pa

mu prav gotovo pomagal tudi dose-danji urednik lista rojak Jože Čuješ. Slovenski list Triglav, ki izhaja vsaka dva meseca, je zdaj uradno glasilo slovenskih društev Triglav iz Sydneya, Planica iz Wollongonga, Jadran iz Melbournea in Karantanija iz Canberre. Vse pa kaže, da bodo prevzeli to slovensko glasilo še člani nekaterih drugih društev v Avstraliji.

Kanada

Jubilej

»Večernega zvona«

Res je že čas, da se malo oglasimo s poročilom o našem delu pri Prekmur-skem društvu »Večerni zvon«. Naši člani se težko pripravijo k pisanju, zato pa so bolj pridni za delo pri društvu.

Društvo prekmurskih Slovencev »Večerni zvon« je bilo ustanovljeno 23. septembra 1956. Namen društva je gojiti družabnost med člani in jim pomagati s podporo v boleznih. Pozneje so v delovni program sprejeli tudi organizacijo raznih kulturnih priredit-
tev. Pred nekaj leti je društvo kupilo veliko farmo v bližini Toronta v po-

Na farmi je tudi prostor za kampi-ranje ter za športna tekmovanja, zlasti za odbojko in balinanje. Farma služi našim ljudem, da se lahko povese-lijo v domači družbi na svojem koščku zemlje, naši mladini pa še posebej za to, da ohranja slovenski jezik in se ne izgubi v morju tujcev.

Naše društvo letos praznuje dvajset-letnico obstoja. Jubilejno prireditev smo imeli 15. avgusta, ko smo orga-nizirali piknik s kratkim kulturnim programom, 26. septembra bo vinska trgatev, 16. oktobra pa jesenski ban-
ket. Vse objekte na farmi je zgradilo društvo s pomočjo članov in z banč-nimi posojili.

*Ignac Tkalec, Willowdale,
Ont. Kanada*

Slovinci v Thunder Bayu

Poleti se je mudil na počitnicah v do-movini tudi rojak Frank Obljubek iz Thunder Baya, Ontario, Kanada, ki je prinesel s seboj tudi nekaj izvodov lista »Northern Mosaic«, ki ga izdaja svet za etnične organizacije v tem mestu. Uredništvo lista so zaupali prav rojaku Obljubku, kar je prav gotovo velika čast za naše tamkajšnje rojake. Posamezne večje narodnostne skupine

Dvorana na farmi društva »Večerni zvon«

vršini 50 kanadskih akrov (približno 22 hektarjev). Na farmi je društvo zgradilo plesno dvorano, kuhinjo in bar, veliki plavalni bazen in bazen za otroke, letos pa so poleg dvorane uredili še moderne sanitarije. Glavni objekt so zdaj že končali.

v tem mestu imajo v listu svoje strani in tako občasno pridejo na vrsto tudi Slovenci. Iz slovenske rubrike, ki je bila objavljena v 4. številki »Northern Mosaic«, povzemamo:

Kanadsko-slovensko kulturno društvo v Thunder Bayu je pred nedavnim kupilo 56 akrov zemlje, na kateri nameravajo urediti društvene rekreacijske prostore. Najprej nameravajo urediti prostore za piknike in balinišča, pozneje pa, če jim bodo dopuščale raz-mere, bodo začeli graditi dvorano. Slovenci v Thunder Bayu so že več let iskali primerno zemljišče, kjer bi si

lahko uredili svojo »farmo«, vendar pa je zemlja ali predraga ali pa ni odgovarjala njihovim željam. Razmišljali so tudi o nakupu zgradbe, kjer bi si uredili svojo dvorano, vendar pa je bila zanje predraga. No, kaže, da so končno s to zadnjo kupčijo le uspeli premagati negotovost. Zemljišče so deloma plačali iz društvene blagajne, preostanek pa so zbrali nekateri člani.

Upamo in želimo, da se nam bodo tudi Slovenci iz Thunder Baya od slej redneje oglašali s poročili o svojem delu.

ZDA

Slovenci na festivalu v Washingtonu, D. C.

Na letošnjem Smithsonian festivalu ameriške folklore, ki je bil posvečen 200-letnici ameriške neodvisnosti, je v začetku julija sodelovalo tudi izbrano zastopstvo ameriških Slovencev, ki so dostojno predstavili drobce iz slovenske ljudske kulture. Olga Petek iz Wicklifa, Ohio, je pokazala, kako se izdeluje avba, pomemben sestavni del slovenske narodne noše, Maria Paulin iz Washingtona in Molly Thomas iz Minnesote pa sta pokazali, kako se pripravlja ena izmed slovenskih narodnih jedi — flancati. Slovenske narodne pesmi je zapel kvartet moškega pevskega zbora Slovan iz Clevelanda. Ta kvartet sestavljajo odlični pevci Matt Dolenc, Frank Ivančič, Joseph Penko in Richard Sterle.

Smithsonian festival je bil ponovna priložnost, da se tudi Američani podrobneje seznanijo s slovensko ljudsko kulturo. Prepričani smo, da so to letošnji udeleženci dobro opravili.

Ostali so le lepi spomini

Obnavljam naročnino za Rodno grudo po priloženem čeku. Pet dolarjev naj bo za tiskovni sklad priljubljene revije. Več kot pol stoletja bivanja v tujini smo si ohranili topel čut do rojstne domovine. Rodna gruda nam prinaša domače besede in s tem blagodejno zaliva naša čustva domotožja, ki se nam bude ob spominih na domačo vas in gorske stezice, po katerih smo hodili v mladosti. Tujina nam je izpila življenjske moči. Še dosti nas je Slovencev v tujini, ki smo dočakali visoko starost in nimamo več moči in poguma, da bi še enkrat obiskali kraje, kjer nam je tekla zibelka. In

tako nam Rodna gruda prinaša v tujino naše lepe domače kraje v slikah in lepih spisih. Z ženo Paulo sva dvakrat obiskala rojstno domovino. Letos 2. marca, ji je srčni napad nepričakovano pretrgal nit življenja. V zadnji objem jo je sprejela zemlja v Clevelandu, na pokopališču Lake View.

Srečno sva preživela 63 skupnih let. Zelo sva se veselila napredka Jugoslavije in njene zmage nad suženjstvom, kar je dvignilo domovinski ponos tudi nas Slovencev, ki živimo v tujini. Paula je bila doma iz Zagorja ob Savi, njeno dekliško ime je bilo Kovač. V Ljubljani je obiskovala Šentjakobsko dekliško šolo, ko je živela pri teti na Barju. Ko sva bila doma na obisku leta 1968, sva obiskala tudi več njenih sošolk. Tista srečanja so nam ostala globoko v spominu.

Zdaj pa živim sam, drugujejo mi le lepi spomini na najino mladost. Življenjska usoda me je s poti toplega floridskega sonca in bujnega cvetja neusmiljeno pahnila na stezo osamelosti in srčnih bolečin: izgubil sem sina Elmerja in zdaj še drago ženo. Takšne bolečine lahko razumejo le tisti, ki so sami kaj podobnega doživeli. Tudi zame ni več daleč tisti dan, ko me bo sprejel v svoj objem skrivnostni večni mir. Pozdravljam vse naše rojake in bralce Rodne grude.

Louis Rebol,

New Smyrna Beach, Florida

Uspešno tekmovanje harmonikarjev SNPJ

V prostorih Slovenskega narodnega doma v Wauseganu je bilo spomladi letos veliko tekmovanje članov SNPJ v igranju na harmoniko. Prijavilo se je 36 tekmovalcev in tekmovalk, ki so zastopali države Illinois, Wisconsin, Michigan, Ohio, Pennsylvanijo, Minnesoto, Montano in Wa-

shington. Največ jih je bilo iz Illinois in Wisconsin. Tekmovanje je bilo razdeljeno na več kategorij po starosti tekmovalcev, tudi ženske so tekmoval posebej. Prostor Slovenskega narodnega doma v Waukeganu, kjer je bilo tekmovanje, so bili čisto polni, saj je dvorano in balkon zasedlo nad osemsto gostov. Zbrane je pozdravil glavni predsednik SNPJ Frank Gosser, ki je poudaril, da je prireditev namenjena v korist Prosveti.

Čeprav je tekmovanje trajalo kar dobre štiri ure brez vmesnega premora, so navzoči z veliko pozornostjo sledili posameznim nastopom in vsakega tekmovalca nagradili z zasluženim ploskanjem. Glavno nagrado kot »super star« je odnesel mladi Ron Smith, tajnik društva št. 143 SNPJ iz East Helene, Montana, ki je povedal, da se po domače imenuje Kovač. V ženski skupini si delita nagrado Kathy Hlad od društva Spartans št. 576 SNPJ Cleveland in Sharon Krofina od društva št. 158 SNPJ v Euclidu. Nagrajeni so bili še najboljši starejši harmonikar Fred Jerina iz Waukegana in najstarejši tekmovalac 81-letni Martin Leskošek, član društva Badgers št. 584. Glavno tekmovanje harmonikarjev članov SNPJ pa je bilo 30. maja na izletniškemu centru SNPJ v Ennon Valleyu v Penn. Ob vsakoletnem spominskem dnevu.

Izreden jubilej Kumšetovih

V današnjih časih, ko se toliko zakonov razbije, je 65-letnica zakonskega

Družina Kumše: hči Vida, slavljenska John in Vida ter hčere Victoria, Martha in Jennie

življenja v vsakem pogledu čudovit jubilej. John in Vida Kumše, rojena Virant, sta si obljubila zvestobo pred 65 leti in sta letos 14. junija v krogu svojih sorodnikov in prijateljev slavila 65-letnico skupnega zakonskega življenja in marljivega narodnega dela. Slavljenca sta prišla v Ameriko leta 1907 in sta se poročila leta 1911. Ustavila sta si domek v Lorainu, kjer sta vsa leta znana kot stebra slovenske skupnosti. John je skoraj pol stoletja hodil na delo v tovarno Lorain Cuyahoga Works, U. S. Steel, kjer je delal na oddelku Open Hearth Department. Vkljub trdemu delu za vsakdanji kruhek ni bil nikdar preutrujen za narodno delo. Bil je ustanovnik, tajnik in predsednik Slovenskega narodnega doma v Lorainu, ki je pred kratkim praznoval 52 let obstoja. Deleval je kot tajnik, predsednik in 20 let glavni nadzornik Ameriške bratske zveze in kot uradnik pri Društvu šte. 101 K. S. K. Jednote in pri Društvu šte. 21 Ameriške dobrodelne zveze. Je tudi član društev Moose, Eagles in Golden Age Club v Lorainu.

Pridna gospodinja, mamica in stara mama Vida nič ne zaostaja z svojim Johnom. Bila je ustanovna članica in prva tajnica in predsednica društva Lorain Slovenian Home Auxiliary, tajnica društva šte. 85 K. S. K. J., večletna zapisnikarica Društva šte. 6 Ameriške bratske zveze in ustanovnica, tajnica in zapisnikarica Društva šte. 46 Ameriške dobrodelne zveze. Slavljencema so se rodile štiri hčerke. Mrs. Vida Dugan je učiteljica na višji šoli v New Jersey, Mrs. Martha Semon gospodinja, Mrs. Joseph Jennie Browe je tajnica v St. Joseph bolnici, četrta pa je Mrs. John Victoria Pajer v Lorainu. Doslej sta bila obdarjena s štirimi vnuki in šestimi pravnuki — poleg tega pa z izredno visokim številom prijateljev, ki smo slavljencema vsi iz srca hvaležni za njuno požrtvalno delo za skupnost in za tako lep vzgled dobre slovenske družine, zgrajene na ljubezni, garanju in žrtvah. Ob junji 65-letnici zakona jima iz vsega srca čestitamo in jima želimo še mnogo zdravih in srečnih let.

Prijatelj

Argentina

Nekaj novic iz našega društvenega življenja

Jugoslovansko društvo Vzajemna pomoč je letos 16. maja proslavljalo

98-letnico svojega obstoja in aktivne dejavnosti. Jubilejno proslavo so priredili v društvenem domu. Med udeleženci so bili tudi predstavniki naše ambasade in ostalih jugoslovanskih društev. To je naše najstarejše društvo na ameriškem kontinentu. Lani ga je odlikoval predsednik Jugoslavije Josip Broz-Tito z redom bratstva in jedinstva s srebrnim vencem.

Dne 25. maja smo praznovali argentinski državni praznik z banketom, katerega so se udeležili predstavniki vseh jugoslovanskih društev in naše ambasade.

Ženski odbor pri društvu Triglav je 30. maja organiziral zanimivo razpravo o raznih verskih skupnostih: o budistični, islamski, židovski in krščanski religiji. Predvajali so nekaj sto slik budističnih pagod, islamskih džamij, židovskih sinagog in krščanskih cerkva. Prireditelj je med rojaki vzbudila dosti zanimanja.

Dne 19. junija je mladina Triglava priredila ples z umetniškim programom. Isti dan je društvo Triglav za člane in njihove družine priredilo tudi zanimiv izlet k slapovom Iguazu, na tromeji Argentine, Brazile in Paragvaja, 1500 km daleč od Buenos Airesa. Mladinski ples in izlet sta imela dosti udeležencev.

Gradnja velikega novega doma društva Triglav, ki je zaradi pomanjkanja denarnih sredstev nekaj časa zastala, v zadnjem času lepo napreduje. Dosedanja dva društvena domova sta na prodaj. Ko bo kateri od teh prodan, bodo z gradnjo novega doma še hitreje nadaljevali.

Jugoslovanski dom je 19. julija slavil 37-letnico ustanovitve z obsežnim umetniškim programom, ki je bil izpolnjen z jugoslovansko in argentinsko folkloro. V počastitev argentinskega državnega praznika je društvo Jugoslovanski dom 23. maja priredil slavnosten banket, na katerega je povabil predstavnike ostalih naših društev in naše ambasade.

Tudi naša folkloro se v Argentini lepo uveljavlja. Nedvomno moramo tu na prvem mestu imenovati največji in tudi najbolj aktivni folklorni ansambel v Južni Ameriki Jorgovan, ki je že na mnogih natečajih mednarodne folklore prejel prvo nagrado kot najboljši med najboljšimi. Jorgovan deluje v Jugoslovanskem domu tako, da si enega brez drugega skoraj ne moremo zamišljati.

Pri društvih Triglav in Jugoslovanski dom redno prirejajo tečaje srbohrva-

škega in slovenskega jezika za sinove in vnuke naših izseljencev.

To je na kratko nekaj novic iz društvenega življenja v Buenos Airesu. O delu jugoslovanskih društev v notranjosti Argentine pa vam kaj sporočim prihodnjič.

Petar Kurtič, Buenos Aires

Peru

Odlikovanje društva

»Dubrovnik«

Jugoslovanski ambasador v Limi je 25. junija priredil sprejem ob izročitvi odlikovanja Jugoslovanskemu društvu »Dubrovnik«, ki mu ga je podelil predsednik SFRJ Josip Broz Tito. Društvo Dubrovnik je dobilo visoko odlikovanje red bratstva in enotnosti s srebrnim vencem.

Prvo društvo jugoslovanskih izseljencev, ki so se v Peru priselili z dalmatinske obale, je bilo ustanovljeno leta 1906 v mestu Callao z namenom »medsebojne zaščite, pomoči in družabnosti«. Društvo si je v začetku dadelo ime »Slovansko dobrodelno društvo«, pozneje, ob ustanovitvi Jugoslavije pa se je leta 1919 preimenovalo v »Jugoslovansko dobrodelno društvo«. Med drugo svetovno vojno je to društvo, ki je ves čas svojega delovanja sledilo naprednim načelom, organiziralo v sodelovanju z Rdečim križem nabiralne akcije za pomoč žrtvam fašistične agresije. Člani so tudi z vsemi silami podpirali odpor jugoslovanskih narodov, ki se mu je čudilo vse svobodoljubno človeštvo. Po osvoboditvi Jugoslavije so člani društva pomagali po svojih močeh pri obnovi razrušene domovine. V zadnjem času si člani društva, ki so vsi državljani Peruja, prizadevajo pri izboljšanju gospodarskega, kulturnega in političnega sodelovanja med Jugoslavijo in Perujem in sploh za razvijanje jugoslovansko-perujskega prijateljstva. Pri tem naj omenimo, da prav s posredovanjem nekaterih članov društva »Dubrovnik« sodelujejo pri izgradnji namakalnega sistema Chira-Piura ter pri izgradnji agroindustrijskih kompleksov Piure, Santa in Huachoa tudi jugoslovanska podjetja.

Letošnji srečanja slovenskih lutkarjev

Lutkovna kultura je pri nas še vedno na dokaj nizki ravni, ne glede na dejstvo, da imajo nekateri lutkovni centri dolgo tradicijo, da tako tudi kvalitativno izstopajo in so pač izjeme, ki spodbujajo k ravnotežju celotnega lutkarskega ustvarjanja ter gledanja, pristopa k problematiki. Relativno slabemu stanju do sedaj botrujejo torej še slaba povezanost, kadrovske problemi, »nevezgojljivi« starši, nezainteresiranost sredstev javnega obveščanja in prav zato morda tudi potrošnikov, ali bolje neposrednih potrošnikov kulture, ki so ob enem animatorji in gledalci. In vendar tudi na letošnjih srečanjih ni bilo izrečenega ničesar o funkciji lutkovnega gle-

pine včlanijo v ZGSS in da se pri področnih ZKPO ter Zvezi prijateljev mladine (ZPM) ustanovijo komisije za lutkarstvo. ZPM namreč prireja vsakoletni festival pionirjev-lutkarjev. Povezava med prireditelji in lutkarji nasploh pa je toliko večjega pomena zaradi večje delovne povezave z jugoslovanskim centrom mednarodne lutkovne organizacije UNI MO.

Janez Postrak

Pravljica o Janku in Metki v izvedbi kranjskega lutkovnega gledališča, ki jo je režiral Saša Kump

Del ženskega zbora iz drame »Kurent«, ki so jo uprizorili horjulski igralci (Foto: Stane Jesenovec)

dališča in ustvarjanja. Ni se razmišljalo, če prikazane predstave sploh zadovoljujejo gledalčevo vedoželjnost, če ga spoznansko in umetniško dopolnjujejo. O oblikovanju in enotnosti lutkovne uprizoritve v interpretacijskem in stilnem pogledu večinoma še ne moremo pisati, res pa je, da se tovrstna ustvarjalnost še vedno bolj posveča izvedbi ene strani, ki tedaj naj ne bo zgolj didaktičnega polnokrvno dejanje.

Od 27. do 29. februarja je bilo v Mariboru VI. srečanje lutkovnih skupin Slovenije, od 7. do 9. maja pa v Velenju, tudi šesto, srečanje pionirskih lutkovnih skupin Slovenije. V Mariboru je bila ob srečanju še IV. skupščina slovenskih lutkarjev, kjer je bil sprejet letošnji delovni program komisije za lutkarstvo pri Zvezi kulturno prosvetnih organizacij Slovenije (ZKPOS), sestavni del programa Združenja gledaliških skupin Slovenije (ZGSS). Delovni program predvsem naglašja potrebo po organizacijskem utrjevanju, se pravi, naj se vse delujoče lutkovne sku-

19. srečanje amaterskih gledaliških skupin

Tudi letos je Združenje gledaliških skupin Slovenije pripravilo srečanje gledaliških skupin naše republike. Na srečanju, 19. po vrsti, ki je bilo prve dni junija na Vrhniki v počastitev 100-letnice rojstva Ivana Cankarja, so letos sodelovale gledališke skupine iz Raven na Koroškem, Medvod, Trnovelj pri Celju, Kranja, Trsta, Mežice-Prevalj, Kamnice pri Mariboru, Limbuša ter Horjula.

Na zaključnih prireditvah omenjenega srečanja pregledajo in ocenijo uprizoritvena prizadevanja slovenskih gledaliških amaterjev v preteklem letu ter se pogovore ter dogovore za repertoarno in uprizoritveno usmeritev v naslednjem obdobju. Za najboljše predstave ljubiteljskih gledaliških skupin sta bili ocenjeni uprizoritvi gledališke skupine prosvetnega društva Horjul: I. Cankar — M. Belina »KURENT« ter Slovenskega amaterskega gledališča TRST: Dario Fo; »BURKAŠKI MISTERIJ«.

Za njima bo ostal lep spomin

V preteklih mesecih je naša cleveland-ska naselbina izgubila dve znani plemeniti ženi. V Euclidu je 19. junija umrla Rozi Jurmanova, mlajša sestra Ivanke Schifrerjeve, znane društvene delavke, ki se je za vselej poslovila pred nekaj leti. Zdaj bosta za vselej skupaj v naročju ameriške zemlje. Tudi Rozi je sodelovala pri društvih, pri pevskem zboru Zarja, pri društvu Napredne Slovenske št. 34. SNPJ, pri Progresivnih Slovenkah krožek št. 2 in zatem pri krožku št. 3, bila je naročnica Rodne grude, odkar je ta začela izhajati. Nekajkrat je bila na obisku v Sloveniji in tako smo se tudi osebno spoznali.

Dne 12. julija je v Clevelandu umrla znana društvena delavka Avgusta Slejko, rojena Kranjc. Doživela je 81 let. Iz svoje rojstne Loke pri Zidanem mestu je prišla v Ameriko leta 1908. Bila je prizadevna članica krožka št. 3 Progresivnih Slovenk, osem let je delovala tudi v glavnem odboru te organizacije, bila je članica društva št. 5 SNPJ in Kluba slovenskih upokojencev. Sodelovala je tudi pri odboru Doma ostarelih na Neff rd.

Obe pokojni bomo ohranili v lepem spominu, iskreno sožalje njunim domačim in njunim prijateljem!

V Kostanjevici so sodelavci zagrebške televizije v letošnjem poletju snemali prvi del zgodbe za filmsko nadaljevanko o Nikoli Tesli, s katero bo RTV Zagreb počastila 120-letnico Teslovega rojstva. Prizori, ki govore o mladosti Nikole Tesle v Gospiču, segajo za sto let nazaj in zato so bili igralci in statisti tudi oblečeni kakor so bili v tistih časih. Vse to je seveda privabljalo k snemanju številne radovedneže.

V Šentjurju pri Celju imajo čebelarstvo društvo, ki deluje že sedem desetletij. V dneh od 20. do 22. avgusta so šentjurski čebelarji v počastitev te visoke obletnice priredili v kulturnem domu razstavo, ki je prikazala razvoj čebelarstva na sploh in čebelarstvo literaturo, ki je doslej izšla in bila dosegljiva. Na dvorišču doma so prikazali razvoj panjskih sistemov od kranjčev do danes.

Ameriška »Zarja« v Sloveniji

Osemindvajset pevk in pevcev iz Clevelanda je v drugi polovici julija prepevalo po Sloveniji in tako proslavljalo šestdeseto obletnico obstoja pevskega zbora »Zarja«. »Zanimanje za slovensko pesem je v Ameriki vse večje,« so pripovedovali med ogledovanjem zanimivosti v mestih in v okolici mest, kjer so prepevali. Navdušeno smo jim ploskali v Ptuju, Ribnici, Cerknici in v Novi Gorici.

»Človek ni človek, če ne ve, od kje je, kje so njegove korenine«, je dejal predsednik zbora Andrej Turkman, ki že nekaj let skrbi, da moč zbora

setimi leti močje, ki jim je bila v zavesti socialistična ideja:

»To je bil zbor moških, delavcev, ki so kot skupina mislili enako in je njihova hotenja združevala pesem. In zato še zdaj v vsak pevski program vključuje tudi delavsko pesem. Zdaj je to mešani zbor; to je postal že pred leti, saj je le tako lahko uresničeval program, ki je bil in je še bogat...«.

V šestih desetletjih obstoja je zbor veliko pomenil v javnem življenju »Ameriške Slovenije«, pomagal je oblikovati njeno kulturno podobo. S številni-

ših iger in se lotili tudi opere. V Clevelandu so uprizorili Smetanovo opero »Prodana nevesta«.

Gallusovi nagrajenci

Kolikšen je pomen Zarjanov v povezovanju ameriških Slovencev in v predstavljanju kulture stare domovine, kaže tudi priznanje, ki ga jim je podelila Zveza kulturno prosvetnih organizacij Slovenije ob njihovem prejšnjem obisku. Podelila jim je Gallusovo plaketo.

Velika želja pevcev je bila, da bi šestdeset let obstoja in množičnega prepevanja po Ameriki proslavili s koncerti po stari domovini. Pripravili so dober program in z njim razveseljevali poslušalce po Sloveniji, hkrati pa so se razveseljevali sami, ko so čutili, da prihaja ploskanje iz srca. Vsak trenutek so bili pripravljeni zaplesati valček ali polko ter skupaj z domačini zapeti pesem, ki so jo peli Slovenci že takrat, ko so zapuščali domovino in se vozili prek oceana s parniki.

Doumeti je treba

»V pevski zbor vzamemo vsakogar, ki hoče peti,« je rekla žena predsednika zbora, Josephine Turkman, ki je dirigentka:

»Ni povsem enostavno voditi tak zbor, saj je treba veliko prizadevanja, preden zapojemo tako, kot je treba. Smo z različnih koncev Slovenije oziroma so bili naši predniki iz Notranjske, s Štajerske, Dolenjske... In včasih se prav težko odločimo, kako bomo kakšno besedo zapeli, saj vsakdo trdi, da ima prav«.

Pevcev »Zarje« se sploh ne da ustaviti. Po domovini pojejo povsod. Po kosilu za mizami, v avtobusu med prevozom, peli so celo v krošnji lipe, ki raste pri Novi Štifti. Pesem je tisto, kar jih združuje in kar dajejo rojakom. Nekaj svojega pevskega bogastva pa so razdali tudi nam v domovini tako lepo, da smo jih vsi vabili, naj pridejo spet pet, preden se bo obrnilo toliko let, da bo obletnica.

Jože Vetrovec

Mali oglas

Prodajam enonadstropno hišo, 900 m² vrta, v bližini splošne bolnice Jesenice.
Jakob JAKLIČ
C. revolucije 13
64270 JESENICE

Sprejem pevskega zbora »Zarja« iz Clevelanda v Ribnici pred domom JLA

ne usahne in da se javljajo vedno novi in novi pevci, ki so bili rojeni v Ameriki in le po pripovedovanju vedo, da so njihovi predniki doma iz Slovenije.

»Veste, pri nas v Ameriki je iskanje prednikov, krajev, od kjer izviraš, pomembno. Vsi iščemo svoje korenine in ko človek odkrije, da so bili njegovi starši Slovenci, je lahko še posebno ponosen. Slovenci veljamo za snažne, pridne in umne ljudi in nas imajo radi. Ko ljudje spoznajo, da so njihovi predniki Slovenci, se žele naučiti vsaj nekaj besed materinščine prednikov. Najlažje se človek nauči jezika, ki ga sploh ne pozna ali pa ga le sluti — s pesmijo. V moji trgovini je zato kar naprej povpraševanje po slovenskih knjigah, slovarjih, ploščah in seveda tudi notah,« je razlagal in pripovedoval, da so zbor ustanovili pred šestde-

mi gostovanji po slovenskih naselbinah v ameriških državah (Ohio, Illinois, Michigan, Wisconsin in Pennsylvania) in v Kanadi je širil slovensko glasbeno kulturo.

Pevski zbor »Zarja« je bil prvi med slovenskimi pevskega zbori v ZDA, ki je občinstvu predstavil tudi slovensko partizansko pesem, saj so pevci vključili v svoje programe več kot trideset partizanskih pesmi.

Ameriške rojake so razveseljevali z glasbo vseh zvrsti. Med njihovimi programi je moč najti skladbe, spevoigre in operete. Po ameriških odrih so prepevali »Snubače«, »Rožmarin«, »Povodnega moža«, »Srce in denar«, »Ponočnjake«, »Čevljar in vrag«, »Cigan baron«, »Pri zlatem sodčku«, »Slamnatí vdovec«, »Beli telovnik«, »Kmeta ali meščana«, »Na izletu«, pa tudi Radovana Gobca »Planinsko rožo«. Razen tega so uprizorili sedem kraj-

Pavle Zidar

Oče

Ura je devet proč. Mama čaka očeta, zibaje se na pručici, beroč sveto knjigo. Vekarica melje svoje enolične zvoke in le na dolge trenutke se Maksu zazdi, da pobežlja in da se zvoki usipljejo kakor srčni utripi.

Ne more zaspati, čeprav pada nanj senca v obliki zastorčka. Mami pa to zadostuje za mir s seboj. Prostor je razdeljen na dve polovici kakor mesec: na svetlo in na temno. V svetli in budni živi mama, Maks pa je popljen v temni del in oprezuje s tenko bilko zavesti, kakor s periskopom, po tihem, poglobljenem prostoru, kjer se sprehajajo svete osebe, ki jih oživlja mama s svojim branjem.

Neredko je videl Mojzesa v beli tuniki, kako gre po kuhinji gor in dol; ni bil to privid, ampak resničnost, ki jo je izoblikovalo mamino doživetje desetih zapovedi na gori Sion.

Dalje je videl angele, snežno bele, ki so se pogrezali skozi stene kakor skozi puh oblaka. Včasih se je zmuznil za njimi, pa ga je prijela stena in ga stisnila, da je vpil, vpil, dokler ni padel iz sna.

Zatipal je po steni pred sabo, a je bilo vse neskončno gladko in navpično; nikjer nobene reže.

Tudi nocoj je čutil svete osebe, ki so obkrožale mamo, in angele, vstopajoče v steno. Čas je oživljal kakor mravljišče in ga dramil.

Ničkolikič je že prebral pesmico, všito v zidni prt, edino umetniško lepoto, ki ga je premogla družina. Če je vztrajno ponavljal vrstice, mu je njihov notranji ritem le iztrgal zavest in jo pretil v temo, kjer se je kot živo srebrna kaplja zakotrljala v globino brez sna. Sen je zmeraj doživljal kot padec z razprostrtimi rokami.

Tako sta čakala očeta, kadar je prihajal s popoldanskega šihta. Bila sta kakor polovici mesca, temna in svetla, na katerih pristaja človeška misel.

Kljuka je jeknila, vrata so mehko odrinila zrak in Maks je zaznal očetovo vstajajočo postavo v celoti. Tudi če je bil stisnjen k zidu, je videl za seboj očetovo približevanje, kakor da bi ga spremljal z odprtimi očmi.

Pozdravljalo se pri njih ni, ker je bil pozdrav nežnost, ki so se je sramovali. V pozdravljanju so čutili slabost življenja. Odhod s sveta.

Mama, ki je bila velika služkinja in je doživela svet v poklonih in poljubih s pasjim cmokljanjem, je obžalovala,

da je njena družina ostala tako trda in se ni oprijela niti ene od teh čudovitih prevar. Potožila je sama sebi, kadar ji je bilo preveč trdo med njimi. Tedaj je Maks poslušal dolge in mučne, jokajoče samogovore o tem blagem in dobrem pozdravljenju, ki te naredi stokrat srečnejšega kakor tisoč zlatih palač. Zaman se je zganila, da bi ganila moža in odprla v njem mehko. Oče ni hotel pokazati svojih solz. V pozdravljanju je videl zmeraj le solzenje čiste hinavščine. Resnica zanj ni imela niti solz niti smeha.

Ljudje se poslavljajo že, ko se tisočkrat na dan ogovarjajo z dober dan ali zbogom, je zagovarjal svojo trdoto. Zakaj naj bi jemal slovo brez razloga. Za vogalom čez deset minut spet srečaš tistega, ki si ga maloprej poslal na oni svet z dober dan ali dober večer. Življenje je poslavljanje, Matija, ga je nagovarjala žena. Eno samo večno slovo.

Ravno zato, ker je to, se nočem poslavljati. Jaz hočem ostati tukaj; dobro mi je.

Zaradi tega očetovega odnosa do sveta je hiša ostala brez nežne svetlobe, ki je Maksovo mater tako veselila. Pozdravljali se niso zato, ker so želeli ostati tukaj.

Maks, čeprav obrnjen v zid in z zaprtimi očmi, je videl, kako je mati vstala. Sveta knjiga se je zaprla s blagim tleskom. Svetniki so zmeraj poskakali nazaj, brž ko je vstopil oče. Morda so se ga bali, zakaj bili so resnično nežni. Kakor pozdravi.

Oče je bil videti jezen. Gibi so mu bili odrezavi. Lovil in zadrževal je dih.

Iz sence ga je opazil kanarček in začel brusiti kljunček.

Mati je opazila očetove ranjene gibe. Napolnili sta jo tesnoba in strah, ko je videla svojega moža v bolečini.

Ali je mar . . . kaj narobe? je vprašala. Njen pogled je že pestoval očetovo roko, je začutil Maks.

Oče se ni vdal. Le dva, tri glasove je spustil, ki so pritrdili materin obup. Nikoli se ni vdal globlje.

Bil je zelo zelo mehak. Ranljiv že od vetra ali od sončnega žarka. Pozdravljanje pa bi ga preveč razgalilo v duhu in ljudje bi ga uničili. Pozdrav je bil zanj nevarno odkrivanje samega sebe. Kakor tudi bolečina in krivica v izpovedi.

Maks ni še videl očeta potrtega. Njegov glas je zvenel zmeraj v isti barvi: trdno, ukazujoče, vizionarsko.

Oče je nevede posnemal večnostnega očeta: Boga. Vsaj pred materjo in njim.

S to svojo nedostopnostjo je v Maksu zgradil trdnost in mir. Spominja se, da se ga vse do tistega večera svet sploh ni dotikal z bolečino.

Vse do tedaj ni vedel, da stvari okoli njega žive svoje, potemnjeno življenje in da se zapletajo v človeško smer, ker lastne nimajo. Bil je preveč premočrten, ali slep. Oče ga je presleplil tako scela s svojim nedostopnim glasom, da je postajal neobčutljiv zase in za okolico. V sebi pa je že čutil, da se v globinah prelamlja v dvoglasje in celo v večglasje. Potiho se je že dolgo bal zanj, da bi se mu kaj ne zgodilo. V resnici pa se je oče že lomil v svoji trdnosti.

Neskončno se je bal očetove žalosti. Ne bi je prenesel, se spominja. Prej smrt, kakor njegovo mehko.

Ves družinski sistem čutnosti je posedovala mama: od pozdravljanja do solz. Tam je Maks srečaval svet, ki se je krčil in proizvajal lepoto in gnus.

Vendar ga ni vleklo tja, v tiste čudne oblike, spremenljive z vsakim dihom. V mami je bilo neskončno nežnosti. Zdela se mu je bolj harmonika kakor človek. Vse si lahko zaigral nanjo, medtem ko je bil oče nad temi barvami sveta.

Zdaj, ta hip, pa je že vstopal v spekter bivanja.

Maks je začutil, da se ga polašča stara, zabuhla slamarica, na kateri je ležal. Da prihajajo vanj mize, stoli, ropotija kuhinje in spalnice in ga naseljujejo s svojim truščem in s svojimi liki.

Molk med materjo in očetom se je poglobljal v izbruh.

Maksa so hotele stvari izvreči iz sebe kot pozdrav.

Slamarica pod njim je postala mravljišče občutkov.

Mir, s katerim je obvladoval stvari, je bil razbit. Svet ga je naselil s šumi, še preden se je v svojem videzu razcepil kot Bog.

Oče je mukoma slačil srajco. Jecljaji, rahlejši kakor dojenčkovi, so zlomili Maksovo moč.

Kaj pa je? se je vtaknila mama, ko da spet nekoga pozdravlja.

Oče je jecal vse glasneje. Oglasile so se njegove kosti. Zadehtelo je po prepoteni koži.

Ja bog pomagaj! se je preglasila. Kaj pa je bilo, si kam padel?

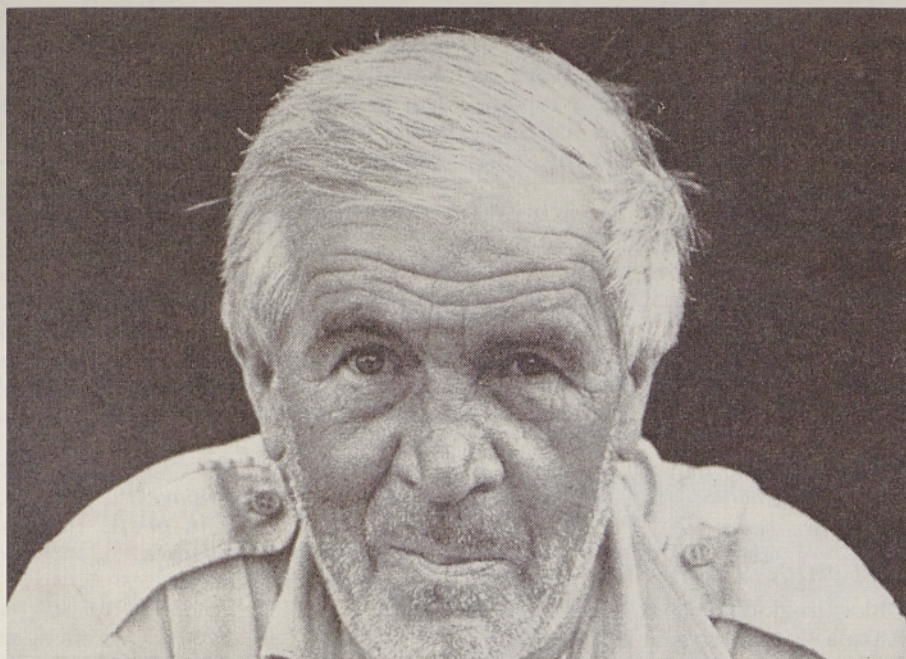

Foto: Milenko Pegan

Ne, je odgovoril zlomljeno oče: Maks je prepoznal v njegovem glasu isto stvarnost, kakršna je pravkar vdrla k njemu: nemir stvari.

Te je kdo udaril? je vprašala mehko, ko da polaga na bolečino roke. Z njenimi glasovi je prišlo nadenj tudi prekrito, nevidno otipavanje.

Jjja, me jje, je priznal kričavo, in iz te jeze se je razlila po prostoru žalost, kakršna razširi pozdrav, ko se uleže med ljudi.

Maksa je priznanje pognalo v krč, ki je postajal vse močnejši. Ožil se je in tanjšal, dokler se ni izcedil v nič.

Obležal je brez diha.

Kako pa to! se je zravnala mama. Njeno otipavanje z glasom je postalo grobo.

Delili so udarniške . . .

Udarniške?

Sem rekel, zakaj pa samo tistim, ki imajo gobec, dajte še tistim, ki imajo roke.

Si rekel?

Pa reče Brelih: Povej, kdo nima med nami rok! Sem rekel: Če ti ne vidiš, ki deliš, kako naj jaz, ki ne dobim. Tiho so bili. Dali so mi bon za flašo pira. Resresk ga raztrgam in grem. Takrat pa zaplenketa. Vrže me čez štreko v mrzle cakelne. Pogledam, kdo me je, in vidim Štefana. Žuga mi z drogom za peč. Noter te vržem, vpije, če ga boš še zvijal.

Šte-fan! povzdigne mama glas groze in sovrašтва.

Maksa je ta klic vrnil iz niča. Prevzelo ga je materino otipavanje očeta z glasovi, v katerem je občutil njeno suho

in toplo kožo.

Postal je spet telesen, speč.

Oče in mati sta utihnili, ko se je prevrgel na bok. Opazovala sta njegovo dihanje in ga preverjala, če je res dihanje spečega.

Maks je slišal njune skrite poglede, kako izmenjujeta zaupanje v dihanje, ki jima ga je uprizarjal kot dihanje razblinjene zavesti.

Psssss . . ., je zasikala mama. Sinček se ji je razcvrl kakor kapljica maščobe.

Oče je zaihtel.

Še bolj je zaigral, da spi. Vendar je ulovil bruhanje bolečine v celoti: teklo je iz visoke očetove postave kakor voda iz mrtvega telesa.

Mama je nemo strmela v razneženega očeta. Njegova nenadna mehkoča ji je bila znana, ker je tako čudno, globoko molčala.

Maks bi se rad pognal iz sna in pokrnil s telesom razžaljenega očeta, pokrnil temno razlivanje vode, ki se je golčeč gnala iz njega.

Še nikoli ni slišal tega joka. Jok ga je v hipu preobrazil v nasprotje. Nič več ni bil sin, ampak oče, ki pripravlja maščevanje.

Tisti večer, se spominja Maks, je prevzel vajeti v svoje roke.

Oče kot oče se je razbil še na sina. Ko očetje priznajo svojo žalost, ko jih zvije temni glas, mora otrok v boj zanj in še zase in postane oče svojega očeta.

Odlomek iz novega romana Pavleta Zidarja »Živim«, ki ga je izdala založba Mladinska knjiga.

Občani Ločne, Mačkovca in Otočca bodo dobili nov zdravstveni dom in lekarno. Sodobna stavba, ki bo tudi znotraj moderno urejena, bo novomeškemu zdravstvu prinesla velik napredek. Novi zdravstveni dom, ki ga nameravajo izročiti namenu že konec oktobra, bo imel dve splošni in dve zobozdravstveni ordinaciji ter verjetno tudi specialistično ambulantno za ginekologijo in medicino dela. Novi zdravstveni dom gradi Zdravstveni dom Novo mesto, sofinancerji pa so tovarni Krka in Labod, lekarna ter krajevna skupnost Novo mesto.

Ribničani, odnosno Turistično društvo v Ribnici, so pripravili delo in nastanek suhe robe in ribniški sejem, na katerem so prikazali delo in nastanek suhe robe in ribniških lončarskih izdelkov. Pravijo, da je ribniška suha roba sicer zelo znana po vsem svetu, za kar imajo največ zaslug naši izseljenci, vseeno pa je premalo propagande zanj doma, zato se jim zdi prav, da prikažejo, kako se izdelujejo ti priljubljeni ribniški spominki in kateri so pravi. Sejem so priredili 12. septembra. Prireditveni prostor je bil na Glavnem trgu in Ljubljanski ulici, kjer so postavili stojnice. Isti dan je bil v Ribnici tudi živinorejski sejem in tekmovanje gozdarjev. Domača podjetja Inles, RIKO, Jelka, Donit in še nekatera pa so razstavila svoje izdelke in s tem prikazala razvoj ribniške industrije. Prireditvev je privabila v prijazno Ribnico veliko obiskovalcev.

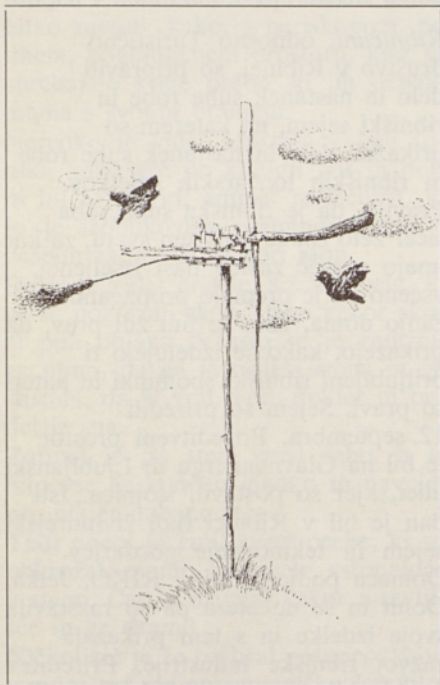
Avsa, Perati, Piki in Plohi, obmejna naselja pod Matajurjem, bodo v letošnji jeseni dobila vodovod. To je res velika pridobitev, saj so bili odslej največ odvisni od kapnice, ki pa je ob suši presahnila. Živino so morali goniti napajat daleč iz vasi. Mladinske delovne prigade, ki so sodelovale letošnje poletje v akciji »Posoče 76«, so priskočile na pomoč tudi krajevni skupnosti Livek. Skupno z domačini so izkopali jarke za vodovod skoraj pod samim vrhom Matajurja. V razmeroma kratkem času so izkopali traso v dolžini 4 km, po kateri bo po ceveh pritekala zdrava gorska studenčnica.

Klopotec

Ko je trkala na dver jesen, se je stari Miha, ki je živel v polrazpadli kolibi pod vinogradom, spravil nad klopotec.

Miha je vsako jesen napravil nov klopotec. Pri tem pa je bil mojster, da ga ni bilo enakega. Njegovi klopotci so bili največji, najlepši, da o zvoku, ki so ga stresali med gorice, ne govorimo.

Tako je bilo tudi s tem zadnjim klopotcem, ki ga je Miha naredil. Strašansko je bil lep. Lopate, ki so grabile

veter, so opletale v krogu kot velikanove roke. Rep, košat kot pri lisici, se je gizdavi zibal in usmerjal klopotec vetru v naročje. In kladivca so plesala in pela v desetih različnih tonih, da se je slišalo kot pesem.

Vaški fantje so ga postavili na vrh Goric in tako je bil nekakšen kralj vseh klopotcev.

Tega se je zavedal tudi klopotec. Od jutra do večera in od večera do jutra je pel: »Jaz sem najlepši, največji, najboljši. Moja pesem je najslajša in sploh. Nobena ptica ne poje tako lepo. Tudi slavčka posekam, če je treba.« Ptice so slišale klopotčevo samohvalo in se muzale. Saj klopotec niti pomislil ni, da ptic še ni slišal. Od jutra do večera in od večera do jutra je poslušal le svojo pesem in se z njo naslajal.

Bil je domišljav.

Nekega dne pa se je veter zgubil nekje

v daljavi in nad Gorice je legla tišina.

Takrat se je oglasil slavček. Hotel je izkoristiti to blago tišino brez ropotanja klopotcev pa je zapel še lepše kot sicer. Njegova pesem je bila ena sama himna naravi in življenju.

Klopotec je prisluhnil. Pesem ga je ganila, šla mu je do srca, kot se reče. Občudoval je slavčkovo pesem. To pa ni trajalo dolgo. Nenadoma se je zavedel samega sebe in zazdelo se mu je, da ga slavček pravzaprav izziva. Pa si je rekel: »Ah, kaj, neumna ptica. Saj ne poje slabo, toda z mano, klopotcem, se ne more primerjati. Jaz bom ostal vedno največji in najlepši.«
Smiljan Rozman

Čuj noče biti sam

Katka je dobila novo rdeče krilce. Skakala je pred hišo in priskakala do Čuja.

»Čuj, gremo, v mesto gremo!« je zapela Katka in začela odpenjati psa. Iz hiše sta prišla oče in mama. Mama je zaklenila vrata, oče pa je pogledal za Katko in zaklical:

»Ne, Katka — Čuj bo ostal doma! Čuj je čuvaj — zato ga imamo!«

Katka je skoraj zajokala. Čuj pa je postal nemiren, začel je tekati po dvorišču, cvilil je in lajal.

»Čuj, saj se kmalu vrnemo!« je rekla Katka.

Mama pa je stopila k psu in ga pobožala po glavi in hrbtu.

»Saj si že velik, Čuj — kaj pa jokaš!« Odšli so po cesti, proti mestu — brez Čuja.

Čuj je ostal sam na dvorišču, milo se mu je storilo, sedel je na zadnje tace, dvignil je glavo in zacvilil proti nebu. Napenjal je verigo in jermen okoli vratu. Skakal je in se zvijal, toliko časa se je poganjal in vlekel sem in tja, da se mu je glava izmuznila iz ovratnice. Veriga je padla na tla, zarožljala — in Čuj je bil prost.

Zavrteel se je okoli sebe, skakal, vohal in ko je odkril sled za Katko, za očetom in za mamo, se je zapodil po dvorišču in naprej po cesti proti mestu.

Katka ga je prva zagledala. Toliko, da ni zavpila. Toda pred njo je hodil oče, ob očetu mama, oba sta se nekaj pogovarjala in Katka je vnaprej začutila, da ne bosta navdušena nad Čujem.

Čuj pa je že priteknel do njih. Skakal je in lajal pred očetom in materjo. Oče je pogledal Katko in potem Čuja.

Pogladil je psa in zapuhal iz pipe. »Čuj, tokrat naj ti bo; pa pojdiva s Katko!« je rekel.

Čuj in Katka sta veselo poskočila po veliki cesti.

Branka Jurca

Jože Šmit

Oktober

*Jutra so megljena, siva,
a ko sonce vzide spet,
v barvah mavričnih preliva
se jesensko lepi svet.*

*Kakšne barve in vonjave!
A vse manj je rož in ptic,
rosa v mraku moči trave,
nič več bosih ni nožic.*

Saša Vegri

Miša in hiša

*Vrtec je hiša,
kamor hodi Miša.*

V njej so tudi

Nejci, Drejci,

Nine, Brede

in najlepše

petletne sosede.

V vrtcu se hodi

po utečeni praksi

z mini ali maksu

plaščem in frizuro.

V vrtcu se ob uri

kosi slastne pite,

kruhove narastke

z malinovcem prelite.

V vrtcu, v garderobi

čaka očka nate,

da obuješ čevlje

in vzameš copate.

V vrtcu je zvečer tema,

ker nihče ni tam doma.

Danilo Gorinšek

Lenuharska

*V ponedeljek podremava,
da še v torek se mu zeha,
v sredo ves dan poležava,
da v četrtek se ne upeha.
V petek pravi: »Slab začetek
je v soboto se truditi,
saj v nedeljo je že svetek,
ko se treba je spočiti!«
Kdor tako zapravlja teden,
suhe mrvce ni vredn,
če pa tudi jo dobi,
kaj bi z njo, saj mu — plesni!*

Osojani plešejo

Narodna iz Solbice v Reziji

*Oj Osojani plešejo,
da hlače se jim tresejo,
snedo tri kotle močnika,
še kotel mi polžiho.*

Mirko Kunčič

Jesenska

*Listje z vej neslišno pada.
Zadnje rože venejo.
Daleč, daleč v tuje kraje
mrzli vetri ženejo
drobne ptičke ... Sred polja je
pusto vse in zapuščeno:
šla je čezenj, šla je čezenj
črna žalost z belo ženo.*

*Mi pa nismo nič potrti;
sonca smo si nalovili
polne koše sred poletja
in ga v srcu dobro skrili.
Za vse dolge zimske dneve
bomo ga dovolj imeli:
v toplih izbah kot spomladi
bomo rajali in peli.*

Ludovika Kalan

Samoglasniki

*A A A A A
naše muce ni doma.
E E E E E
miška to prav dobro ve.
I I I I I
v luknjo se ji ne mudi.
O O O O O
sirček še pojedla bo.
U U U U U
zbeži! Muca je že tu!*

Potočki v Schwarzwaldu

V Schwarzwaldu je mnogo bistrih potočkov. Rada se sprehajam ob njih. Nekega sončnega dne sem šla skozi gozdove in ob njivah. Zagledala sem majhen potoček. Sedla sem ob njegovem bregu in ga občudovala. Za trenutek sem pozabila na vse skrbi in bila tako srečna. Saj sem bila sama s potočkom kakor, da sem z dobrim prijateljem. Gledala sem ga, ko je pri-skakljal s hribov in je veselo žuborel. Voda je bila zelo čista, a mrzla. Vstala sem in se sprehajala ob njem. Vedno sem imela občutek, da mi hoče

Najbolj žalosten dan

Najbolj žalosten dan mojega otroštva je bil, ko sem imel tri leta in sem moral ostati pri stari mami v Jugoslaviji. Oči in mama sta pa odšla v Nemčijo. Stara mama je imela veliko dela, zato sem bil največ sam. Sedel sem na klopi pred hišo in mislil na svojo mamico in očita, ki sta ostala v Nemčiji. Tam sta delala v tovarni, zato nisem mogel biti pri nji-ma, ker me nista imela kje pustiti, ko sta šla delat. Vsak dan sem čakal, če mi bo mama kaj pisala. Šele po dveh letih sem šel lahko nazaj k staršem v Nemčijo in ostal pri mamici in očitu.

*Andrej Drobnič, 4. razred slov. šole,
Reutlingen*

*S proslave stoletnice
Cankarjevega rojstva v Geelongu*

nekaj lepega povedati. Spomnila sem se na domovino in na čisto reko Savinjo. Zaželela sem si, da bi sedela ob njej in se v njej kopala. Vem, da imamo v Sloveniji še več bistrih potočkov kakor tukaj. Takšni potoki pa so ponekod tudi zelo globoki in v tolmu-nih je veliko rib. Videla sem tudi, da dela potok veliko ovinkov. Ker sem bila žejna, sem pila njegovo vodo. Bila je tako dobra, kakršne že dolgo nisem pila. Čeprav bi najraje še ostala, sem se morala vrniti domov. Zvečer sem doma srečna, zadovoljna mirno zaspala.

*Sabina Cilenšek, 7. r. slov. šole
Nagold, Nemčija*

V začetku mojega življenja v Nemčiji sem bila zelo osamljena. Zato sem si želela neko prikupno žival, s katero bi se kratkočasila. Ko sem se nekoč vračala od slovenskega pouka mimo izložbe z živalmi, sem zagledala hrčka. Starši so mi dovolili, da ga kupim. Komaj sem pričakala ta trenutek. Izbrala sem najlepšega. Tudi na kletko in hrano nisem pozabila. Doma sem mu takoj pripravila nov domek. Motilo me je le to, da je hrček podnevi spal, ponoči pa ni dal miru. Vseeno sem se velikokrat poigrala z njim. Nekega sončnega jutra je pa moj prijatelj hrček kar spal. Zvit je bil, kakor jež pozimi, in se ni zgani. Končno sem spoznala, da je poginil. Tako sem bila žalostna, da sem na glas zajokala.

*Maja Rabuza, 6. razred slov. dop. šole
Sindelfingen*

Likof

Spet so do vrha dogradili hišo, ki bo postala sodoben dom neki nemški družini. In tram pri ostrejšu so pritrdili smrečico, ovešeno s pisanimi papirnatimi trakci in vedeli so, da jih bo zadovoljni lastnik nove hiše povabil na likof. Tako se je tudi zgodilo.

Kakor tolikokrat že ob podobnih priložnostih, so posedli okrog pogrnjene mize, obložene s pivom, vinom in prigrizkom. Lastnik jim je nazdravil v nemščini in se zatem v polomljeni jugoslovanščini skušal vplesti v pomenek. Kratko so odgovarjali, se vljudno nasmihali. Šele, ko so nekajkrat spraznili kozarce, se je pogovor razživel. Pa se je oglasil Prekmurec Tonek:

»Drugo leto vas bom pa vse, ki skupaj delamo, jaz povabil na moj likof v Prekmurje. To bo likof, vam pravim. Z Magdo sva se že pogovorila. Prolenke bomo pekli, za piti pa tudi ne bo zmanjkalo.«

»Že tri leta nas tako vabiš, kaj si pozabil?« ga je zbadel Dolenjc Dare. Vsi so se zasmeli. Tonek pa se je izmotal:

»Se je pač zavleklo, kaj se pri tebi ni?«

»Zavleklo, zavleklo,« so ponavljali smeje, a smeh ni bil več sproščen. Vsak je pomislil na svoj likof in na vse tisto, kar mu bo sledilo potem. Saj zaradi tega so večdel prišli delat na tuje. Zaradi tega garajo kot živine, delajo nadure, varčujejo, si pritrugejo od ust. Zaradi tistega likofa, ki ga bo vsak praznoval med svojimi doma, ko ga bo zelena smrečica, vsa okrancljana s pisanimi trakci pozdravljala z vrha slemena njegovega novega doma. Popita pijača je razžarela misli in jih živo razgibala. Tisto, kar je vsak nosil globoko v sebi, se mu je nenadoma živo približalo, ga vsega prevzelo. Vse glasneje so govorili. Drug je hotel prevpiti drugega. Nemški mojster in lastnik nove hiše sta se tiho poslovlila, pa tega skoraj opazili niso. »Magda bo čez tri mesece spet rodila,« je pripovedoval Tonek, »pubec in deklinica hitro rasteta, pet nas bo. Drugo leto moram dograditi hišo, vsaj toliko, da si za silo uredimo in se preselimo od matere.«

»Jaz gradim brez posojila, tako sem sklenil in se tega držim,« je razlagal Jože. Vsako leto nekaj kupim za hišo, vse dopuste doma prezidarim. Vsi delamo, še mati. Vsak ficek trikrat obrnem, preden ga izdam, a tukaj me je hudič prekleti že dvakrat hotel ogoljufati za nadure. Naj le še poskusi, kar tožil ga bom!« Glas se mu prelomi. Tiho se zastrmi predse. Morda se je spomnil na sinkov objokani obraz tiste prve tedne, ko se je vračal iz nemške šole in ponavljal vedno eno in isto, da ne mara več tja, saj ne razume. Otroci in učiteljica so tako drugačni, tuji, ne marajo ga in on jih tudi ne mara . . .

Martin pa molči. Zanj so vsi takšni likofi enaki. Prepričan je, da svojega ne bo nikoli praznoval. Na tuje je šel, ker se mu je življenje hudo nalomilo. Žena se je spečala z drugim, otrok mu je umrl. Kaj naj bi počel še doma? Pa je odšel. Zdaj zidari. Morda bo kdaj prišel v kakšno tovarno in stal ob tekočem traku. Vseeno mu je. Zaslužek sproti porabi. Tudi za pijačo poleg drugega. Počemu bi varčeval? Za koga neki? Dalmatinec Mate je zateglo zapel v morju in ladji, ki pelje dragega daleč v tuji svet . . .

Ko pijače ni več, se pogovor utiša. Besede zastajajo. Misli se trudne razblinjajo kakor je ob vsakem podobnem likofu na tujem, le ena ostaja živa in terja odgovor: Koliko bo likofov še do tistega pravega, na domačih tleh?!

Tisti predelčki iz prozorne plastike

Kako da ne? Saj je velikokrat v njih zajet velik in tudi prozorne plastke. Vanje shranite fotografije svojih dragih in te vas potem spremljajo zvesto in vdano, kamorkoli vas povede pot.

Ko prihajate v stari kraj, jih seveda prinašate tudi s seboj. Kako da ne? Saj je velikokrat v njih zajet velik in tudi morda najlepši del vašega življenja. Kolikokrat ste jih že odprli pred nami in bilo nam je, kot da prebiramo knjigo vašega življenja. Rojakinja Mary je odprla takšno listnico. V prvem predelčku smo videli podobo dekleta v starinski obleki in zvedeli, da je bila to Maryna mama, ko je pred dolgimi desetletji iz naših krajev prišla v Ameriko. Mož z velikimi brki in dobrodušnim pogledom na drugi podobi, to je bil Maryn oče. In suho dekletce z dolgimi kitami to pa je bila nekoč Mary. Potem smo videli Mary z mladim možem in otročički, pa spet Mary samo z otroki, za katere je morala trdo delati in skrbeti, ko se je mož smrtno ponesrečil. Videli smo Mary med člani slovenskega društva. In potem smo srečali podobo Mary z njenim drugim možem, ki je prinesel toliko miru in sreče v njeno življenje. Videli Maryne vnuke.

Ko smo gledali te podobe, se nam je zdelo, da slišimo šumenje reke, ki teče, in se nikoli ne ustavi. Tako teče čas, minevajo leta.

Mary je zaprla listnico in se žalostno nasmehnila. Prebrali smo njene misli, saj so bile to misli mnogih izmed nas: vse najlepše, najsrečnejše je reka življenja že odnesla s seboj.

Ina

---

*Če ste se
preselili . . .*

*izpolnite naslednji
obrazec in ga v
kuverti pošljite na
naslov naše uprave:
Rodna gruda,
61000 Ljubljana,
Cankarjeva 1/II,
p. p. 169,
Slovenija,
Jugoslavija*

Ime in priimek:

Stari naslov:

Novi naslov:

---

dekorativna

Ljubljana, Celovška 280

Telefon: 54-241, Telex: 31-305 Poštni predal: 44

Ustanovljena leta 1919.

Lastna:

barvarna, pripravljavnica, tkalnica, pletilnica,
ročna tkalnica, šivalnica

Proizvaja:

sodobne in stilne, listne jaguarske in lasaste
pohištvene tkanine; dekorativne tkanine;
enobarvne in tiskane pohištvene jerseje; toaletne
garniture; ročno tkane volnene tapiserije;
ročno tkane gobelinske in vozličaste preproge;
okrasne blazine, pregrinjala, prtiče; enobarvne
in jaquardske dekorativne zavese

Prodaja po tovarniških cenah v industrijski
prodajalni, Ljubljana Celovška c. 280. Odprto
od 8—13 ure.

Revija za vse, ki imajo radi Slovenijo
rodna gruda

*mesečna ilustrirana revija za
Slovence po svetu*

*Tisoči Slovencev, ki živijo raztreseni na
vseh kontinentih, jo radi prebirajo.
Naročite jo tudi vi, priporočite revijo
vašim prijateljem, znancem,
sorodnikom, vsem drugim rojakom.*

slovenski koledar 1977

*To je vaš koledar! Knjiga, ki jo boste
z veseljem jemali v roke vse leto.*

---

*Na naš naslov: Slovenska izseljenska
matica, 61001 Ljubljana, p. p. 169,
Cankarjeva 1/II, Slovenija, Jugoslavija
pošljite izpolnjeno naročilnico in takoj
vam bomo ustregli.*

NAROČILNICA

Takoj mi pošljite

mesečno revijo Rodna gruda

Slovenski koledar za leto 1976

ali naročam

Slovenski koledar za leto 1977

Točen naslov:

Podpis:

Dvojezičnost

To pot se ne bomo pogovarjali o sistematičnosti v jeziku v tistem smislu, kakor smo se začeli v prejšnji številki, temveč se bomo vrnili k vprašanju, ki so bila načeta letos v junijski številki pod naslovom »slovenliš«. Tedaj sem namreč omenil, da se pripravljamo obsežnejša študija profesorja Jožeta Paternosta o jeziku (slovenščini) v eni naših naseljenjskih skupin v Ameriki.

Medtem je ta študija izšla v reviji *General Linguistics* (1976), ki jo izdaja *Pennsylvania State University Press*, in ima v angleščini naslov: *Slovenian Language on Minnesota's Iron Range: Some Sociolinguistic Aspects of Language Maintenance and Language Shift* (Slovenščina v Iron Rangeu v Minesoti: nekaj sociolingvističnih opažanj o obstoju in menjavi jezika).

Študija obsega 56 strani in je v nekaterih pogledih zelo podrobna. Glavni namen ji je bil ugotoviti rabo jezika v posameznih rodovih naših priseljencev v konkretnem kraju in konkretnem času, in sicer v letih po 1970 in v nekaj manjših mestih severozahodne Minesote, na področjih, kjer segajo prvi slovenski priseljenci v osemdeseta leta prejšnjega stoletja in za katera je bilo za leto 1925 ugotovljeno nad 20.000 oseb slovenskega rodu. Profesor Paternost je pripravil posebne vprašalnike in posnel na trak pogovore z blizu sto osebami iz štirih rodov slovenskih naseljencev.

Da si bomo vsaj približno na jasnem glede sorazmerja slovenske narodnostne ali jezikovne manjšine na omenjenem področju, si oglejmo vsaj nekaj števil za leto 1970: v mestecu Eveleth s približno 5000 prebivalci je bilo okoli 1500 oseb slovenskega rodu, v Chisholmu sta znašala ti številki 6—7000 in 2000, v Elyju 5000 in 2500, v Gilbertu 3000 in 700, v Aurori 2500 in 8000, v Biwabiku 1500 in 300. Ker je to pretežno rudarsko področje, so tudi slovenski priseljenci, in sicer ne le predstavniki prvega rodu, temveč tudi drugi še pogosto poklicno vezani na rudarsko stroko, okolje in vsakdanje življenje, dasi so njihovi otroci in vnuki zlasti zaradi šolanja in poklicev v zvezi z njim razkropljeni večinoma po vsej Ameriki, deloma pa so v službi tudi na domačem področju.

Tu nas zanimajo seveda predvsem Paternostova jezikovna dognanja, saj so ena prvih iz prve roke in temelječe na stvarnem gradivu zadosti številnih informatorjev. Oglejmo si njegove ugotovitve glede tako imenovane dvojezičnosti (bilingvalizma), ko se posameznik lahko enako sproščeno izraža v dveh jezikih. Profesor Paternost ugotavlja za to področje, da je idealna aktivna dvojezičnost (z enakim obvladanjem slovenščine in angleščine) redka. Našel jo je deloma samo pri nekaterih predstavnikih prvega rodu, se pravi pri ljudeh, ki so prišli v Ameriko s popolnim znanjem slovenščine in so se po sili razmer in jezikovni nadarjenosti hitro priučili tudi angleščine, ali pri redkih predstavnikih drugega rodu, ki so se šolali že v Ameriki, se pravi, da jim je bila šolska podlaga angleščina, od doma pa so še v celoti poznali samo slovenščino. Seveda je tudi taka dvojezičnost bolj sproščena predvsem v snoveh, ki so zajete v posamezna življenjska, poklicna ali strokovna področja govorcev. Več je seveda pasivne dvojezičnosti, da lahko bodisi enako brez težav berejo sporočila v obeh jezikih ali pa jim tudi slušno (po radiu, v pogovoru) obvladano sledijo.

Sicer vemo, da se stopnje dvojezičnosti in njene oblike menjavajo od človeka do človeka, ker je vse odvisno od okolja, v katerem posameznik živi, od starosti, v kakršni je prišel v novo okolje, od poklica, ki ga opravlja, od družbe, v kakršni se giblje, od nadarjenosti za jezikovno dojetje in izražanje in tako naprej. Tako se dvojezičnost v praksi večinoma razdeli na dvojezičnost z enim prednostnim jezikom. Predstavniki prvega rodu priseljencev se prav gotovo laže izražajo v slovenščini, se pravi, da jim je slovenščina prvi jezik, na splošno jezik za aktivno izražanje, angleščina pa drugi jezik, na splošno predvsem za poslušanje ali branje. V skladu s tem si taki, kadar je izbira jezika odvisna od njih, izberejo za sporazumevanje slovenščino, angleščino pa ohranjajo v rezervi za posebne okoliščine (v šoli, v uradu).

Za drugi rod slovenskih priseljencev v teh krajih Minesote ugotavlja profesor Paternost, da jih je »na tisoče, da pa je razmeroma le majhna manjšina od njih dvojezična (večinoma delno dvojezična) in da je njihov prvi ali osnovni jezik angleščina«. Slovensko govorijo pač starši, ki so še ohranili slovenščino kot občevalni jezik, ali z drugimi priseljenci. Zanimiva je Paternostova ugotovitev o drugem rodu, da govori slovensko med seboj samo »bodisi za hec ali če ne marajo, da bi jih razumeli nepoklicani«.

Za tretji rod ugotavlja Paternost, da je »iz praktičnih razlogov« premenjal jezik v angleščino. Na področju, ki ga je raziskoval, ni našel v tretjem rodu »nobenih dvojezičnih govorcev, čeprav nekateri razumejo nekaj slovenskega. Glede četrtega rodu (pravnukov priseljencev) pa je treba reči, da se jih ni slovenščina niti, dotaknila.« Te Paternostove ugotovitve (o njegovi študiji bom tu še govoril) so gotovo presenetljive. Čeprav poznamo zakonitosti o »menjavi« jezika včasih že v prvem rodu, vendar preseneča tako dokončna menjava že z drugim rodom, zato se posebej sprašujem: 1. ali je tako samo v Minesoti na raziskovalnem področju (čeprav je tu ponekod kar velik odstotek slovenske narodnostne skupine) ali pa je mogoče ugotovitev razširiti tudi na druga področja; 2. ali je tako hitra zamenjava jezika ugotovljena tudi za priseljence drugih narodnostnih skupin?

Janko Moder

TRANSTURIST TRAVEL LIMITED

je slovenska potniška agencija, katere lastnik je Tony Vršič. Ukvarja se z organizacijo rednih in charterskih poletov v Jugoslavijo in po vsem svetu.

Oglasite se pri nas, vaše potovanje vam bomo uredili po vaših željah!
Trans — Tourist Travel Limited
1004 BURNHAMTHORPE ROAD
EAST MISSISSAUGA ONTARIO,
CANADA L4Y 2X6
(1/2 mile west of Dixie Rd.)

Yugoslav Radio Program
»Caravan of Friendship«
on CHIN-FM 101
Monday to Friday 2-3 p. m.
Saturdays 2-3, 30 p. m.

CENTRAL NEWS STAND & VARIETY

Yugoslav records, books, newspapers

Prop. Mr. & Mrs. Starчев

256 Augusta Avenue
Toronto, Canada M5T 2L9
Bus. 924—5370
Res. 920—4633

Poizvedba

Naprošam rojake v Avstraliji, ki bi kaj vedeli o mojem prijatelju LUCJANU PERSOLJA, rojen leta 1935 v Goriških Brdih v Barbani, občina Dobrovo. V Avstralijo je odšel 1958-59. leta in od takrat nimam nobenih nobenih novic o njem. Vsakogar, ki bi kaj vedel o mojem prijatelju lepo prosim, da javi na naslov:

Davorin MAVRIČ
2668 — Anderson Ave
Port Alberni B. C.
CANADA — V9Y-2Y9

VELETEKSTIL

TRGOVSKO IN PROIZVODNO PODJETJE
LJUBLJANA, MASARYKOVA 17

Telex: YUVETEX 31179

Telefon: Centrala 312 366

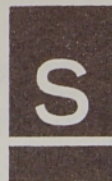
TOZD — trgovina na debelo s sedežem na
Masarykovi 17

TOZD — trgovina na drobno s sedežem na
Masarykovi 17

TOZD — izdelava in prodaja modne konfekcije
»Modna konfekcija« s sedežem na Masarykovi 17

TOZD — izdelava in prodaja modnih pletenin
»Lama« s sedežem na Masarykovi 17

TOZD — izdelava ročnih preprog »Banačanka«
s sedežem Novi Kneževac.

ZAVAROVALNICA
SAVA

PE MARIBOR

ZAVAROVALNICA
MARIBOR

PRAVOČASNO ZAVAROVANJE JE PRVA POMOČ V NESREČI

S pravočasnim zavarovanjem svoje družine in sebe pred nezgodo, avta pred nesrečo in krajo, stanovanja pred požarom in vlomom ter hiše pred elementarnimi nesrečami boste na najboljši mogoči način pomagali svojim in sebi

Obiščite nas
ali zahtevajte
našega zastopnika!

587
prodajaln
Mercator

Dom si gradite in se odločate za nakup oken, vrat, okenskih senčil, kar vse sodi v področje stavbnega pohištva. Seveda gradimo enkrat za vselej — torej hočemo kvaliteto z najmodernejšimi rešitvami: to je stavbno pohištvo

JELOVICA — ŠKOFJA LOKA

JELOVICA izdeluje med drugim tudi finalizirana okna in balkonska vrata, furnirana in pleskana notranja vrata, vhodna in garažna vrata, polkna, žaluzije, montažne stanovanjske hiše in vikende, razne montažne poslovne objekte itd.

Lastna trgovska mreža v Jugoslaviji:

Škofja Loka, Kidričeva 58, tel. 064 61-361
Zagreb, Sesvete, Zagrebačka b. b., tel. 041 253-259
Nova Gradiška, Krajačičeva 31, tel. 055 81-123
Pula, Fižela 7 a (na Stoji), tel. 052 23—976
Crikvenica, Selska ul. 17, tel. 051 831-115
Zadar, Biogradska b. b., tel. 057 23-815
Šibenik, ulica Bratstva i jedinstva 98, tel. 059 38-76
Duvno, Boriše Kovačevića b. b., tel. 080 72-179
Sarajevo, ul. Magribija 7, tel. 071 22-264
Stara Pazova, Kamenjarova 29, tel. 022 81-666
Niš, ul. Nikodija Stojanovića (Tatka), tel. 018 65-930
Skopje, ul. 821 br. 3 Madjari, tel. 091 61-104
Split, Kovanjinova 1
Osijek, ul. Pampas br. 30, tel. 054 43-515

Predstavništvo:

Kragujevac, Karadorđeva 16, tel. 033 66-235
Valjevo, dr. Pantića br. 123, tel. 014 22-233

JELOVICA

Rojak Lojze Hrovatin izroča tajniku Slovenske izseljenske matice ček za 1871 dolarjev, kar je prispevek Slovenskega kluba Adelaide, Avstralija, za obnovo ob potresu prizadetega Posočja

Tradicionalnega pomurskega izseljenskega srečanja, ki je bilo letos na športnem letališču v Rakičanu pri Murski Soboti 22. julija, se je udeležila velika množica rojakov z vsega sveta. Za zabavo je skrbel ansambel »Veseli Alpinci« iz Toronta

V letu 1976 je ponovno obiskal Slovenijo tudi naš rojak in župan mesta Fontana v Kaliforniji Frank Horzen, ki je tudi prvi podpredsednik Ameriško-slovenske katoliške jednote (KSKJ). Letos je pripeljal s seboj tudi svojega sina in nadarjenega glasbenika Jimmyja, ki je nekajkrat nastopil s svojo harmoniko

Paul Sifler, skladatelj in organist iz Hollywooda, Kalifornija, med obiskom v našem uredništvu

Ob obisku na Slovenski izseljenski matici je glavna tajnica Progresivnih Slovenk Amerike Josie Zakrajšek izročila ček za 500 dolarjev, ki ga je ta organizacija namenila kot prispevek za obnovo po potresu prizadete Tolminske. Na sliki: Josie Zakrajšek s tajnikom matice Francem Žuglom

Igra svetlobe in vode na Robbovem vodnjaku v Ljubljani (Foto: Egon Kaše)

rodna gruda 10 *slovenija*

oktober
1996
letnik 23

revija za slovence po svetu
magazine for slovenes abroad
revista para los eslovenos en el mundo

Olimpijski ogenj je ugasnil

Olimpijske igre v Montrealu so se končale 31. julija 1976. Več kot 7000 športnikov z vsega sveta se je razšlo, olimpijski stadion je zapuščen, olimpijski plamen ne gori več. XX. olimpijske igre v Montrealu so bile v znamenju velikih organizacijskih in političnih problemov, tako da se je svetovni tisk spraševal: Ali so olimpijske igre zapisane smrti? Kanada ni dovolila nastopa športnikom Taivana pod zastavo Kitajske in ti športniki so nato zapustili igre. Zaradi tega so Združene države grozile, da bodo bojkotirale igre, vendar so njihovi predstavniki le ostali v Montrealu. Več kot 25 afriških in arabskih držav je zapustilo igre v znamenju protesta, ker je sodelovala na igrah Nova Zelandija, ki je poslala svoje rugby moštvo v Južnoafriško republiko. Vendar so XXI. olimpijske igre preživele vse te težave in so se uspešno končale.

Največje odkritje in presenečenje iger je bila vsekakor romunska telovadka 14-letna Nadja Comaneci: priborila si je 3 zlate, eno srebrno in eno bronasto medaljo. Blestela je predvsem na gredi in dvovišinski bradlji, kjer je dobila kot prva telovadka v zgodovini olimpijskih iger od sodnikov najvišjo možno oceno 10 za brezhibno izvedbo vaj. Najvišjo oceno pa je v teku tekmovalj dobila kar sedemkrat. Po mnenju mnogih opazovalcev je bila prav Nadja Comaneci najboljši športnik olimpijskih iger v Montrealu. Presenečenje iger so bili tudi športniki

Nemške demokratične republike, ki so se uvrstili po številu priborjenih medalj na drugo mesto, takoj za Sovjetsko zvezo in pred Združenimi državami Amerike. Levji delež so imele predvsem plavalke s 17-letno Kornelijo Edner na čelu.

Kaj pa jugoslovanski športniki? Uspešno! Osvojili so dve zlati, tri srebrne in tri bronaste medalje in so se tako uvrstili na odlično 15. mesto, vsekakor bolje kakor pa na olimpijskih igrah v Münchnu leta 1972, kjer so osvojili pet medalj. Lahko pa bi bilo še bolje, ko bi ne odpovedali naši rokometišči, ki bi lahko osvojili eno od medalj, saj so v predtekmovanju premagali Sovjetsko zvezo, ki je nato osvojila zlato. Naši se niso kvalificirali v finale, ker so nesrečno izgubili z zahodnimi Nemci le z golom razlike in so se morali zadovoljiti s petim mestom. Računali smo tudi na boljši uspeh naše atletike, kjer smo ostali praznih rok, kljub temu pa s solidnimi uvrstitvami (Sušanj v teku na 800 m, Stekić v skoku v daljavo). V našem olimpijskem moštvu smo pogrešali tudi telovadce, saj je bila Jugoslavija v preteklosti telovadna velisila, če omenim samo nepozabnega Mira Cerarja.

Najboljši jugoslovanski športnik na igrah je bil Mate Ljubek, ki je osvojil bronasto medaljo v kanuju na 500 m in zlato medaljo v kanuju na 1000 metrov.

Junaki iger pa so bili naši košarkarji z osvojeno srebrno medaljo. Ena naj-

bolj razburljivih tekem, kar sem jih gledal na igrah, je bila košarkarska tekma med Jugoslovani in Italijani za vstop v finalna tekmovanja. Naši so slabo začeli in Italijani so vodili ob polčasu kar s 16 koši razlike. Tekma je bila na papirju izgubljena. V drugem polčasu so naši dobro začeli, nenehno manjšali razliko v koših in 30 sekund pred koncem igre so Italijani še vodili z enim košem prednosti, naši pa so imeli žogo. Namerno so zavlačevali met vse do 10 sekund pred koncem tekme. Met na koš je bil realiziran (Zoran Slavnić) in naši so dobili tekmo z enim košem razlike. V finalu so premagali tudi Sovjetsko zvezo, izgubili pa proti boljšim Američanom in zaslužno osvojili srebrno medaljo.

V celoti lahko ocenjujemo nastope Jugoslovanov v Montrealu kot uspešne, upamo pa, da bo še bolje v Moskvi leta 1980.

Vladimir Urbanc, Montreal, Kanada

*Slika na naslovni strani:
Skupščina mesta Ljubljane vam
predstavlja stari del mesta
z gradom*

V spomenik Ivanu Cankarju v Sydneyu, ki ga bodo odkrili v decembru, bo vgrajen tudi kamen, ki so ga rojaki prinesli s samega vrha Triglava. Sydneyčani žal letos niso zbrali toliko poguma, na pomoč so jim morali priskočiti rojaki iz Melbournu. Na sliki: Ivanka Škof, učiteljica v slovenski šoli Jadran v Melbournu, izroča predsedniku Slovenskega kluba Triglav iz Sydneya, Emilu Kukovcu pravi »triglavski« kamen, katerega verodostojnost potrjuje več žigov z vrha

Letters to the Editor

Dear Editor:

Just a belated thank you for making it possible for us in the Chicago area to see and hear the wonderful Miha Dovžan Ensemble. As I am an American born Slovene and having lived in areas where there were very few of our people I was not exposed to this type of artistry and music and have just

Dear Editor,

First of all may I compliment you and your group on the very interesting magazine, "Rodna Gruda". Although I am not a subscriber, I get to read every issue because a family member passes it on to me.

Thinking you may be interested in news on Slovenian activities, I am enclosing a copy of the program and a newspaper clipping.

Taking part in the program

this group registered in performance during the All-Class Reunion, tonight's performance will draw large area crowds. Visitors are encouraged to go early.

The nucleus of this fine group of singers comes from the choir which sang at St. Anthony's Catholic Church during the time when Mary Hutar was church music director. They range in age from eighteen to seventy. Mary Hutar is the director.

The program of MUSIC OF THE SLOVENES is divided into three parts. The first portion consists of largely classical selections-both religious and secular. Piano is the instrument of accompaniment used here by Catherine Hutar Merhar.

Group two of this all-Slovenian program features solo voices to accordion accompaniment - again by the talented Catherine Merhar. Josephine Shepel Luthanen, whose professional career has included many operatic roles, and her student, young Frank Levar - most recently heard in GASLIGHT GIRL - are here heard both in solo and duet rendition.

The last section of MUSIC OF THE SLOVENES is a series of gay folk tunes, all accompanied by accordion. The first number has a solo for the lovely voice of Frank Shepel; the fourth selection, a duet for Frank Shepel and his sister - Josephine Luthanen. As a finale the audience will be invited to "sing-a-long" the Slovenian favorite, POD MOJEM OKENCEM and GOD BLESS AMERICA. Mary Zgonc Palcher, also a descendant of Yugoslavian pioneers of the Iron Range, will be the evening's Mistress of Ceremonies. She will comment on the history of culture of her race, where pertinent, and interpret some of the selections; she will read the original poem POD MOJEM OKENCEM.

From "ELY MINER"
July 7/76

Dear Mr. Prešeren:

It was so nice seeing you and the Dovžan Ensemble this past May. More news, from Cleveland. The United Slovenian Society had the pleasure of welcoming the Yugoslav delegation for the World Trade Show. Among the distinguished delegation was Honorable Tone Kovič, Mayor of Ljubljana, Mr. Andrej Verbič, presi-

John Glenn, United States Senator, former astronaut, France Drofenik, Yugoslavia and Tony Petkovsek, President United Slovenian Society

were the ladies that made the trip to Yugoslavia on the tour led by Mr. Tekautz of Chisholm in 1975. I believe they also were on your T. V., or a recording made for future broadcasting. Yours truly,
Joseph Kovach, Ely, Minn., U.S.A.

Music of the Slovenes Beging Current Northwoods Nights Series

Tonight at 8:00 p.m. in the Washington Auditorium of the Ely Junior High School the 16th annual NORTHWOODS programs begin with a concert by ELY SLOVENIAN CHORUS. Judging from the appeal

The chorus members, presenting MUSIC OF THE SLOVENES, will be garbed in authentic Yugoslavian dress. Amelia Rozman wears an ensemble recently sent her from Shasje, Slovenia by her uncle Karl Oberstar. Antoniette Hokkanen wears a distinctive gown given her by her father, Vincent Novak. The remaining women in the chorus have made gowns of bright red with black lace aprons, worn over sheer, long sleeved blouses trimmed with handsome black lace scarves. In true Slovenian custom, the men wear dark trousers, patterned, velvet vests over white shirts and bright red scarves.

discovered how much I have missed. By all means send them back again and the sooner the better.

I am planning on being in Ljubljana at the end of September and hope to have the pleasure of making your acquaintance.

Very truly yours,

William L. Volk, Elmhurst, Ill. U.S.A.

dent of the Chamber of Commerce of Slovenia, Mr. Lojze Skok, General Manager of the exhibition, the Koroški Akademski Otket and the representatives of various businesses of Yugoslavia.

A reception was held for our distinguished visitors at our Slovenian Home on Waterloo Road, who with the assistance of the United Slovenian Society celebrated their 50th Anniversary during the Memorial Day weekend.

I want to say that the month of May was a beautiful month in as much as we had such a variety of talents from our Sister City of Ljubljana. It gave us great pleasure in meeting our brothers of Slovenian descent as we hope it gave them in seeing the American Slovenes. Our hearts go out to all of our friends in Slovenia. Sincerely,
Jennie Gorjanc,
Highland Heights, Ohio,
U.S.A.

Dear Editor,

We enjoy receiving Rodna Gruda and my husband Ciril was especially interested in your national recipes published recently. He said, "At least I might be able to get some real home cooking." However I was upset by a letter published in an earlier issue of Rodna Gruda. The letter urged Slovene men not to marry Australian women, and was based on the one unfortunate experience of the writer in his marriage. I know many Australian women happily married to Slovenian men, and feel that letter was very harsh, especially as it referred to only one unhappy marriage. So take heart — there are still many happily married Australian/Slovene couples in Australia. Best wishes. Sincerely,

Mrs. Patricia Kovačič,
Glen Iris, Vic., Australia

SNPJ Slovenian Heritage Center

Since this is the Bicentennial Celebration of the United States, and attention is being focused on what makes America, it is appropriate that proper steps be taken to show the part played by Slovenians and how heritage and customs carved the nation we know today, no longer a »melting pot«

Yugoslav consul of Cleveland Stane Lenardič, Doris Sadar, Jennie Zaman and dr. Boris Kuhar, manager of Ljubljana Ethnographic Museum

but a country of many distinctive ingredients worthy of individual recognition. Slovenians, though coming from a small country, have made valuable contributions in every field of American life, such as journalism, business, politics, as well as the cultures of music and arts.

Research has revealed that there are no known facilities in the United States exclusively displaying Slove-

nian artifacts, books, crafts, music, costumes, and other items depicting the customs and life of the people. The Slovene National Benefit Society (SNPJ) through a resolution at its National Convention in 1974, approved the establishment of a museum and heritage center to be located at the SNPJ Recreation Campsite at Enon Valley, Pa. It was felt that there is an urgent need for such a place to preserve as much of our Slovenian heritage as possible because once these articles of nationality crafts and historical collections are destroyed, they are impossible to replace.

Formal dedication of the

SNPJ Slovenian Heritage Center is set for Sunday, September 19, with ribbon-cutting and program, with plenty of dancing to the lively polka and happy watz sounds which are a part of all Slovenians.

A tone of our planning committee meetings, Yugoslav Consul of Cleveland, Stane Lenardič and his wife Milena were present to express their views and suggestions for the Heritage Center.

Consul Lenardič feels this project is important not only for American-Slovenians, but also for Slovenia since it will establish a place exemplifying "What Is A Slovenian".

He was instrumental in introducing Dr. Boris Kuhar, Director of the Ethnographic Museum in Ljubljana, when he was in the United States speaking at a Yugoslav Folklore Symposium.

Dr. Kuhar is very enthused and willing to assist our Heritage Center in every possible way. He is most knowledgeable since this is his profession and he travels throughout the world gathering material.

While we were in Ljubljana this past July we met with Dr. Kuhar and he hosted visits to various museums, craft shops, bookstores, etc. We also met with friends Jože Hartman and Jože Prešeren, Board Members of Slovenska Izseljenska Matica, who too are hoping for a successful exhibition and have promised support.

Perhaps there are other persons who would be able to help locate and donate articles to the museum, and many homes contain just the items needed—wooden crafts, crystal and pottery pieces, lace, handiwork, narodne noše, paintings, books, music and songs, historical publications, pictures, postage stamps. These items can be given to any Heritage Center committee member: Chicago area, Frank Groser - Pennsylvania area, Joe Cvetas, John Fabec, Mary and Al Roginski, Ray Klimchuk - Cleveland area, Doris Sadar and Jennie Zaman.

Submitted by:

Doris Sadar
31827 Chardon Rd.
Willoughby Hills,
Ohio 44094
Jennie Zaman
25755 Chardon Rd.
Cleveland, Ohio 44143

Yugoslav Maize Products

Yugoslavia is one of the top ten maize producers in the world and the third-biggest in Europe. On around 2.5 million hectares (one hectare = about 2.5 acres), which is a third of the total area of the country's arable land, Yugoslavia has been harvesting around 8 million metric tons of maize these last few years. 1975 brought a bumper crop — 9,392,000 tons, which was 1,300,000 tons or 17 per cent more than in 1974.

Maize production has steadily been on the rise in Yugoslavia, though not as steeply as it might have in view of the exceptionally favourable natural conditions. During the last three decades, output has increased by 70 per cent, per capita output rising from 216 to 400 kilogrammes. Considering that since the war around 5.5 million people (Yugoslavia has a population of 21 million today) have left the countryside, which means farming as well, and that maize consumption has grown by 85 per cent. But, despite the headway made, economic circles in Yugoslavia are still not satisfied and claim that maize output could be twice the size if more attention was paid to this crop as a strategic material and to its usefulness in the food industry. It is argued, for example, that at the present rate of production only 60 per cent of potential is being realized. Because consumption has been outpacing production in the past few years, Yugoslavia has even found itself importing a certain amount.

Not long ago, Dr. Vladimir Trifunović, an eminent Yugoslav maize expert and director of the Maize Research Institute in Zemun-Polje, declared that it is

»shameful that Yugoslavia should be a burden on world food stocks instead of being a supplier of surpluses.«

Other recognized Yugoslav experts share his opinion, and they have been joined by a Japanese agricultural expert who has announced that province of Vojvodina (the Yugoslav bread-basket) could alone grow enough food for the whole of Europe. According to Dr. Trifunović, this country could produce 14 million tons of maize from the present fields and put half of this on the world market, which would boost its foreign exchange earnings by 1,000 million dollars a year.

The dissatisfaction of the economists and agricultural experts is justified, and their optimism regarding the feasibility of considerably higher maize production realistic. At present maize-growing is mostly in the hands of private farmers who sow some 2 million hectares with this grain — mainly as best they know how rather than according to modern scientific principles. The socialist little more than 250,000 hectares under maize. Because the latest farming methods are not applied over the vast area owned by private farmers, the average per hectare yield is low — only 3.5 tons, whereas 5.5 tons is the average in the socially-owned sector. However, the latter accounts for only 10 per cent of the total maize area and so the total yield is much lower than is actually possible. If the overall average yield could be raised by just one ton, this would mean 2.5 million more tons, or enough to pay for the 5 million tons of crude oil that Yugoslavia now imports.

Last year's record harvest of nearly 9.4 million tons, and the average of 4 tons per hectare in the private sector and slightly over 6

tons in the socialist sector, are encouraging signs and kindle hopes maize farmers have at last realized its importance and are starting up a battle for higher yields. The present high price of maize on the domestic as well as world markets gives them very good reasons.

Studies have shown that yields even higher than 8 tons per hectare are being reached in the socialist sector, while in competitions for the highest yield some private farmers have equalled top world yields: Siniša Živković from the village of Žiča in Serbia harvested 15.3 tons and Živko Ivanović from Vitanovci in an upland region 13.8 tons per hectare.

By using the very latest techniques, mechanization, scientific developments and know-how and by sowing domestic hybrid seed, Yugoslav experts calculate around 14 million tons of maize could be produced, which would transform private farmers market commodity producers. As it is, they market only small amounts of their maize and use the bulk of it themselves, and as a hedge against inflation. Although maize is the most important single product in the entire economy, Yugoslavs do not seem up to their production tasks. There is much talk about potentials but less about actual high yields, and mentioning a 10-million-ton harvest tends to arouse more scepticism than joy. Yet, in fact, not even a figure twice as high, or over 20 million tons, need sound utopian or a pipe-dream. For the conditions for this are really there, and so is the need. Actually, the 10-million-ton mark should just be the first milestone towards the riches dormant in the fields of this country.

Of all the countries of Europe, Yugoslavia has best ag-

ro-ecological growing conditions. By joining up fragmented land holdings; expanding irrigation and drainage systems, settling various agricultural policy issues, above all the question of increasing the use of mechanization of farm credits, and by nization and scientific farming methods and of artificial fertilizers, considerably higher output may be expected. Maize is 'worth its weight in gold' today and could soon become one of Yugoslavia's strongpoints in world commodity exchange. The new 'Green Plan' farm policy will in many respects change the farmers' attitude sector of agriculture has towards maize because it settles one of the most crucial questions — the problem of credits. Full-scale mechanization is found at present on only 60 per cent of the land in the socialist sector. Forty per cent of private maize fields are semi-mechanized, while the rest is cultivated manually, with the help of farm animals.

Yugoslav Hybrids

It is well-known that Yugoslav agricultural research has made a great contribution to the development of new maize varieties. Yugoslav hybrids are even being used in America — the homeland of Indian corn. Many have been included in the inventories of new varieties in the USSR, Italy, West Germany, Iran and other countries.

The Maize Research Institute in Zemun-Polje and the Agricultural Institutes of Novi Sad and Osijek have had exceptionally good results crossing various strains. Many countries have purchased Yugoslav hybrid licenses, even Brazil, one of the world's giants in maize production, along with the USA and USSR. Yugoslavia is also exporting tens of

thousands of tons of hybrid seed. The genetic potential of the newly developed hybrids permits hectare 'dry kernel' yields of 8 and more tons. Using the domestic hybrid seed, the *Agroruma* integrated farm factory this year had average yield of 12 tons per hectare and its cooperating private farmers around 9 tons. The Maize Research Institute in Zemun-Polje is now working on special types of hybrids in which certain constituents are more or less pronounced. In the future, for example, it should be possible to grow maize especially for oil or even for sugar production.

In the way they use their maize Yugoslavs are real squanderers. Almost 80 per cent of the annual crop is used 'naturally' in old-fashioned ways. Only 1.1 per cent is milled into semolina and flour and the same percentage is used to make cornstarch, about 0.5 per cent is processed into denatured alcohol and beverages, 18.6 per cent into coarse mixtures, a bare 1.7 per cent is exported. The remainder, more than 77 per cent, is consumed naturally. Uneconomical consumption is one of the main reasons why this country is not a big exporter on the world market. This makes Yugoslavia virtually a unique case in Europe, for maize serves not only as a staple fodder but, as need arises, as a substitute for others. Yet maize is above all a foodstuff; oil may be extracted from its germ and, with a little effort, sugar from its kernel. These are only some of its natural advantages, which could make it the strategic material of this country, which has all the conditions and requisites for growing it in quantities far in excess of its needs.

In Direct Democracy Working Man is Master of his Labour

Over a million Yugoslavs have been elected to about a hundred thousand delegations in the environs in which they live and work. They are active participants in the creation of the new machinery of self-management, of agreed decision-making in associated labour, in the local communities and in the entire assembly system, from the communes up to the Federation. So it is quite logical that the topic of the eighth convention of worker-managers in Yugoslavia, the Red Banner, related also to the observance of a centenary jubilee in Kragujevac, was "The Delegate System in Practice."

This system is no novelty in Yugoslav political orientation, but, like socialist self-management as a whole, a component, the continuity and expression of the century-long aspirations of the international worker movement as well. Everything

that began with the Paris Commune, that represented, as Marx emphasizes, the perspective of building associations of emancipated producers, what Lenin created by building up the system of soviets as the foundation for the dominant role of the working class, the founding of the national liberation committees during the National Liberation War and Revolution in Yugoslavia, and the quarter-century experience gained in the development of socialist self-management are sublimized in the ideological foundations and practical realization of the delegate system, which is coming to be an overall system of social organizations, emancipating labour and humanizing relations.

In Yugoslavia the delegate system is no longer a theoretical vision, but a component of relations in production. Indeed, like everything that is in the making, it is not perfect, there is still much to be improved, better organized, in a better way. Owing to this, the Eighth convention of worker-managers in Kragujevac merely recorded the present picture of the delegate system, pri-

Mozirje (Photo: Ančka Tomšič)

marily from the organizational rather than from the substantive aspect. This actually also stressed the basic problem in the implementation of the delegate system — how to organize, how to enable the real forces whom the delegates represent to find expression, how to place the participants in the position to deal with substantive decision-making, how to enable them to participate in every phase of the preparation of important decisions, not confining them to determining themselves for or against decisions.

The main thing in the new system is the break with the customary picture of the parliamentary system fashioned in the course of many years. Practical political action in the further development of the system does not reduce to regulating relations between electorate and the elected, for the stress is transferred to the system of

*Težka voda, along the road
Novo mesto — Metlika
(Photo: Ančka Tomšič)*

relations which are the concrete form of historical negation of dividing social life into the public and the private sphere. Moreover, the advanced forms of direct democracy become possible only when the working people in associated labour, inter-connected through relations of self-management, become masters of the results of their labour as a whole. This is an integration of everything, including politics, a former alienated sphere in society, for in the process of socialization of political decision-making and elimination of political representation, the working man becomes direct principle of action. The assembly system of government thus assumes broadest self-management foundation. All the vestiges of so-called representational democracy are swept aside, for they are suited to the bourgeois class, for one thing also because

it conceals and befores the class character of its government and state.

A measure of progressiveness, and therefore also of the hitherto success of the delegate system, from the point of view of the class struggle of the workers, is the degree in which this system makes it possible for the general interests of social labour to prevail in the development of socialist relations of production.

Upon this topic there was wide discussion at the Convention in Kragujevac, many instances in work and the difficulties that are encountered were presented. On the other hand, what has been achieved, notwithstanding the difficulties (which are understandable in view of the period of two years since the introduction of the delegate system) proves that the delegate system is the system of the future. Because, people display wide interest for participation in the preparation and adoption of decisions when they and their future are in question. Actually, this genuine interestedness must only be guided in the proper direction. Experience has shown that only in those organizations

of associated labour which are consistently based on the Constitution and in which self-management relations are developed, the delegate system and delegate decision-making increasingly become part of the overall position of the working man. In other words, wherever self-management has not developed sufficiently in all its forms, people cannot as yet develop it with sufficient ease into the delegate system as its superior form. The main logical deduction is that, although the delegation is the key link in the delegate system, although for the greater part upon it depends what decisions will be taken, the decisive point is the extent to which self-management has been developed in the base from which the delegation comes.

From "Yugoslav Life"

One's own Home on one' own Land

Almost all Slovene emigrants societies and associations like to acquire their own property, so in the first years of their operation they put all their efforts into purchasing their own meetinghall on their own piece of land. In Canada, where there is still plenty of land outside the towns, almost all the Slovene societies have their own farms, a piece of land on which as time goes by they build smaller-sized halls for dances and other social events, skittling-alleys and of course picnicing areas, etc. For example the two Slovene societies »Simon Gregorčič« (emigrants from Primorsko) and »Večerni zvon« (emigrants from Prekmurje) each have a big farm in the vicinity of Toronto, and in the summer months from May until September something is always happening there. Picnics of course take first place as it's possible to invite a large number of peo-

ple to them, but especially in the case of the »Simon Gregorčič« Society cultural work and work with children not yet of school age is not disregarded. Last year they erected on their land a monument to Simon Gregorčič and it's planned that every year on the anniversary of its erection a ceremony with a suitable cultural program will be held.

The Slovenes who live in Toronto are closer to us, so we know more about their work than about that of those of our fellow-countrymen who have settled in the western parts of Canada, although often the latter don't lag behind the former. A few days ago we spoke to our fellow-countryman Frank Obljubek from the town of Thunder Bay, which lies in the western part of the Canadian province of Ontario. He came to his homeland recently on a short holiday and brought with him several copies of the nicely laid-out magazine »Northern Mosaic«, which is published by the Council for Ethnic Organizations in this town. Over the last few years great stress has been laid on the significance of "multiculturalism" by Canadian society on every occasion. The latter supports ethnic organizations which are trying to preserve the national cultures which they brought with them to Canada. The "Northern Mosaic" paper from Thunder Bay is one of the proofs, that such aid isn't small.

From our talk with Frank Obljubek and from the paper itself, of which he is the editor, we learnt that Slovenes have made their presence well-felt in their town within the circle of other ethnic organizations. They sometimes have their own page which carries reports about their work. We read there that the Canadian-Slovene Cultural Society in Thunder Bay recently

bought a piece of land on which it plans to lay out society rooms; of course there are also regular reports about their other activities. We can therefore only congratulate the Slovenes in Thunder Bay on their successes, and our fellow-countryman Frank Obljubek in particular for successful work within the circle of other ethnic organizations. J. P.

129 Ships for the Developing Countries

Out of the more than 300 ships with a total load-carrying capacity of approximately 8.8 million tons which Yugoslav shipbuilding yards have delivered to foreign markets over the last two decades a total of 129 of them with a total load-carrying capacity of 4.1 million tons or 46 % of the total export in this time were exported to the developing countries. During this period a total of 445 ships with a load-carrying capacity of approximately 10 million tons were built in our shipbuilding yards.

It is reported from "Jadranbrod", which includes nearly the whole sea and river fleet, that by the year 1980 another 46 ships with a total load-carrying capacity of two million tons will be built there. Twentytwo of these ships, with a total load-carrying capacity of 1.3 million tons, will be delivered to the developing countries. For instance up to now approximately 30 ships with a total load-carrying capacity of 1.5 million tons have been delivered to friendly, non-aligned India. Other ships have been exported to Argentina, Brazil, the People's Republic of China, Egypt, the Sudan, Pakistan, Turkey, Mexico and to other countries.

Ships which we are now building will be mostly delivered to India, Libya, Nigeria, China, Cuba and Venezuela.

Yugoslavia — Missing the Recession

"Yugoslavia is among those few countries of the OECD which have not been hit by the 1975 world recession and were able to achieve a significant rise in the social product" — so reported the Dresdener Bank, one of the biggest West German banks, in its own magazine to its wide circle of the business world. It's true that the magazine does not have millions of readers, but it is all the more influential in business circles. Let's have a look at how they see us at the Frankfurt centre of this bank and what our businessmen can refer to when planning their cooperation with West German and other foreign partners.

For this year a further increase in the economic growth of Yugoslavia can already be foreseen. Such development has been promoted mainly by the fact that the state has been supporting the economy by an expansive taxing and monetary policy since the early months of last Spring when the first signs of an opportunity standstill appeared, doing this in spite of a high rate of inflation.

Last year monetary funds increased by 30 % and budget expenses by 32 %, compared with those of 1974. The budgetary deficit increased to 3,600 million dinars (which equals 510 million Deutsche marks), thus reaching almost twice the amount as compared with that of the previous year. In a comprehensive survey of the economic trends in Yugoslavia, the measures taken by the Federal Ex-

ecutive Council against excessive investments in industry and credit policy are analysed. In spite of the fast growth of industrial production the problem of unemployment has not yet been satisfactorily solved. In January 1976 the unemployment rate was at its highest: 610 thousand out of work, thus reaching 10 % of the working population. One of the reasons for such a high rate can be found in the fact that a great number of Yugoslav workers (65,000 in 1975) who had been temporarily employed abroad returned home.

Inflation remains another serious problem yet to be solved, although last year the situation improved in comparison with that of 1974. Thus in the spring of 1976 the increase in prices reached 15 %, as compared with last year's average increase of 24 %. It is, however, questionable whether the pressure on prices can be withstood. This makes exports more difficult to achieve as inflation burdens production.

The report discusses the measures taken by the Government against the increasing deficit in foreign trade and shows the situation in the trade exchange between S. F. R. Yugoslavia and West Germany: "In 1975 Yugoslav-German trade exchange stagnated. During the first quarter of 1976 West German exports decreased by 18 % to 887 million Deutsche marks, as compared with the same period of last year, whereas imports from Yugoslavia in million Deutsche marks."

In view of the somewhat increased reserves of foreign currencies (1,200 million dollars in April 1976) the Yugoslav government is counting on at least a 5.5 % real increase in economic growth and on a further decrease in inflation, but is

obviously not prepared to endanger the relatively favourable opportunity growth by taking strong restrictive measures, concludes the report by the Dresdener Bank.

Once Again a Vinicultural Museum at Ptuj

After several years Ptuj will again have its own vinicultural museum, or, to be more precise, a vinicultural collection in the ethnological department of the regional museum. The premises for the ethnological museum are being gradually arranged in the former granary of Ptuj, with the surrounding areas of Haloze, Ptujsko polje and Dravsko polje, is of great ethnological interest as it has a valuable ethnographic tradition, it has been rather neglected from the ethnological point of view. It is almost incredible to think that until three years ago the Ptuj Museum did not employ an ethnologist at all. Now it has one, thanks to the endeavours of all those individuals and institutions in Ptuj who deal with personnel policy. They have invited dr. Štefka Cobelj, a native of Slovenske gorice, who has been working in Belgrade for the last 25 years, to be the new director of the Ptuj Museum. She holds a Ph. D. in art history and an M. A. in ethnology as well. It was ethnology that she had to pay her full attention to as soon as she arrived in Ptuj. Ptuj with its surroundings has been, as already mentioned, seriously neglected as far as ethnological research and collecting of material is concerned.

"People are not yet fully aware of the value of ethnological material", dr. Cobelj told us, "or perhaps the role played and popularity enjoyed by the museum has not yet been great enough

Domžale (Photo: Ančka Tomšič)

to encourage them to bring ethnographic exhibits to the museum or to invite its specialists to do field work. Instead of doing so they have given away the ethnological material belonging to the past material culture to various "collectors", who are usually only unscrupulous dealers in such valuable material. The museum workers are now reaching the field at the very last minute, and are actually collecting the left-overs, trying to save what can still be saved...

In such a state of ethnological activities, which the new director found upon her arrival, the people working at the Ptuj Museum had to direct their main efforts to the collecting of ethnological material and to a ethnological field survey this year. They have agreed that "not one day must we return empty-handed." The result is encouraging; over a period of three months

they have collected 400 articles.

A renovated, enlarged and newly-arranged vinicultural museum is, of course, not the result of the above-mentioned collecting only, as the museum workers do not collect the ethnographic material from the field of viticulture alone. The main part of the vinicultural collection, now exhibited in the cellars of the castle granary, belonged to the vinicultural museum which was situated in the round water-tower on the banks of the River Drava until 1966. Since then the tower has been used as Ptuj's art pavilion, being named after Dušan Kveder. This vinicultural collection is an important and valuable one, and according to dr. Cobelj the old vinicultural museum was the richest and most original museum of its kind in the whole of the Balkans. The museum workers of Ptuj stored the collection and made good plans for the further growth of the Ptuj Museum collections; the ethnographic department of the museum was to occupy the so-far unused castle granary. The vinicultural museum has been gi-

ven an exhibition area of about 1.600 square metres. Such a large area makes it possible for the Ptuj vinicultural museum to regain and even surpass its former importance, as the new collection is about 75 % larger than the former one kept in the round tower near the Drava.

A vinicultural-ethnographic museum must not be confused with a museum of wine. In a museum of wine there are usually stored samples of wines (a wine archive), and sometimes also other various objects; it is usually situated in a wine-cellar, whereas a vinicultural-ethnographic collection is a "dry" one. It is divided into four parts, the first part showing how wine is made and transported (presses, etc.), the second part the equipment needed for the storing of wine, and the third the various ways of storing wine (ranging from Roman amphoras to present-day barrels). The fourth part of the Ptuj museum will represent an inn as it was in old times. The amphoras in which the Romans used to keep their wine were found in the Ptuj archaeological area; the Ro-

mans of Poetovia (Ptuj) kept vineyards at Haloze. Among the more recent objects special attention is attracted by an enormous barrel, which can hold 37.000 litres of wine, and is the third biggest of its kind in Slovenia (the biggest is kept in Koper and the second biggest has replaced the one now kept in the Ptuj Museum). The fourth part of the collection will be particularly interesting because of its old carafes and various vessels made of pottery, the most unique being the so-called "barilec", used for everyday consumption of wine. The most beautiful "barilec" was found near Mala Nedelja, in the vicinity of Gomila.

When the whole of the castle granary has been renovated in stages, the ethnological department of the Ptuj Museum will obtain altogether 5000 square metres of exhibition area. The exhibits will represent primarily the local ethnographic heritage with the traditional carnival masks and attire ("kurenti") as the central attraction, including, of course, the other articles of material culture in the Ptuj region (Lukarija, old handicrafts, agriculture, etc.). Although the organizations of associated labour in Ptuj are providing financial support for the ethnographic collection in the castle granary, the project will nevertheless have to be carried out gradually, in several stages. Renovation works have been correctly started in the cellar and at the same time some other parts of the granary (roofs, facades, etc.) have been, or are being, repaired. After the works on the granary are completed Ptuj Castle will be used to its full advantage; in the main part of the castle there is a cultural-historical collection; the granary will keep the ethnological collection, the lower part of the

castle and the former stables are used for catering, and in the eastern tower there is the studio of the Ptuj local radio-station.

The archaeological collections are kept in the town, at Museum Square. The archaeological research of the Ptuj-Ormož region, carried out by the regional museum, cannot be said to be neglected as was the case with the ethnological activities. On the contrary, in spite of the limited financial means available to the Ptuj Cultural Community and the Cultural Community of Slovenia, archaeological investigations are carried out regularly and according to plan. Main attention is focused on the excavations at Volkomer Street in Ptuj, which are revealing the Roman crafts centre of ancient Poetovia, a Roman road, a bridge, graves, fountains, monuments, stoves for making pottery, etc. Archaeologists are taking the opportunity for making investigations also along the site of the new Haloze—Dravsko polje—Slovenske Gorice water main which is being built by youth working brigades. They are doing their excavations at the same time as the earthworks are going on. We must also mention that Ptuj has so far been considered as an ancient Roman archaeological site and Ormož as a prehistoric one.

Sport Attracts Tourists

At "Plava laguna" in Poreč, the biggest Yugoslav tourist centre, as elsewhere in Yugoslavia, they can't boast of more tourists this year than last year. Statistical data don't have any mercy, and every day they prove that there are ten percent fewer tourists bathing on the Istria coast this year than last year.

ar. "But we have just agreed on a specially large number of visitors for the post high-season period", they quickly add at Plava laguna. They are about the only ones who believe in a post high-season period, and they had excellent results in the pre high-season period.

Next year it will be ten years since they started with the idea that they must offer something more than the others. And they started, for those times, in right that some French lovers of the Adriatic had for several years in a row idyllically enjoyed the sun and the water in a specially fenced-off area which they had rented, but in spite of a contract hand't paid a single dinar. And, so as there was no other way of getting hold of the money owed, they confiscated the sports equipment which they had brought with them to the Istrian bays.

With the seized French sporting equipment — there are supposed to have been a few boats and some other things — they started sport going. Just like that, without any program, everybody knew everything about sport, the only condition was he had to have five spare minutes of time. And it soon began to become clear that people like to come to places where there's something to do, that turning over from their backs to their fronts in the sun all day was too little for them. A careful sports development plan has after ten years brought to Plava laguna a Catalogue in which seventy different possibilities of taking part in about fifty different sports are available to people of all ages and of differing degrees of physical capability. And now instead of amateur swimming-teachers, etc. there are a considerable number

of "recreation-men", schooled as experts on individual sports.

"We are neither expensive nor cheap", says Ivan Šegon — Djoni, the head of the sports-recreation centre, to which belong as many as 14 smaller sports centers, and adds that last year a bit less than ten million dinars were paid over the cash-desk and that the thousands of tourists visiting Plava laguna on their holidays were looked by a hundred or two of young men who had acquired their expert knowledge at the Ljubljana or Zagreb University's Faculty of Physical Education. "It's not our main purpose to make a big profit out of sport, as for instance last year only two million dinars of clear profit were made. Dinar on dinar soon adds up to a million dinars, that's true enough and we've found its true over the last few years. But on account of that here at Plava laguna we're not led by the thought that whenever we put up a building, even before we open it we have to lay out sports grounds. Sport is like a magicians's wand. If we didn't have our sporting activities so well-developed — in Yugoslavia we are according to our guests and the committee for tourism in first place — we wouldn't have so many guests now, and would have even less in Spring or Autumn.

For a number of years now we have to been trying to offer people as much as we possibly can. Our guests have more tennis-courts available to them throughout all twelve months of the year than Ljubljana and Zagreb put together, not to mention everything from shooting-galleries, yachts, diving equipment and horses," explained Djani and recounted all the things on which tourists like to spend their money most: motorboats, water-

skiing, minigolf, sailing, rowing-boats, the use of rubber air mattresses bicycling, tennis, table-tennis riding... that tourists use 30 motorboats, 3 hydrofoils, 30 yachts, 120 rowing-boats, 1500 rubber air-mattresses, 140 bicycles, 26 tennis-courts, 76 table-tennis tables and 15 horses, then it's almost unbelievable that we earned 220.000 dinars with air-mattresses.

"We offer everything that tourists want. From flying with kites above the sea to sea-diving up to twenty, thirty metres deep or more", explained Djani and stressed that they have teachers for tennis, for water-skiing, yachting and diving. And of course providing tuition costs something more than just the hire of the equipment.

For those who come to Plava laguna and still don't know which sport they should take up, and for those who don't quite know what they are physically capable of, a special medical team is available.

"Sporting holidays are our idea, and there's no tourist for whom a sport can't be found," they say at Poreč and explain that every visitor can if he likes go and see a doctor or a medical team, which will take a careful look at him, examine him carefully and determine for which sporting class he is suited: light, medium or heavy category. They recommend sports which suit his physical capabilities, and are run by suitably schooled instructors.

"That's all something that tourists can't find elsewhere. Every year more of them come, and every year more and more of our working enterprises decide on this sort of holiday. Many come round to the idea that only holidays in which one gets plenty of exercise are what one really needs."

Rojak Lojze Hrovatin izroča tajniku Slovenske izseljenske matice ček za 1871 dolarjev, kar je prispevek Slovenskega kluba Adelaide, Avstralija, za obnovo ob potresu prizadetega Posočja

Tradicionalnega pomurskega izseljenskega srečanja, ki je bilo letos na športnem letališču v Rakičanu pri Murski Soboti 22. julija, se je udeležila velika množica rojakov z vsega sveta. Za zabavo je skrbel ansambel »Veseli Alpinci« iz Toronta

V letu 1976 je ponovno obiskal Slovenijo tudi naš rojak in župan mesta Fontana v Kaliforniji Frank Horzen, ki je tudi prvi podpredsednik Ameriško-slovenske katoliške jednote (KSKJ). Letos je pripeljal s seboj tudi svojega sina in nadarjenega glasbenika Jimmyja, ki je nekajkrat nastopil s svojo harmoniko

Paul Sifler, skladatelj in organist iz Hollywooda, Kalifornija, med obiskom v našem uredništvu

Ob obisku na Slovenski izseljenski matici je glavna tajnica Progresivnih Slovenk Amerike Josie Zakrajšek izročila ček za 500 dolarjev, ki ga je ta organizacija namenila kot prispevek za obnovo po potresu prizadete Tolminske. Na sliki: Josie Zakrajšek s tajnikom matice Francem Žuglom

Igra svetlobe in vode na Robbovem vodnjaku v Ljubljani (Foto: Egon Kaše)

